

4 Лісогосподарські підприємства приймають і переробляють на щепу використані новорічні ялинки, завдяки чому вдається заощаджувати газ і вугілля

5 Національна економічна стратегія — 2030

ГАЗЕТА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ЗАСНОВАНА В 1990 РОЦІ

www.ukurier.gov.ua

УРЯДОВИЙ КУР'ЄР

СЕРЕДА, 27 СІЧНЯ 2021 РОКУ

ЦІНА ДОГОВІРНА

№17 (6885)

ЦИТАТА ДНЯ

ОЛЕКСІЙ ДАНІЛОВ:

«Українська мова — єдина державна, статус якої закріплено в Конституції. І порад Росії або будь-якої іншої країни щодо цього питання ми не потребуємо».

Секретар РНБО про можливість нової історії двосторонніх відносин лише тоді, коли останній російський солдат залишить нашу територію

Епідобмеження: ймовірність залишається

ЗАСТОРОГА. Після відновлення навчання в освітніх закладах після двотижневого карантину учням слід залишатися обережними та обачними. «Розумію, що всі розслабилися та зраділи, але закликаю не нехтувати дотриманням протиепідемічних норм», — звернувся до всіх причетних до освітнього процесу головний санітарний лікар Віктор Ляшко на своїй сторінці у фейсбуці.

Є чіткі правила, коли нехтування протиепідемічними заходами можуть знову призвести до заборони відвідування шкіл. Перше пов'язане з коронавірусною хворобою: якщо на самоізоляції перебуватимуть більше половини учнів або персоналу, навчальний заклад може бути зачинено для відвідування. Друге стосується перевищення епідемічного порога у зв'язку із грипом та грипозними захворюваннями.

У разі перевищення епідпорога в окремих регіонах через грип — 483 хворі на 100 тисяч населення — відвідування шкіл може бути обмежено. Нині показник захворюваності на ГРВІ становить 331,5 на 100 тисяч населення. Це на 31,45% менше від епідемічного порога, розрахованого для України.

ЦИФРА ДНЯ

879 млн грн

бюджетних коштів перерозподілив уряд для забезпечення видатків, пов'язаних з ліквідацією районів

Уряд тримає питання тарифів під контролем

Прем'єр-міністр Денис Шмигаль представив народним депутатам візію уряду щодо найактуальніших питань цього опалювального сезону

ВАРТО ЗНАТИ. Тепло і гаряча вода не здорожчають до кінця опалювального сезону, а за січень не буде штрафів чи пені за невчасну сплату

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Центральної виборчої комісії
від 23 квітня 2012 року № 76

(зі змінами, внесеними постановами Центральної виборчої комісії
від 27 березня 2014 року № 93, від 27 серпня 2014 року № 818)

РОЗ'ЯСНЕННЯ

Центральної виборчої комісії щодо заборони надання виборцям, закладам, установам, організаціям, а також виборчим комісіям та їх членам товарів (крім товарів, що містять візуальні зображення назви, символики, прапора партії, за умови, що вартість таких товарів не перевищує три відсотки розміру мінімальної заробітної плати), послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних цінностей (непрямого підкупу) під час проведення проміжних виборів народних депутатів України 28 березня 2021 року

Центральна виборча комісія звертає увагу суб'єктів та інших учасників виборчого процесу з виборів народних депутатів України, що відповідно до Закону України «Про вибори народних депутатів

України» передвиборна агітація може здійснюватися у будь-яких формах і будь-якими засобами, що не суперечать Конституції України та законам України.

Разом з тим згідно з частиною чотирнадцятою статті 74 Закону України «Про вибори народних депутатів України» забороняється проводити передвиборну агітацію, що супроводжується наданням виборцям, закладам, установам, організаціям коштів або безоплатно чи на пільгових умовах товарів (крім товарів, що містять візуальні зображення назви, символики, прапора партії, за умови, що вартість таких товарів не перевищує три відсотки розміру мінімальної заробітної плати), послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних цінностей.

Центральна виборча комісія роз'яснює, що така передвиборна агітація або надання виборцям, закладам, установам, організаціям, а також виборчим комісіям та їх членам коштів або безоплатно чи на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних цінностей, що супроводжується закликами або пропозиціями голосувати за або не голосувати за певну політичну партію чи кандидата у народні депутати України або згадуванням назви партії чи імені кандидата, є непрямим підкупом виборців.

Особи, винні в порушенні законодавства про вибори народних депутатів України, притягаються до кримінальної, адміністративної або іншої відповідальності в порядку, встановленому законом.

4 820103 080022

КУРСИ ВАЛЮТ/БАНКІВСЬКІ МЕТАЛИ

встановлені Національним банком України на 27 січня 2021 року

USD 28.1524

за 1 долар США

EUR 34.1897

за 1 євро

RUB 3.7419

за 10 рублів

AU 52260.71

AG 718.35

за 1 тройську унцію

PT 30858.97

PD 65552.02

НОВИНИ ТА КОМЕНТАРІ

Уряд тримає питання тарифів під контролем

Любомира КОВАЛЬ,
«Урядовий кур'єр»

Уряд встановив максимальну граничну ціну на газ для населення та ОСББ на рівні 6,99 гривні з ПДВ за кубометр. Отже, тарифи на тепло та гарячу воду не буде підвищено до кінця опалювального сезону 2020—2021 років. Кабінету Міністрів вдалося досягти певного консенсусу із владою на місцях у цих питаннях, підготовлено відповідний меморандум, підписання якого відбудеться найближчим часом. Такі основні тези окреслив Прем'єр-міністр Денис Шмигаль, виступаючи на засіданні Верховної Ради, яка відновила роботу після зимової перерви.

Річний продукт дешевий

Він нагадав, що після всебічних консультацій з урядом, депутатами й фахівцями НКРЕКП обмежила ціну на розподіл газу на рік на рівні 1,79 гривні за кубометр. Ще одна важлива ініціатива щодо розподілу газу та обслуговування газових мереж, за його словами, це те, що уряд спільно з профільним парламентським комітетом ініціює ухвалення законопроекту про можливість укрупнення об'єктів, запровадження спецрахунків і тимчасової адміністрації, що має дисциплінувати ринок розподілу газу й унеможливити монополічне підвищення тарифів.

«Штрафів чи пені за невчасно оплачені газ і тепло за січень не буде застосовано до людей. Є така урядова ініціатива. Ми її ухвалимо на найближчому засіданні», — поінформував очільник уряду.

Очікують на підсумки розслідувань Антимонопольного комітету й встановлення чесних і прозорих правил на ринку газу. На найближчих засіданнях Кабінету буде ухва-

Кабінет Міністрів опрацював механізми оплати за послуги ЖКГ, щоб захистити споживачів

лено рішення про компенсації домогосподарствам, у яких встановлено електроопалення. Люди мають отримувати такі виплати — монетизовані компенсації, як раніше. Тож домовленості, які в них були з державою, буде виконано.

Основним продуктом газорозподільчих компаній стане річний продукт за замовчуванням. Це те,

над чим уряд нині працює разом із профільним парламентським комітетом та енергокомпаніями, аби українцям було зручно розраховувати тариф і свої майбутні витрати. Усі об'єкти мають представити такі продукти на початок весни.

Відповідаючи на запитання народних депутатів, Прем'єр наголосив, що закуповувати газ у Росії

напряму уряд не має наміру. Електроенергія ж продається і купується на біржі, і закупівля її там має формувати ринкові ціни та запобігати корупції.

П'ять етапів вакцинації

Щодо вакцинації уряд має чіткий план. Розпочнеться ця кампанія в лютому. На першому етапі вакцинуватимуть людей із критичним ризиком інфікування — медпрацівників і персонал, які надають допомогу хворим на коронавірусну недугу, тих, хто перебуває у будинках для людей похилого віку, і військових, які беруть участь у ООС. У межах першого етапу планують вакцинувати 367 тисяч українців.

Другий етап — вакцинація людей із надзвичайно високим ризиком інфікування. Це соціальні працівники, люди, старші за 80 років, та інші медпрацівники. Вакцинують 2,547 мільйона осіб. Третій етап — вакцинація людей з високим ризиком інфікування і тих, хто підтримує функції з безпеки життєдіяльності держави, — працівників ДСНС, поліції, СБУ, вчителів. Тоді планують вакцинувати 7,2 мільйона.

На четвертому етапі вакцинують людей з підвищеним рівнем інфікування — віком від 60 до 64 років, дорослих із супутніми захворюваннями тощо. А на п'ятому — інші категорії громадян, які не входять до пріоритетних груп. Загальна мета дорожньої карти — охопити понад 50% населення вакцинацією до кінця 2022 року.

Джерело отримання вакцини — глобальна ініціатива COVAX, у межах якої очікується поставка вакцин обсягом від 8 до 16 мільйонів доз протягом 2021 року.

«Україна вже подала всі необхідні документи для отримання вакцин так званої першої хви-

лі до 1 лютого. Очікується рішення від COVAX. У разі позитивного рішення маємо отримати від 100 до 200 тисяч вакцин у лютому від Pfizer і BioNTech», — конкретизував Прем'єр.

На запитання, які ще вакцини можемо отримати, він відповів, що найвірогідніші ті, з виробниками і постачальниками яких у COVAX є попередньо підписані угоди. Це Pfizer, BioNTech, Astra Zeneca, Sanofi.

30 грудня 2020 року Україна уклала угоду на закупівлю вакцини від компанії Sinovac Biotech, сума контракту — 964 мільйони гривень. Кількість вакцин — 1,913 мільйона доз. Графік поставок — через 30 днів після реєстрації вакцини в країні-виробнику або в інших країнах із жорсткою регуляторною політикою. Денис Шмигаль зауважив, що минулого тижня ця вакцина отримала погодження на використання у Бразилії, де проводили її клінічні випробування. Тож орієнтовно через три, максимум чотири тижні Україна очікує на першу партію 700 тисяч доз. «Україна використовуватиме лише вакцини з ефективністю не менш як 70%», — наголосив він.

Паралельно розвивається логістична складова для оперативної доставки вакцин, безпечного транспортування та зберігання, залучатимуть насамперед приватні логістичні компанії. Формуються бригади, які проводитимуть щеплення. На першому етапі їх працюватиме понад 500. Другий та подальші етапи планують проводити у понад 4 тисячах пунктах щеплень. В областях процес координуватимуть керівники департаментів охорони здоров'я.

НСЗУ розробляє пакет медичних послуг, який компенсує витрати медзакладів на організацію та проведення вакцинації.

Звернення Президента щодо початку вакцинації від COVID-19

Дорогі громадяни!

Ми вийшли з локдауну, у нашій країні завершився посилений карантин. Я хочу, по-перше, привітати всіх нас, а по-друге, подякувати кожному.

Разом з вами завдяки свідомості, уважності та дисципліні ми змогли досягти гарних результатів.

Найперше, на відміну від багатьох європейських країн, після зимових свят у нас не сталося спалаху інфекції. І це найголовніше. Більш того, за час локдауну одужалих було більше, ніж захворілих. Крім того, ми ввели 14 тисяч додаткових ліжок. Загалом сьогодні їх майже 70 тисяч. 70% з них вільні. А понад 80% ліжок-місць у країні забезпечено киснем.

Можна констатувати, що цей локдаун виправдав себе, і що важливо, він був достатньо коротким за часом і достатньо ліберальним, якщо порівнювати з іншими країнами Європи. Ми не закривали міста, діяв громадський транспорт, не було режиму надзвичайного стану або комендантської години.

Також майже пів мільйона українців отримали пряму допомогу на суму 8 тисяч гривень. Загалом було виплачено понад 3,6 мільярда гривень. Уперше в історії незалежної України у період кризи були спрямовані гроші на допомогу підприємцям та їхнім працівникам.

І не менш важливо: в нас є хороші новини щодо вакцини проти COVID-19. Уже в лютому почнеться вакцинація. Ми очікуємо, що незабаром в Україну надійде мільйон доз вакцини — перший мільйон — від провідної міжнародної компанії. Деталі зможемо озвучити найближчим часом.

У підсумку можу сказати, що ситуація є стабільною, контролюваною й не такою загрозливою, як навесні. Ми змогли у кілька разів зменшити кількість захворілих порівняно з періодом щоденних антирекордів. Але, будь ласка, давайте не розслаблятися. Завершення локдауну не означає завершення війни з COVID-19. Дуже вас прошу: продовжуйте дотримуватись правил безпеки. Носіть маски, дезінфікуйте руки, тримайте дистанцію. А за наявності симптомів звертайтеся до сімейного лікаря.

Знаєте, сьогодні мені дуже часто бажали міцного здоров'я. Я ж хочу побажати міцного здоров'я всім вам, дорогі громадяни України. Усім хорошого імунітету і 36,6.

Бережімо себе, бережімо своїх рідних, бережімо нашу Україну!

У ПАРЕ обурилися, що Росія не виконує зобов'язань

Вікторія ВЛАСЕНКО,
«Урядовий кур'єр»

МІЖНАРОДНА ТРИБУНА

ПАРЕ закликала Київ підтримати незалежність і впливовість антикорупційних структур у країні й утриматися від подальших дій, які можуть мати тривалий згубний вплив на незалежність судової системи та верховенство права. Про це йдеться у резолюції «Прогрес моніторингової процедури асамблеї у січні — грудні 2020 року», ухваленій на зимовій сесії асамблеї.

Резолюцію, автор якої — голова моніторингового комітету, данський депутат від групи лібералів Міхаель Ааструп Енсен, присвячено виконанню зобов'язань, що їх узяли на себе деякі країни, вступаючи до Ради Європи. Із 47 країн-членів РЕ 11 перебувають під процедурою повного моніторингу асамблеї. Серед них Азербайджан, Вірменія, Грузія, Молдова, Росія, Туреччина, Україна та інші.

Для кожної з них у ПАРЕ призначено одного або двох доповідачів, які підтримують постійний діалог із владою, з її дозволу здійснюють візити до столиць, щоб особисто спілкуватися там з чиновниками, експертами і громадськими активістами. Це дає доповідачам змогу створити об'єктивну картину поступу реформ, спрямованих на зміцнення правовладдя й демократичних інститутів, і підготувати моніторингову доповідь на розгляд ПАРЕ. Останню доповідь щодо України представили в асамблеї 2017 року.

З огляду на те що через епідемічні застороги впродовж 2020 року доповідачі ПАРЕ мали обмежені можливості для візитів, а сама асамблея не проводила сесійних засідань, комітет підготував загальну резолюцію про виконання країнами моніторингових зобов'язань. Для багатьох країн пункти резолюції, в яких йдеться про позитивні зміни, значно коротші, ніж ті, де вказано про недоліки. Асамблея схвалила зусилля української влади зі створення антикорупційних інститутів та досягнення домовленості про припинення вогню між сторонами конфлікту на Донбасі.

Серед проблемних питань — зміцнення антикорупційних структур, зокрема шляхом відновлення ефективного функціонування системи електронного декларування та уточнення правового статусу Національного антикорупційного бюро України. ПАРЕ закликала Київ

«утриматися від будь-яких дій, які можуть мати тривалий згубний вплив на верховенство права й незалежність судової влади в Україні», провести розслідування нападів на незалежних журналістів. Окремою усною поправкою до параграфа з рекомендаціями для української влади до резолюції було додано пункт про гарантування «дотримання зобов'язань із захисту мовних прав національних меншин».

Під час презентації доповіді, яка передувала голосуванню за резолюцію, Міхаель Ааструп Енсен заявив, що для нього як голови моніторингового комітету та автора доповіді найбільшою проблемою стала Росія. Він нагадав, що коли 2019 року більшість депутатів ПАРЕ проголосувала за повернення Росії та безумовне скасування санкцій проти неї, вони робили це в обмін на зобов'язання російської влади виконувати вимоги моніторингової процедури, щоб «якнайшвидше підготувати повний і всеосяжний звіт».

«Але уряд Росії та делегація держдуми і близько не підійшли до виконання цього зобов'язання. Це абсолютно неприйнятно», — наголосив Енсен. Він пояснив,

що, попри пандемію, Москва приймає в себе багатьох політиків, окрім доповідачів ПАРЕ. Депутат зауважив, що якщо Росія справді хоче бути демократичним членом асамблеї, вона має дотримуватися правил організації. Інакше її членство «буде просто дозволом для найбільшої країни-члена робити все що йому заманеться».

У відповідь на це член російської делегації Леонід Слуцький заявив, що моніторингова процедура ПАРЕ застаріла і перетворилася на «інструмент проведення штучних розподільчих ліній в РЕ».

У резолюції як позитивний момент у демократичному поступі Росії за минулий рік відзначено лише посередництво Москви «у встановленні миру в Нагірному Карабасі». ПАРЕ закликала російську владу без вагань взятися за розв'язання проблеми браку плюралізму, незалежності судової влади, створити умови для діяльності політичної опозиції, громадянського суспільства, правозахисників і журналістів, припинити чинність антидемократичних законів, виконати вимоги міжнародного співтовариства щодо окупованих територій України, Грузії та Молдови.

РИНОК ПРАЦІ

Сервіс, якому довіряють свій добробут

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА. Застосовуючи нові механізми пошуку роботи, Черкаська обласна служба зайнятості щороку допомагає працевлаштуватися 30 тисячам людей

Роман КИРЕЙ,
«Урядовий кур'єр»

Цими днями виповнилося 30 років із дня утворення Черкаського обласного центру зайнятості. Служба, яка постійно модернізується та розвивається, дбає про вдосконалення соціального захисту громадян від безробіття, здобула в області високу репутацію. Як наголосив під час зустрічі директор центру зайнятості Григорій Дендемарченко, для працівників установи та її підрозділів у районах три останні десятиліття були періодом зміцнення довіри людей та плідної співпраці із соціальними партнерами.

Завдяки зусиллям фахівців пошук роботи стає дедалі простішим, автоматизується. Підрозділи служби додержуються високих стандартів у роботі, знаходять нові методи й технології, аби зменшити ризики безробіття, яке призводить до зниження соціальних стандартів. Служба зайнятості модифікувалася від бюро із працевлаштування до великого посередника на ринку праці між роботодавцями і шукачами роботи.

17 рік, історичні паралелі

Згадуючи час, коли в Черкасах створювалася перша біржа праці, співробітники нинішньої служби зайнятості гортають архівні документи, які свідчать про велику суспільну необхідність формування такої інституції. Як видно з матеріалів, що збереглися, 1916 року міська управа вела облік безробітних, аби правильно розподілити їх на громадські роботи і в місті, де бракувало працівників.

На той час у Черкасах було зареєстровано 1200 безробітних. Тоді шукали працівників у шпиталі, кінні пункти, а найбільше — домашню прислугу. Від заводів і фабрик заявок про нестачу працівників не надходило, адже в них були на той час професійні спілки, куди записувалися безробітні. Тільки за 10 місяців діяльності біржі праці половині безробітних було знайдено роботу. Більша частина з них стали різноробочими, будівельниками. Жінки знаходили місця покоев, куховарок, іншої домашньої прислуги.

Писати нові сторінки свого розвитку служба почала 1990 року. Як розповів Григорій Дендемарченко, на час створення обласна служба зайнятості налічувала 33 працівники, з них шестеро — керівники, 18 — спеціалісти. Уже незабаром було зареєстровано перших безробітних у Черкаському міському й Тальнівському районних центрах зайнятості.

У березні 1992 року вперше в Черкасах провели ярмарок вакансій для зареєстрованих безробітних. Тоді значної підтримки потребували і внутрішньо переміщені особи. 1991-го через центри зайнятості було працевлаштовано 1029 осіб (400 сімей), переселених із зони радіаційного забруднення Чорнобильської АЕС.

На ринку праці в той час бракувало корисної інформації. Тому через кілька років увійшло у практику систематичне навчання безробітних.

У Золотоніській міськрайонній філії обласного центру зайнятості завжди нададуть фахову консультацію

За три десятиліття до обласної служби зайнятості звернулося понад мільйон 420 тисяч безробітних. Працевлаштовано майже 872 тисячі шукачів роботи. Професійні знання і нові навички здобули більш як 180 тисяч безробітних. Забезпечено тимчасову зайнятість 363 тисячам осіб. Якщо на початку 1990-х за сприяння обласної служби щороку роботу знаходили близько 10 тисяч незайнятих громадян, то тепер щороку — майже 30 тисяч.

Бути ближче до людей

У колективі центру зайнятості добре пам'ятають першого директора Миколу Слюсаренка — талановитого керівника. Саме з

останніх років запроваджено соціальні послуги нового покоління, що передбачають урахування індивідуальних потреб, вимог та можливостей шукачів роботи і роботодавців.

Серед нових механізмів у роботі служби зайнятості, запроваджених останнім часом, — профілювання. Воно передбачає визначення наявного потенціалу та рівня мотивації до праці кожного клієнта служби зайнятості, який отримав статус безробітного. Це прискорює працевлаштування. Одна з таких послуг — соціальний супровід під час працевлаштування за підходом кейс-менеджменту. Торік профілювання пройшли майже 39 тисяч безробітних. Про ефективність застосування цього механізму

консультація у виборі чи зміні професії, тепер можуть безплатно її отримати.

Завдяки новим технічним розробкам можна здійснювати онлайн-співбесіди і з роботодавцями, і з шукачами роботи. Тобто потенційному претенденту на роботу не потрібно їхати на підприємство, а достатньо пройти співбесіду в онлайн-режимі.

Стимули значення не втрачають

Поряд із новими формами роботи застосовують традиційні. Торік, заохочуючи роботодавців створювати робочі місця, служба надавала компенсації єдиного соціального внеску. Цією послугою торік скористалося 185 роботодавців регіону, які працевлаштували 297 безробітних, зокрема 233 особи знайшли роботу на нових робочих місцях у пріоритетних видах економічної діяльності.

Попри скрутну фінансову ситуацію з коштів Фонду загальнообов'язкового соціального державного страхування за цим напрямом надано 3385 тисяч грн.

Ще одним корисним напрямом роботи служби зайнятості стала організація професійного навчання безробітних. Торік свою конкурентоспроможність підвищили понад 3 тисячі безробітних.

Налагоджено співпрацю з місцевим швейним підприємством ТОВ «Група Венето». Долучившись до протидії поширенню коронавірусної хвороби, підприємство розширило виробництво і відкрило новий напрям роботи з пошиття спеціальних медичних костюмів та одягу біологічного захисту. Чимало черкашан знайшли тут роботу.

Випробування пандемією

Минулий рік виявився для фахівців випробуванням: економічний спад, високий бюджетний дефіцит. Одним із методів зменшення витрат стало скорочення кадрів. Роботу втратили сотні тисяч громадян — і представників інтелектуальної праці, і найпростіших професій. Проте як вважають в обласному центрі зайнятості, його фахівці зробили все, аби пом'якшити складну ситуа-

цію на ринку праці. Було забезпечено можливість подання заяв про надання статусу безробітного та допомоги з безробіття дистанційно. У період карантину через онлайн-портал державних послуг «Дія» заяви про отримання статусу безробітного подали 430 шукачів роботи.

В умовах різкого падіння попиту на працівників статус безробітного торік одержали майже 32 тисячі жителів області, що на 23% більше, ніж за аналогічний період 2019 року. Під час карантинних обмежень торік роботу вдалося знайти для 12,3 тисячі безробітних. За видами економічної діяльності найбільше громадян працевлаштовано у сільськогосподарстві — 43,1% і в переробній промисловості — 14,5%.

— 30-річчя наша служба зустріла в період, коли особливої підтримки потребують і шукачі роботи, і працедавці, — зауважив Григорій Дендемарченко. — Адаптувавшись до умов карантину, ми стали посередниками між державою і бізнесом та реалізуємо державні програми матеріальної підтримки. Передовсім на період карантину та протягом 30 днів після його завершення підвищено мінімальний розмір допомоги з безробіття із 650 до 1000 гривень, запроваджено законодавчі зміни з призначення зареєстрованим безробітним допомоги з першого дня набуття статусу — навіть тим, хто звільнився в період карантину за власним бажанням (до карантину таким звільненим допомогу виплачували з 91 дня набуття статусу безробітного).

Щоб зберегти робочі місця

Аби запобігти зростанню безробіття в період карантину, служба зайнятості запровадила механізми підтримки працівників. З початку чинності відповідної норми Закону України «Про зайнятість населення» більш як 5,3 тисячі роботодавців та фізичних осіб-підприємців отримали виплати допомоги для 11,4 тисячі працівників.

З 10 грудня минулого року діє програма соціальної підтримки суб'єктів господарювання та надання одноразової матеріальної допомоги для виплати найманим працівникам.

Станом на кінцеву дату чинності відповідної програми до обласної служби зайнятості подано 181 пакет документів для надання такої допомоги майже 1700 працівникам. Виплачена сума допомоги за поданими заявами, згідно з розрахунками роботодавців, становить майже 8 мільйонів гривень. Програма покликана підтримати роботодавців і сприяти збереженню робочих місць.

Нині служба зайнятості має все необхідне для якісного надання послуг. На Черкащині працює 20 філій обласного центру зайнятості та три базові центри. Майже 82% фахівців працюють у базових центрах та філіях обласного центру зайнятості. Це люди, які завжди готові підтримати й надати кваліфіковану допомогу.

Варто сподіватися, що незабаром українська економіка відновиться й допоможе працедавцям повернути звичний кадровий потенціал і працювати на повну потужність.

ПОДІЇ ТА КОМЕНТАРІ

ДОКУМЕНТИ

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА
від 26 січня 2021 р. № 46
Київ

Про внесення зміни до переліку лікарських засобів та медичних виробів, які закуповуються на підставі угод щодо закупівлі із спеціалізованими організаціями, які здійснюють закупівлі за напрямками використання бюджетних коштів у 2019 році за програмою «Забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру»

Кабінет Міністрів України **постановляє:**
Внести зміну до переліку лікарських засобів та медичних виробів, які закуповуються на підставі угод щодо закупівлі із спеціалізованими організаціями, які здійснюють закупівлі за напрямками використання бюджетних коштів у 2019 році за програмою «Забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2019 р. № 255 (Офіційний вісник України, 2019 р., № 28, ст. 987; 2020 р., № 20, ст. 761, № 91, ст. 2926), доповнивши підрозділ «Медичні вироби для запобігання занесенню і поширенню на території України гострої респіраторної хвороби, спричиненої коронавірусом Covid-19» розділу «Хіміотерапевтичні препарати, радіофармацевтичні препарати та препарати супроводу для лікування онкологічних хвороб та медичні вироби для запобігання занесенню і поширенню на території України гострої респіраторної хвороби, спричиненої коронавірусом Covid-19» такими позиціями:

«Шприци одноразові стерильні із захистом від повторного використання для ін'єкції, 0,3 мл, 0,5 мл, 1 мл,	штук
Шприци одноразові стерильні із захистом від повторного використання для розведення вакцини, 2 мл, 5 мл,	—
Контейнер для збору (утилізації) медичних відходів	—

Прем'єр-міністр України Д. ШМИГАЛЬ

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ
від 20 січня 2021 р. № 35-р
Київ

Про внесення змін до пункту 1 розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2020 р. № 1024

Внести до пункту 1 розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2020 р. № 1024 «Про внесення пропозицій щодо застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів згідно з резолюціями Ради Безпеки ООН щодо Республіки Малі» такі зміни:
в абзаці першому слова і цифри «та від 29 серпня 2019 р. № 2484» замінити словами і цифрами «, від 29 серпня 2019 р. № 2484 та від 31 серпня 2020 р. № 2541»;
у підпункті 1 цифри і слова «31 серпня 2020 р.» замінити цифрами і словами «31 серпня 2021 р.»;
у підпункті 2 цифри і слова «31 серпня 2020 р.» замінити цифрами і словами «31 серпня 2021 р.».

Прем'єр-міністр України Д. ШМИГАЛЬ

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ
від 20 січня 2021 р. № 38-р
Київ

Про здійснення добровільних внесків України до фондів, створених Організацією Об'єднаних Націй

1. Погодитися з пропозицією Міністерства закордонних справ щодо здійснення добровільних внесків України за рахунок коштів бюджетної програми 1401020 «Внески України до бюджетів ООН, органів і спеціалізованих установ системи ООН, інших міжнародних організацій та конвенційних органів»:
до Цільового фонду з підтримки діяльності Офісу Голови Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй — у сумі 10 000 доларів США;
до Багатостороннього цільового фонду Організації Об'єднаних Націй для боротьби з холерою на Гаїті — у сумі 10 000 доларів США.
2. Міністерству закордонних справ поінформувати Секретаріат Організації Об'єднаних Націй про прийняте рішення.

Прем'єр-міністр України Д. ШМИГАЛЬ

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ
від 20 січня 2021 р. № 39-р
Київ

Про застосування переговорної процедури закупівлі

З метою забезпечення захисту прав та інтересів України під час розгляду в закордонних юрисдикційних органах справи за участю іноземного суб'єкта та України на підставі відповідного рішення міжвідомчої робочої групи дозволити Міністерству юстиції України здійснити у 2021 році закупівлю юридичних послуг, пов'язаних із захистом прав та інтересів України у справі за позовом акціонерів ПАТ «Мотор Січ» до держави Україна, із застосуванням переговорної процедури закупівлі відповідно до пункту 7 частини другої статті 40 Закону України «Про публічні закупівлі».

Прем'єр-міністр України Д. ШМИГАЛЬ

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ
від 20 січня 2021 р. № 40-р
Київ

Про передачу цілісного майнового комплексу державного підприємства «Мультимедійна платформа іномовлення України» до сфери управління Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій

Передати цілісний майновий комплекс державного підприємства «Мультимедійна платформа іномовлення України» (код згідно з ЄДРПОУ 40235671) із сфери управління Міністерства культури та інформаційної політики до сфери управління Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій.

Прем'єр-міністр України Д. ШМИГАЛЬ

Від зеленої краси — до економічної вигоди

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ РЕЗЕРВ. Лісогосподарські підприємства приймають і переробляють на щепу використані новорічні ялинки, завдяки чому вдається заощаджувати газ і вугілля

Олександр ВЕРТІЛЬ,
«Урядовий кур'єр»

Днями, виносячи сміття, зустрівся із сусідом, який волочив до бачка майже двометрову ялинку. Хвоя з дерева повністю осипалася, тож воно нагадувало скелет — добротний, сухий і міцний. Мимоволі поцікавився, чому не пробує здати дерево на переробку, адже в Сумах поблизу Баранівки тамтешнє лісогосподарське підприємство вже другий рік поспіль відкриває приймальний пункт. Сусід розвів руками, мовляв, і здав би, якби ближче, а то ж майже десяток кілометрів. Власної машини не має, то що — наймати таксі чи пхатися з деревцем до маршрутки або тролейбуса?

Що так, то так. Багато хто із сумчан і радий би здати використані сосну чи ялину, які відпрацювали святкове призначення. Але й справді, спробуй дістатися протилежної околиці міста без власного транспорту. І така поїздка потребує і часу, і пального...

Отож і замикається ялинкове коло: у післяноворічні дні на смітниках міст люди виносять десятки тисяч колись зелених красунь, які б могли вдруге прислужитися вже як опалювальний матеріал або як один із різновидів добрива — мульчі для лунок вічнозелених рослин.

Тож не реалізованим залишається масштабний енергетичний резерв, який міг би істотно прислужитися як паливний матеріал для котелень, у яких згорають тисячі кубометрів природного газу, тонни вугілля, інших видів палива, ціна на які неухильно зростає і для багатьох стає надто високою.

Охтирський варіант

На щастя, ситуація не настільки безнадійна, як може здатися на перший погляд. Як повідомили в Сумському обласному управлінні лісового та мисливського господарства, у деяких лісових господарствах області практикують переробку новорічних ялинок і сосон. Наприклад в Охтирці. За словами його директора Юрія Рима-ря, вже другий рік поспіль відпрацьовані дерева приймають на тих самих майданчиках, на яких продавали перед новорічними святами.

Торік тут переробили більш як 200 дерев, а цього року поки що понад 100. Переробляють на щепу, якою торік опалювали впродовж двох діб адміністративно-господарський комплекс загальною площею понад 2 тисячі квадратних метрів. А це не тільки конторський будинок, а й склад, гараж, цех

Фото з сайту shpalla.media

У Сумських лісових господарствах не тільки вирощують ялинки до свят, а й практикують переробку використаних дерев

переробки та інші. За розрахунками спеціалістів, за теплотворністю спалена щепка еквівалентна майже півтори тисячі кубометрів газу, висока вартість якого відома всім.

Але ж ідеться лише про незначну частину переробленої деревини. Наприклад, торік у грудні Охтирський лісгосп реалізував населенню 4,2 тисячі хвойних дерев. Тобто на тепло використано лише їх двадцятую частину, або 5%. А якщо цей показник подвоїти, потроїти чи довести до 80—90 відсотків? А це можливо.

Так само переробляють ялини і сосни колеги охтирців у Ромнах, Тростянці, Сумах. Там придбали спеціалізовані переробні машини, завдяки яким мають ледь не дармове (звісно, є витрати на електроенергію, оплату праці тощо) паливо. Поки що для власних потреб.

А загалом сировини стільки, що нею можна успішно замінити не одну тисячу кубометрів природного газу чи інших видів палива. Лише торік лісгоспи Сумського обласного управління лісового та мисливського господарства загалом реалізували 43,3 тисячі хвойних дерев і за цим показником увійшли до першої трійки в Україні разом з Полтавським та Волинським управліннями.

Усього в Україні продали 475 тисяч новорічних красунь. То скільки ж тисяч кубометрів газу, умовно кажучи, згнили на смітниках і звалищах України, а й завдаючи величезної шкоди довкіллю? Адже, як і будь-які органічні рештки, із часом вони виділятимуть метан та інші шкідливі речовини.

Один тишемо, два пам'ятаємо

Дехто може спробувати заперечити необхідність вирощування і зрубання ялинок чи сосон: мовляв, нехай собі ростуть і напо-

внюють озоном навколишній простір. Однак це твердження легко спростувати кількома вагомими аргументами.

По-перше, для новорічних свят використовують дерева, вирощені на спеціальних ділянках, які швидко нагадують грядки, а не лісові масиви. І їхнє призначення цільове — на свято. На Сумщині, наприклад, такі плантації займають 269 гектарів, 32 додалося торік.

По-друге, державні лісгоспи госпрозрахункові, тож отримання заробітку, економічної вигоди — основа створення таких плантацій. У продаж надходять ялини і сосни віком 4—7 років, що дає підстави вважати урожай надзвичайно скоростиглим. Зазвичай дерево треба доглядати не менш як 80 років, аби одержати відповідну сировину. Тобто за шість десятиліть можна створити і реалізувати щонайменше 10 плантацій таких дерев. За стовідсоткової реалізації всього вирощеного у такий спосіб товару дохід підприємства в 5—6 разів перевищуватиме дохід, отриманий від реалізації стиглого лісу з такої самої площі.

По-третє, жодне штучне деревце, за винятком ялинок у горщиках, які вирощують віднедавна, не замінить хвойного духу, запаху живиці, цілющих фітонцидів, що очищують повітря, позитивно впливають на серцево-судинну систему, додають оселям святкового неповторного шарму.

Зелені красуні здатні не тільки створювати новорічну атмосферу, а й давати економічну користь. Звісно, лише господарям, які знають справжню ціну кожному складометру дров.

Європа і світ уже одержують зиск

У справі переробки ялинок Україна не відкриває

чогось нового — світ і Європа давно практикують переробку новорічних дерев. У скандинавських країнах стало правилом у післяноворічні дні здавати ялинки і сосни на переробку або відправляти на мебелів фабрики. Із такої сировини там виготовляють брикети, які потім продають для паливних потреб. А в Австрії знайшли застосування навіть хвої — її використовують у фармації, косметології, інших галузях.

Не можна сказати, що Україна пасе задніх. У багатьох регіонах, зокрема на Вінниччині, Житомирщині, Полтавщині, Волині та інших успішно дають лад новорічній сировині. А в Києві достий рік поспіль на початку року працюють до півтора десятка приймальних пунктів. Цими днями у столиці активно запрошують киян зробити добру справу і для міста, і для себе. Торік тут прийняли понад 14 тисяч дерев. Крім щепи, підготували сировину для мульчування лунок, підживлення ґрунту.

Проблема здебільшого стосується міст, оскільки в селах господарі самі вирішують, чим і як опалювати будинки. А в обласних і районних центрах, містечках, де переважають житлові багатоповерхівки, одним з варіантів могли б стати укладені угоди між організаціями, які збирають сміття, з тими чи іншими суб'єктами господарської діяльності. Перші все одно забирають дерева і вивозять їх для утилізації. Вочевидь, влада на місцях може бути зацікавленою у цьому і стати якщо не посередником, то ініціатором розв'язання проблеми на користь усім.

Як розвиватимуться події у цій справі, покаже час. Зрозуміло одне: не настільки ми багаті, аби нехтувати тим, що само проситься до загальнодержавного економічного кошика.

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

Продовження. Початок у номерах за 22, 23, 26 січня

АГРОСЕКТОР

Візія, стратегічна мета, індикатори та пріоритетні кроки напрямку «Агросектор»

ВІЗІЯ СЕКТОРУ: УКРАЇНА – один з глобальних центрів продовольчої безпеки, світовий лідер з постачання продуктів харчування з високою доданою вартістю та технологічно інтенсивних сервісів для агросектору

Зв'язок із стратегічними індикаторами економічної візії	Прямий вплив – Реальний ВВП, експорт товарів та послуг, додана вартість на працівника Другорядний вплив – Іноземні інвестиції, бюджет					
Стратегічна мета	1. Забезпечити стимулюючу та дорадчу державну політику	2. Забезпечити гравців ринку якісною наскрізною інфраструктурою (земля, зрошувальні системи, фінанси, освіта та наука, транспорт, потужності зберігання)	3. Створити умови для виробників щодо можливості забезпечувати себе доступними матеріально-технічними ресурсами	4. Збалансувати виробництво високо- та низькомаржинальних продуктів для збільшення прибутковості сектору	5. Посприяти розвитку та повноцінному забезпеченню середовища для функціонування переробки	6. Оптимізувати екосистему збуту продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках
Стратегічні цілі	- Залучити ПІІ у розмірі 25 млрд дол. США за 10 років - Найняти 21 торговельного аташе - Найняти 1000 аграрних радників у громадах	- Забезпечити кадастровий облік не менше ніж 90% сільськогосподарських земель та водних ресурсів - Забезпечити додатково 1 млн га земель зрошувальними/іригаційними системами - Збільшити площу земель з органічним статусом до не менш ніж 3% від загальної площі сільськогосподарських угідь	- Створити умови для відкриття не менш ніж 10 R&D центрів - Залучити не менш ніж 100 млн дол. США в Agtech стартапи - Збільшити частку насіння вітчизн. вироб-ва до 70% пропозиції на ринку - Збільшити обсяг вироб-ва вітчизн. с/г техніки, що задовольняє 30% пропозиції - Досягти 30% зростання врожайності на га - Досягти імплементації smart farming на 30% площ	- Збільшити продуктивність сільського господарства в 2 рази, досягнувши показника 100 тис дол. США на 1-го зайнятого - Зменшити частку виробництва сировини до 50% у ВВП - Досягти показника штучного виробництва м'яса у розмірі 5% від виробництва м'яса	- Збільшити частку переробленої продукції в агросекторі з 21% до 50% - Збільшити кількість нових агропромислових кластерів до 12 - Збільшити кількість вертикально інтегрованих кооперативних кластерів до 60	- Збільшити обсяги експорту агропродукції до 45 млрд дол. США до 2030 року - Досягти показника експортної виручки на га значенням 1500 дол./га - Збільшити експорт органічної продукції до 1 млрд дол. США - Збільшити експорт технологічно інтенсивних сервісів до 1 млрд дол. США - Скоротити час на логістику в 2 рази до 2025 року
Пріоритетні кроки для досягнення цілей напрямку	- Виокремлення функцій щодо формування та реалізації державної політики в агросекторі - Інституційна реформа Держгеокадастру - Перехід функціонування ДПСС на європейські принципи контролю та покращення міжнародної взаємодії - Підготовка професійних кадрів на позиції радників до ОТГ та торговельних аташе - Спрощення умов ведення бізнесу через зменшення регуляторних бар'єрів - Стимулювання зайнятості в сільській місцевості	- Цифровізація інформації про ґрунти, земельні та водні ресурси в рамках інфраструктури геопросторових даних - Продовження земельної реформи - Гарантування безпеки, збереження та підтримки якості земельних та водних ресурсів - Розвиток сучасної дуальної освіти - Підвищення ефективності державних субсидійних та страхових програм - Стимулювання кадастрового обліку та грошової оцінки сільськогосподарських земель та водних ресурсів	- Створення конкурентного середовища на вітчизн. ринку хімічних добрив - Стимулювання розвитку R&D центрів міжнародних виробників ресурсів для агросектору (добрива, насіння, корми тощо) - Стимулювання покращення врожайності за рахунок доступу до основних матеріально-технічних ресурсів - Забезпечення доступу до сучасних генетичних напрацювань	- Досягнення балансу та раціоналізації розподілу часток відповідно до потенціалу рослинництва та тваринництва - Сприяння вирощуванню високомаржинальних культур - Стимулювання відновлення аквакультури та самозабезпечення внутрішнього ринку продукцією вітчизняного виробництва - Запуск системи з простежуванням процесу виробництва агропродукції (traceability)	- Створення умов для збільшення виробництва переробної продукції - Гарантування наявності високої технологічності та актуальності в створених продуктах - Створення синергії між учасниками ринку для вироблення конкурентної продукції - Впровадження системи from field to protein	- Налагодження зв'язків для стабільного безбар'єрного збуту продукції - Підвищення обізнаності споживача про переваги споживання окремих товарних груп - Просування українського аграрного сектору на зовнішніх ринках

Джерело: Центр економічного відновлення, Мінекономіки, Український інститут майбутнього

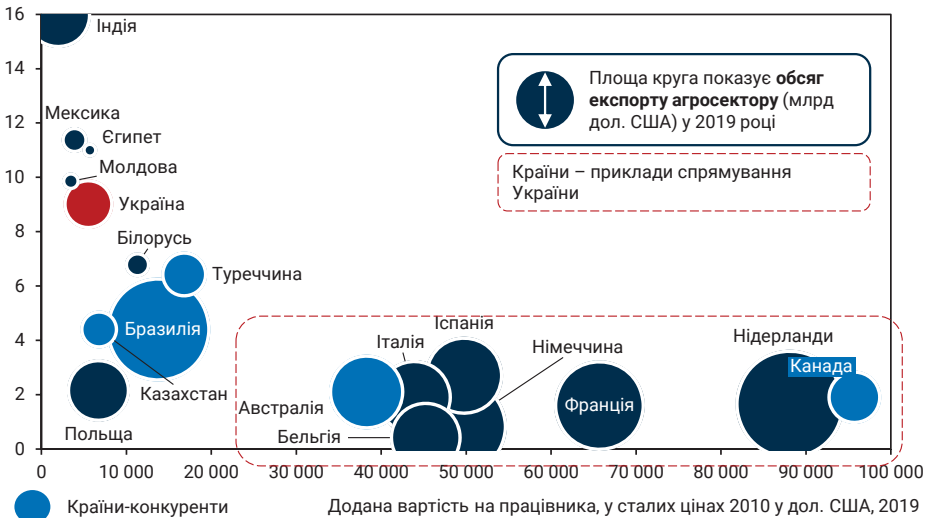
Український агросектор є драйвером розвитку економіки та займає передові позиції на світовому ринку

9%	358.1	млрд грн ВВП створено в агросекторі (2019)
18%	2.9	млн людей зайняті в агросекторі (2019)
6%	51.4	млрд грн податків сплатив агросектор (2019)

РОЛЬ ТА РІВЕНЬ РОЗВИТКУ АГРОСЕКТОРУ

Порівняння валової доданої вартості до ВВП та доданої вартості на працівника, 2019

Валова додана вартість сектору до ВВП у 2019 році, %

- Валова додана вартість показує важливість сектору для економіки: чим більше залежність від агросектору, тим менш розвинена економіка (Молдова, Єгипет)
- Чим довший ланцюг створення вартості, тим вищу додану вартість на працівника генерує сектор (приклад, Нідерланди, Німеччина)

Джерело: Центр економічного відновлення, The World Bank, Державна служба статистики, Eurostat, Statistica Moldovei, INEGI, MOSPI, Belta, Export gov, TUIK, Стратегія зрошення та дренажу в Україні, YIM, Latifundist, EasyBusiness

ВПЛИВ АГРОСЕКТОРУ НА ГРАВЦІВ РИНКУ

- Бізнес** | Розвиток сектору та стабільний попит з боку населення сприятиме як росту існуючих компаній, так і появі на ринку нових, що посилить конкуренцію та якість продукції
- Населення** | Покращення ефективності фермерських господарств, впровадження системи відстеження та залучення іноземних інвесторів мають позитивний вплив на якість продукції
- Міжнародні інвестори** | Із запуском ринку землі інвестиційний потенціал агросектору та суміжних галузей суттєво підвищиться
- Держава** | Агросектор відповідає за продовольчу безпеку країни, є експортоорієнтованою галуззю та генерує близько 40% валютних надходжень, що впливає на макростабільність країни
- Суміжні галузі** | Розвиток сектору позитивно впливає на низку суміжних галузей, таких як сфера послуг, машинобудування, транспорт, торгівля, хімічна промисловість тощо

ВПЛИВ АГРОСЕКТОРУ НА ЕКОНОМІКУ ЗАГАЛОМ

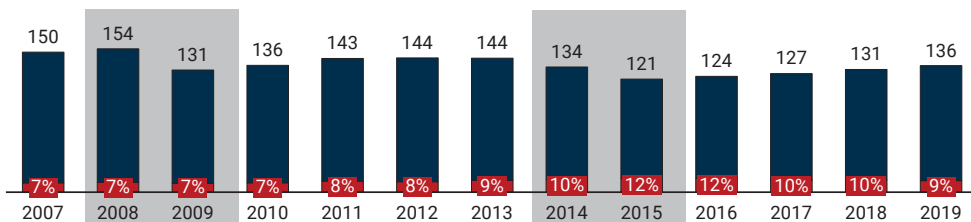
- Український агросектор після відкриття ринку землі спроможний залучити **до 10 млрд дол. США** після повноцінного відкриття ринку землі впродовж наступних 10 років та додатково збільшити приріст ВВП щороку на **0,9–2%**
- Створення умов для збільшення переробки української продукції та більш активне впровадження цифрових технологій в агросекторі здатні підвищити продуктивність на 1-го зайнятого у **6 разів**, за оцінками YIM та Latifundist
- Реалізація стратегії зрошення та іригації здатна збільшити площу поливів на **1,2 млн га** та залучити додаткові інвестиції в розмірі **4 млрд дол. США**, адаптувавши сільське господарство до кліматичних змін

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

Завдяки сприятливим природним умовам агросектор відіграє важливу роль як в економіці України, так і на світових ринках

РОЛЬ ТА РІВЕНЬ РОЗВИТКУ АГРОСЕКТОРУ

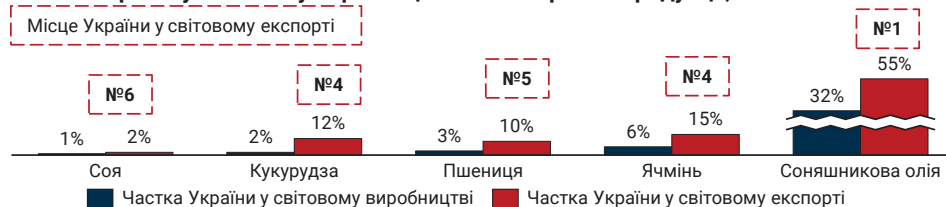
Реальний ВВП України (млрд дол. США) та частка сільського господарства у ВВП України, 2007–2019

Експорт України (млрд дол. США) та частка сільського господарства в експорті, 2007–2019

Частка України у світовому виробництві та експорті с/г продукції, 2017/2018 МР

Джерело: Центр економічного відновлення, Державна служба статистики, ДФС, ІТС TradeMap

КОМЕНТАРІ

- Агросектор займає **ключову роль в економіці України**, забезпечуючи 9% ВВП, 18% зайнятості суб'єктів господарювання та 6% податкових надходжень.
- Високий рівень розвитку агросектору в Україні багато в чому є наслідком **сприятливих природних умов**. При цьому **зміни клімату створюють нові виклики** для галузі і зумовлюють необхідність в інвестиціях у підвищення ефективності.
- Значення сільського господарства в економіці України зростало за останні 10 років. Найбільші зміни в частці агросектору у ВВП/експорті спостерігаються в роки економічних криз, що свідчить про відносну стійкість галузі до кризових явищ: **в умовах економічної рецесії агросектор падає набагато менше, ніж інші сектори**.
- Агросектор відіграє ключову роль не лише у вітчизняній економіці. **Україна є одним із лідерів з виробництва та експорту** багатьох видів сільськогосподарської та харчової продукції у світі.
- Попри те, що Україна є лідером в експорті низькомаржинальних продуктів, у країні є кейси **успішного розвитку переробної галузі** (соняшникова олія, курятина).
- У грошовому виразі **олія соняшникова та соняшниковий шрот** є продуктами **номер 1 за місцем у світовому експорті з України**, ріпак займає 2 сходинку, а кукурудза, ячмінь та жито – 4.

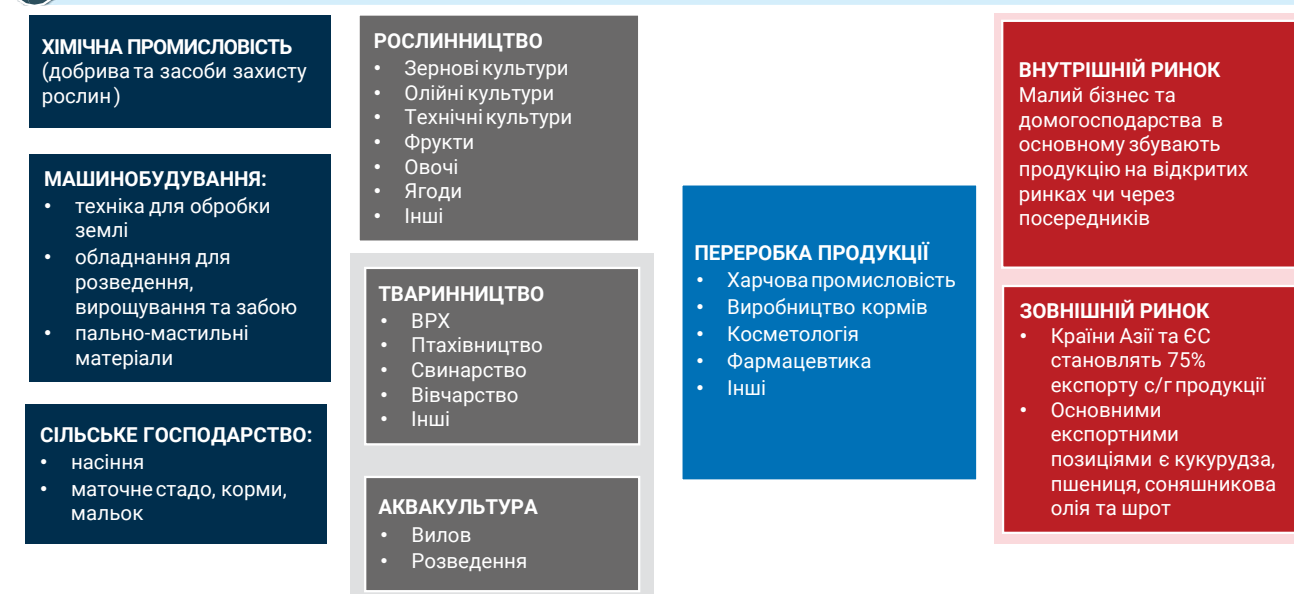
138

Структура напрямку «Агросектор»

ЛАНЦЮГ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ В СЕКТОРІ АПК

1 ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В АГРОСЕКТОРІ

2 ЗЕМЛЯ / ЗРОШУВАЛЬНІ СИСТЕМИ
ІНФРАСТРУКТУРА (потужності зберігання, транспорт, освіта та наука, фінанси...)

ЦІЛІ НАПРЯМКУ

- Забезпечення **стимулюючої та дорадчої державної політики**.
- Забезпечення гравців ринку **якісною наскрізною інфраструктурою**:
 - Фінанси
 - Освіта та наука
 - Земля
 - Зрошувальні системи
 - Транспорт
 - Потужності зберігання
- Створення **умов** для виробників щодо можливості забезпечувати себе доступними матеріально-технічними ресурсами.
- Збалансування **виробництва високо-та низькомаржинальних продуктів** для збільшення прибутковості сектору.
- Сприяння розвитку** та повноцінному забезпеченню комплексного середовища для функціонування переробки
- Оптимізація екосистеми** збуту продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках

Джерело: Центр економічного відновлення, Мінекономіки

139

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

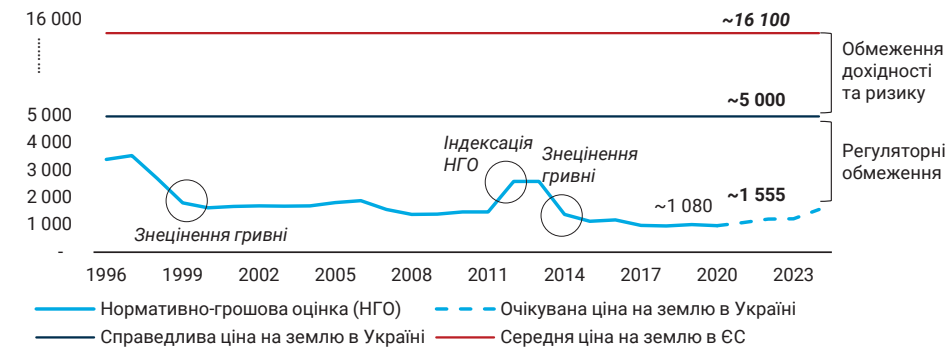
AS IS: (1) Ефективна державна політика є важливою передумовою розвитку агросектору

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В АГРОСЕКТОРІ

Організація державної політики в Україні та країнах світу

Країна	Окреме Міністерство	Орган з імплементації	Тип ринку землі ¹	Частка держпідтримки у аграрному ВВП
США	✓	✓	★★★★★	9%
Німеччина	✓	✓	★★★★★	22%
Франція	✓	✓	★★★★	24%
Польща	✓	✓	★★★★	40%
Україна	✗	✗	★★★	2%
Казахстан	✓	✗	★★★	17%

Оцінка справедливої ціни² на землю в Україні, дол. США

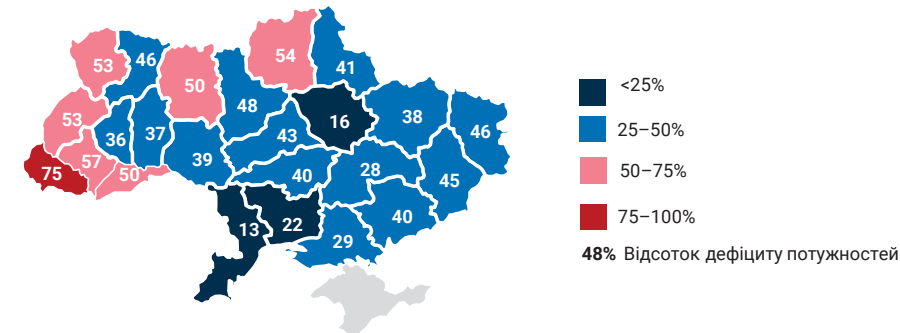
Джерело: EasyBusiness, Державна служба статистики України, Eurostat, розрахунки Центру економічного відродження, The World Bank, FAO, Eurasian Commission, OECD

¹ Кількість зірок відповідають ступеню відкритості ринку землі (4 зірки – відкритий ринок без обмежень, 3 – відкритий ринок з обмеженнями, 2 – ринок, закритий для іноземців). ² Справедлива ціна – це співвідношення дохідності та ризиковості придбання земельного активу.

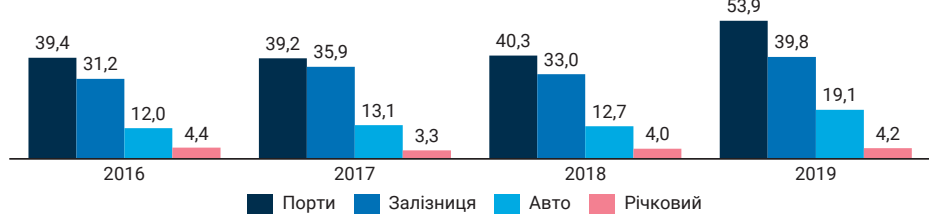
AS IS: (2) Поточний стан елеваторної, транспортної та зрошувальної інфраструктури створює бар'єри для розвитку сектору

РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ

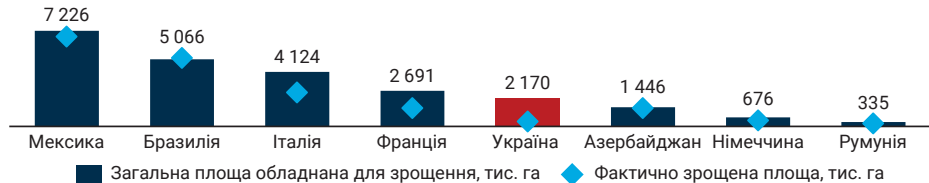
Дефіцит елеваторних потужностей, %

Перевезення та перевалка зерна, 2016–2019 млн т

Площа, обладнана для зрошення, тис. га

Джерело: Центр економічного відродження, World Bank, FAO, ЄБРР, НААН, Стратегія зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, Держводагентство

КОМЕНТАРІ

- До вересня 2019 року за **формування та реалізацію державної політики** в агросекторі відповідало **Міністерство аграрної політики**.
- Наразі функції формування та реалізації державної політики у с/г покладено на **Міністерство економіки**. Це рішення викликало багато дискусій серед представників бізнесу та експертів ринку.
- Іншим важливим **напрямом державної політики є регулювання** відносин стосовно найважливішого ресурсу для агросектору – **землі**, на який довгий час було накладено мораторій на продаж. Обіг землі в Україні буде офіційно запущений з 1 липня 2021 року.
- Поточний закон передбачає ряд серйозних обмежень, таких як обмеження площ придбання землі в одні руки, заборона на продаж землі іноземцям, що напряду вплинуть на справедливую вартість землі та додану вартість на працівника.
- За прийнятою Урядом **моделлю ринку** землі ціна за 1 га, за оцінкою, зросте до 2354 дол. США на 10 рік після впровадження реформи. Загальний економічний ефект становитиме 14 млрд дол. США додаткового ВВП за 10 років. Проте це значення не є максимально можливим. Економічний ефект може сягнути **85 млрд дол. США** за умови відповідної державної підтримки розвитку ринку землі.
- На сьогодні в Держгеокадастрі **відбуваються позитивні зміни**: проведений технічний аудит (5 млн га земель було незаконно виведено), виявлені неефективні процеси на 54 підприємствах у структурі та готується нова структура, створений онлайн-реєстр геопросторових даних, проводиться облік усіх земель (у 2020 році планується завершення інвентаризації), передача понад 2 млн га земель державної власності в комунальну власність громад.

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

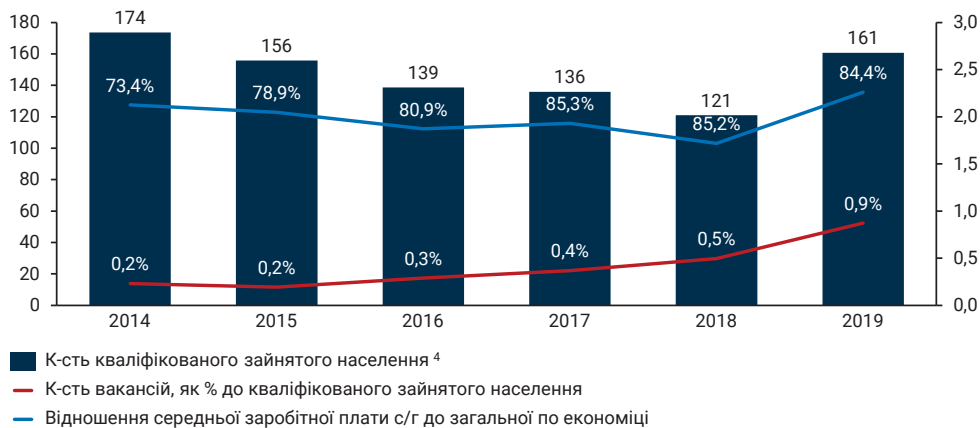
AS IS: (3) Підвищення доступу до фінансових та освітніх ресурсів сприятиме розвитку сільськогосподарської діяльності

ПОРІВНЯННЯ ДОСТУПНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЗА РОЗМІРОМ

Порівняння інструментів доступних підприємствам для залучення фінансових ресурсів

	Малі підприємства (до 10 тис. га)	Середні підприємства (10 тис. га - 50 тис. га)	Агрохолдинги (>50 тис. га)
Initial Public Offering (IPO) ¹	✗	✓	✓
Синдиковані кредити ²	✗	✓	✓
Європейські облігації ³	✗	✗	✓
Комерційне кредитування	✓	✓	✓

Поточний стан ринку праці агросектору

Джерело: Держстат, EasyBusiness, Latifundist, НБУ

КОМЕНТАРІ

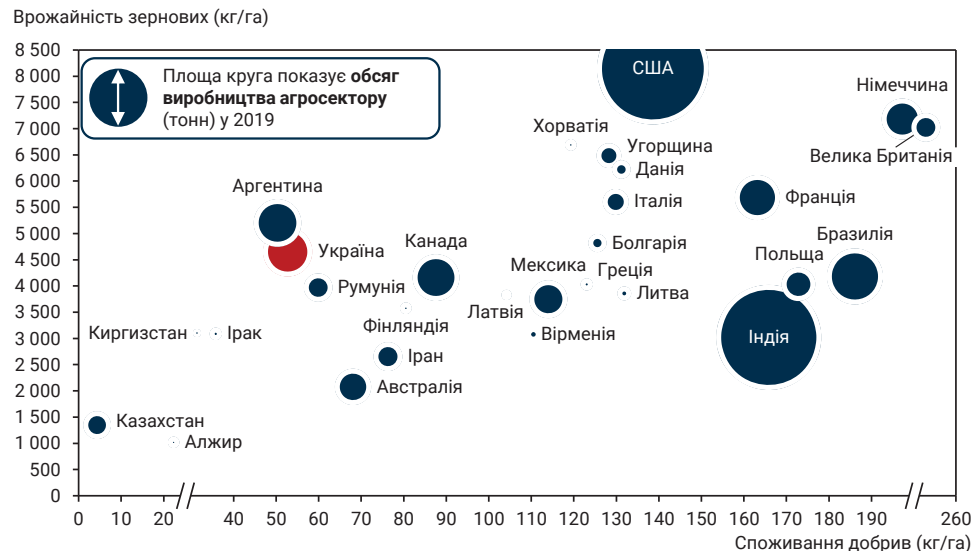
- Обсяг кредитування сільських, лісових та рибних господарств за 7 місяців 2020 року вже перевищив минулорічний показник на 4,7%. Частка сільського господарства в обсязі кредитного портфеля банків знаходиться в діапазоні 6–9%. Обсяг кредитування рибних господарств залишається на низькому рівні та майже не змінюється з року в рік через занепад галузі.
- Кредитування комерційними банками є однією з нечисленних можливостей залучення коштів для малого бізнесу. Оскільки земля не є активом через довготривалу дію мораторію, а коефіцієнт покриття становить близько 5%, то кредитування є дорогим для позичальників. У той самий час значна тінізація виробництва та високий ступінь вимог до фінансових інституцій зменшують мотивацію малих виробників використовувати кредитування. Надання можливості залучати кошти від міжнародних фінансових установ є шляхом розширення можливостей залучення коштів для малих виробників.
- У той самий час на ринку спостерігається брак кваліфікованої робочої сили, незважаючи на підвищення заробітної плати протягом останніх років. Причиною слугує соціальний фактор – низька популярність аграрних спеціальностей серед молоді, збільшення кількості працівників, які йдуть на пенсію, та міграція. Стимулювання розвитку дуальної освіти є шляхом для покращення стану аграрної освіти. Як приклад, розвиток проекту «Агрокебети».
- Загальна кількість студентів агроспеціальностей має тенденцію до зниження та становила менше ніж 6% у 2019 році від загальної кількості студентів. Аграрні напрямки не виглядають привабливими для молоді.
- Основною причиною, що впливає на ринок кадрів агросектору є еміграція фахівців за кордон (наприклад, механізатори, кваліфіковані спеціалісти і робітники елеваторів). За останні 15 років близько 6,3 млн українців залишили країну, не повернувшись. Попри те, що серед мігрантів приблизно однакова кількість вихідців із сіл та міст, для сільської місцевості міграція є більш характерною, оскільки в селах живе лише третина українців.

¹ Первинне розміщення цінних паперів на біржі. ² Кредит, що надається кількома кредиторами одному позичальнику. ³ Боргові цінні папери, емітовані державою або корпоративним емітентом в іноземній валюті (долар, євро). ⁴ Населення, що отримало вищу освіту, яка відповідає сфері зайнятості.

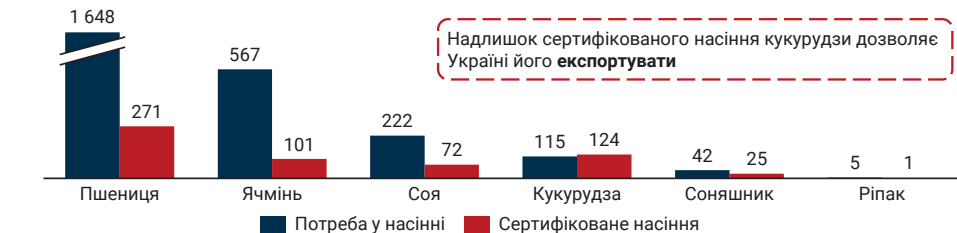
AS IS: (4) Недовикористання матеріально-технологічних засобів призводить до недореалізації потенціалу сектору

ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗАСОБІВ

Кореляція між споживанням добрив та врожайністю

Потреба у насінні та обсяг сертифікованого насіння, 2018, тис. т

Джерело: Центр економічного відновлення, Державна служба статистики України, World Bank, FAO

КОМЕНТАРІ

- Родючість та якість землі є основними складовими, що впливають на подальшу якість та обсяги продукції, в той самий час на ринку добрив України переважає використання низьковартісних хімічних добрив, існує монополія.
- Середня ціна на добрива українських виробників є значно вищою (в 1,5–2,1 раза) порівняно з імпортованими переважно через присутню монополію виробництва на ринку. В свою чергу, через волатильність курсу та торговельні бар'єри імпортовані добрива є доступними лише малому загалу виробників. В Україну переважно імпортуються азотні та комплексні добрива (41% та 52%, відповідно).
- Існуючі бар'єри в реєстрації засобів захисту рослин впливають як і на превалювання імпортованої продукції на ринку, так і на значну тінізацію вітчизняного ринку.
- Саме це призводить до значно меншого споживання добрив у порівнянні з країнами-агровиробниками і, як наслідок, меншого рівня врожайності за умови вищої якості ґрунту (чорнозему).
- Більшість господарств не використовують корми у зрощенні ВРХ переважно через низький рівень кваліфікації та обмежені можливості закупівлі якісних кормів.
- Значний розрив існує на ринку насіння, де попит значно перевищує обсяги сертифікованого насіння і призводить до імпорту необхідних сортів. Як один з кроків до розвитку Україна поступово розширює участь у світових системах регулювання обігу насіння (насінневі схеми ОЕСР), що відкриває значний потенціал до подальшого розвитку.

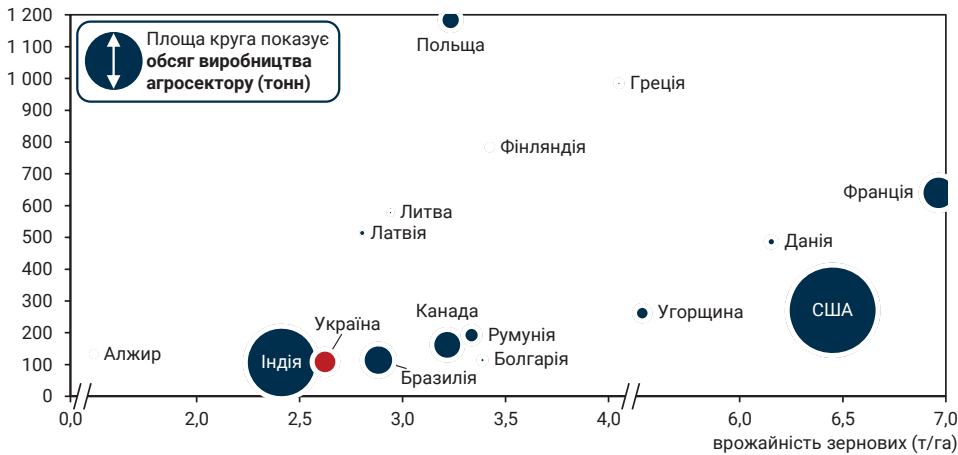
НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

AS IS: (5) Підвищення технологічності виробництва дозволить збільшити продуктивність сектору

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗАСОБІВ

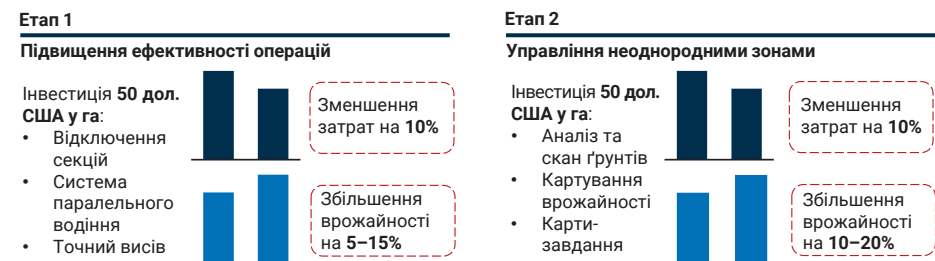
Кореляція між застосуванням технологій та врожайністю

тракторів на 100 кв. км с/г землі

Загальний ефект від імплементації технологій

Повне впровадження технологій розумного землеробства поєднується з оптимізацією витрат (близько 10–20%) та збільшенням врожайності (приблизно 15–35%)

Джерело: Центр економічного відновлення, Державна служба статистики України, World Bank, Smart Farming

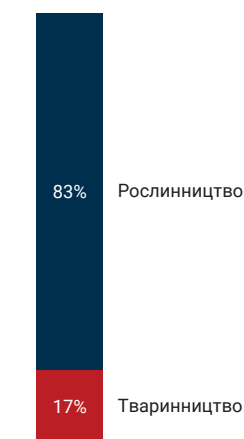
КОМЕНТАРІ

- У торговельному балансі сільськогосподарського машинобудування **переважає імпорт більш технологічного обладнання**, а експортними товарними групами є устаткування з низькою доданою вартістю. Причиною споживання дороговартісної імпортованої продукції є низькі виробничі потужності вітчизняних виробників, низький рівень кваліфікації та модернізації процесу створення сільськогосподарської техніки в Україні.
- Зважаючи на низьку спроможність фермерів залучати додаткові фінансові ресурси для придбання імпортованої **техніки та обладнання**, існує **потенціал для розвитку вітчизняного виробництва**. Підвищення використання якісного обладнання та залучення технологій у процес виробництва та переробки є шляхом для підвищення ефективності сектору. Технологія, що використовується під час обробки землі, прямо впливає як і на **продуктивність оброблюваної площі**, так і зменшує пошкодження родючого шару землі.
- Для українського агросектору характерним є **використання технологій переважно великими агрохолдингами** за рахунок наявних коштів та стимулів для підвищення ефективності через попит на експортну продукцію. У свою чергу через низький ступінь можливості залучення коштів, брак обізнаності про переваги використання технологій та відсутність нагальної потреби, **малі та середні виробники застосовують менший спектр технологій** у процесі виробництва.
- Технології **першого етапу** здатні значно підвищити економічну ефективність виробництва: **системи паралельного водіння** дозволяють нівелювати вплив складної геометрії полів та **знижити до 10% витрати на матеріали**; застосування **автопілотів** дозволяє отримати точну поточну інформацію для прийняття **більш виважених рішень**.
- Технології **другого етапу** спрямовані на підвищення продуктивності в секторі: аналіз ґрунту дозволяє підвищити **ефективність агробізнесу** на **10–30%** шляхом визначення «правильних добрив» у потрібній кількості; застосування **метеомоніторингу** в середньому підвищує ефективність на **10–20%** за рахунок використання точних, фактичних даних з прогнозуванням очікуваних погодних умов.

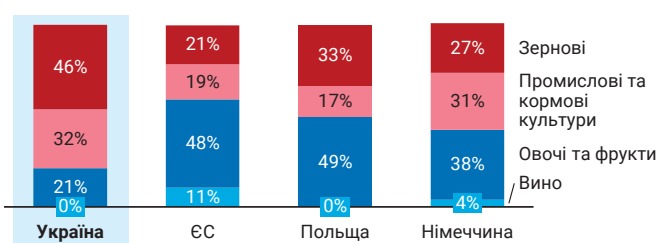
AS IS: (6) Поточна структура агросектору України є незбалансованою та спричиняє низьку продуктивність

СТРУКТУРА АГРОСЕКТОРУ

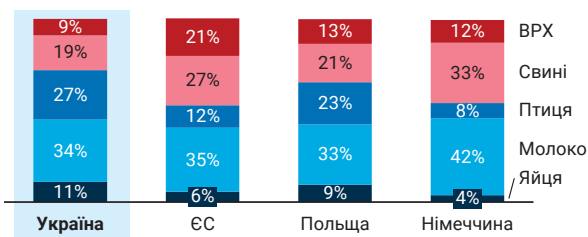
Структура агросектору

Структура рослинництва

Структура тваринництва

Порівняльний аналіз доданої вартості на працівника у цінах 2010, тис. дол. США

Низька частка вироблених продуктів з доданою вартістю та орієнтація на низькомаржинальні культури є причинами низькою доданою вартості на працівника в Україні

Джерело: Центр економічного відновлення, Державна служба статистики України, European Commission

КОМЕНТАРІ

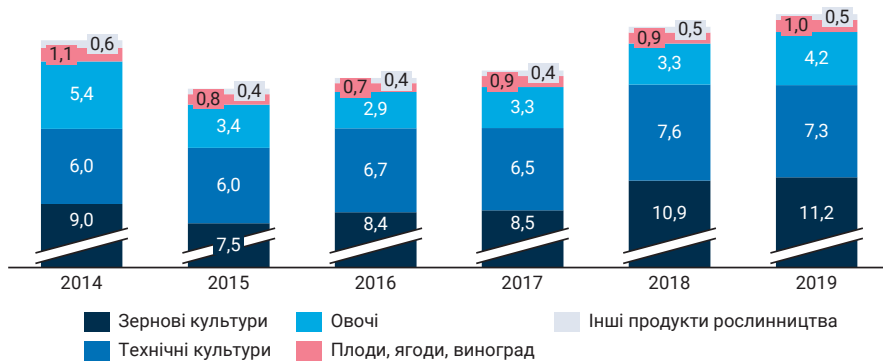
- Додана вартість на працівника** в Україні є значно **нижчою** за країни – лідери в агровиробництві (на 91% нижче, ніж у Франції, та на 67%, ніж у Туреччині) через кардинально інший розподіл рослинництва та тваринництва у секторі.
- У виробництві України **рослинництво займає 83%, а тваринництво – 17%**. Структура ж інших країн є більш збалансованою, де розподіл становить орієнтовно 50/50%, наприклад, у ЄС, де рослинництво – 57%, тваринництво – 43%, та у Польщі, де рослинництво – 48%, тваринництво – 52%.
- Наступною більш важливою відмінністю, що призводить до нижчої продуктивності напрямку рослинництва, є **переважання низькомаржинальних культур** (зернові – 46% та промислові – 32%) в Україні та переважання високомаржинальних культур у Польщі (овочі та фрукти – 49%, вино – 11%) чи Німеччині (овочі та фрукти – 38%, вино – 4%). Важливо зазначити, що саме високомаржинальні культури є більш прибутковими, хоча і мають довший період окупності.
- Важливою відмінністю напрямку тваринництва є **якість молока і молочної продукції в Україні** та надання переваги виробництву птиці (27% в Україні порівняно з 8–23% у країнах ЄС). Причиною подібної ситуації на ринку молока є висока капіталомісткість виробництва та тривалий час окупності. Це призводить до низького рівня автоматизації, переважання людської праці та малої кількості придатних приміщень для подальшої переробки. У результаті виробництво **низькоякісної та низьковартісної продукції** переважає.
- У порівнянні з вирощуванням свиней та БРХ процес вирощування птиці є дещо спрощеним, займає меншу кількість часу, має сильний експортний потенціал та інший ступінь ризику зараження хворобами, що пояснює переважання цього напрямку в Україні.

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

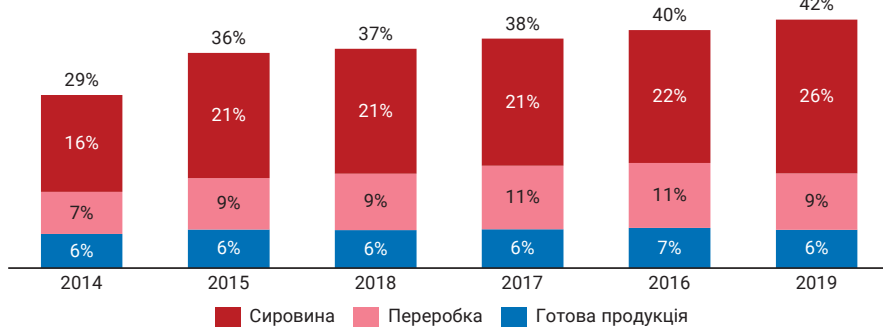
AS IS: (7) У структурі **рослинництва** переважають культури з низькою доданою вартістю

СТРУКТУРА РОСЛИННИЦТВА

Виробництво продуктів рослинництва, 2014–2019, млрд дол. США

Експорт продуктів рослинництва з України, 2014–2019, % загального експорту

Джерело: Центр економічного відновлення, Державна служба статистики України

КОМЕНТАРІ

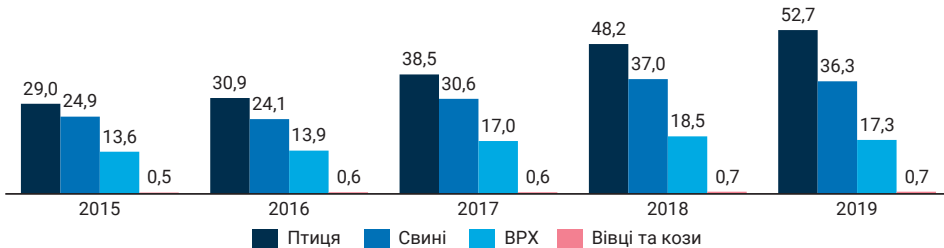
- Наразі у структурі рослинництва **переважають посіви низькомаржинальних культур** (89% за площею посівів), що призводить до отримання меншого прибутку порівняно з можливим отриманим від збуту високомаржинальних культур.
- Для порівняння, **розвинені країни в основному вирощують високомаржинальні культури** (80% у структурі рослинництва в Іспанії, Італії та Нідерландах).
- Україна займає високі позиції у виробництві зернових і технічних культур, у той самий час **вагома частка зернових культур спрямовується на експорт**: 79% кукурудзи, 66% пшениці, 59% ячменю. Для пшениці, наприклад, непродовольча частка становить 35%, тобто значний обсяг продовольчої продукції експортується у вигляді сировини першої стадії.
- Валовий збір врожаю зернових та олійних культур щорічно підвищується, проте **сукупні потужності сертифікованих зернохвищ у 42 млн т** не дозволяють справлятися зі зростаючими обсягами зерна.
- Важливим фактором, що впливає на якість продукції, є нерегульований **тіньовий ринок виробництва рослинництва** (в середньому від 25% до 40%). Відсутність ефективної системи контролю обсягів виробництва та обігу продукції, низька вмотивованість сплачувати податки та реєструвати власну діяльність є причинами тінізації ринку.
- Протягом 2008–2018 років **плоди та ягоди** вирізнялись **стрімким зростанням виробництва** на рівні CAGR 6,9% через стрімке зростання попиту на іноземних ринках.
- На ринку виробництва **винограду** існує значне **переважання пропозиції над попитом**, що, з одного боку, стимулює за рахунок природної конкуренції підвищення якості сировини, але, з іншої, через лімітовані можливості збуту виноробної продукції, призводить до знищення площі виноградників.

146

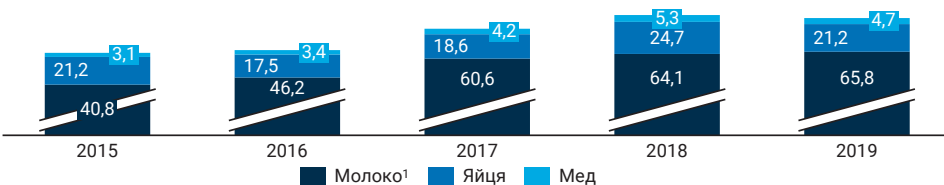
AS IS: (8) Структура **тваринництва** слабо диверсифікована з переважанням птахівництва

СТРУКТУРА ТВАРИННИЦТВА

Вирощування с/г тварин, 2015–2019 рр., млрд грн

Виробництво основних видів продукції тваринництва, 2015–2019 рр., млрд грн

Внутрішнє видобування та імпорт водних біоресурсів, млн дол. США

Джерело: Центр економічного відновлення, Державна служба статистики України, ЕВА, Українська аквакультурна спільнота, Державне агентство рибного господарства

КОМЕНТАРІ

- Тваринництво займає **17% у структурі сектору**. Протягом останніх 5 років спостерігається спадаючий тренд – зменшується поголів'я великої рогатої худоби та свиней, а поголів'я птиці збільшується.
- Причинами **зменшення поголів'я ВРХ є збитковість**. За 2019 рік рівень рентабельності виробництва м'яса ВРХ становив -27,1%. Оскільки 65% тварин вирощуються приватними господарствами, а сам ланцюг створення готового продукту є довшим, ніж у птиці, то існує більший попит на оборотний капітал.
- Поголів'я птиці на промислових підприємствах збільшилось** на 6,7% та зменшилось у господарствах населення на 0,3%. Основними драйверами збільшення є зростання внутрішнього ринку та розширення експорту через низьку ціну на кінцевий продукт, дієтичність продукції птахівництва.
- У 2019 році **виробництво молока** становило 9,7 млн т, що є **історичним мінімумом** для України. Це в свою чергу призводить до зростання цін на молочну сировину на внутрішньому ринку. На ринку простежується фальсифікація молочних продуктів, сирій імпорту, проблема монополій торговельних мереж та відсутність законної альтернативи обов'язкового будівництва локальних очисних споруд для стічних вод молокопереробних підприємств.
- Динаміка розвитку вітчизняного свиноводства** впродовж останніх п'яти років є **негативною**. Поголів'я свиней у країні стабільно скорочується. Основні причини: вплив АЧС на внутрішній ринок, конкуренція з продукцією птахівництва, недостатня державна підтримка.
- Добування водних біоресурсів активно зменшується з кінця 90-х років**. У 2014 році сталося істотне скорочення на 60%, а темпи відновлення добування несуттєві. Україна суттєво залежить від імпорту рибних продуктів, що становлять ~70% обсягу ринку. Маючи великий потенціал до добування, через проблеми із застарілою системою організації рибальства та відсутність ефективної взаємодії центральних органів виконавчої влади, в Україні сформувався великий тіньовий ринок, який оцінюється, на думку експертів, до 2 млрд дол. США.

¹Офіційні цифри по виробництву молока можуть відрізнятися від реальних

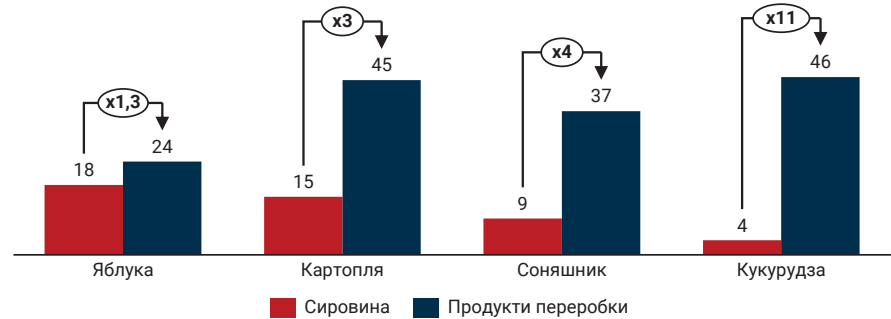
147

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

AS IS: (9) Подовження ланцюга створення доданої вартості забезпечить більшу прибутковість сектору

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕРЕРОБКИ

Порівняння цін реалізації сировини та перероблених продуктів (грн за кг)

Порівняння обсягів експорту та переробки олійних культур (тис. тонн)

Джерело: Центр економічного відновлення, EasyBusiness, USDA, Life After

КОМЕНТАРІ

- Для України характерним є збут сировинної продукції рослинництва та тваринництва на світові ринки, в той самий час ланка переробки займає найнижчу частку в секторі. **Така частка необробленої продукції, що йде на експорт, є найбільшою у структурі загальної пропозиції:** ячмінь – 46%, кукурудза – 84%, пшениця – 54%.
- Варто зазначити, що **ціни реалізації сировини набагато нижчі**, ніж ціни реалізації перероблених продуктів. Зважаючи на те, що перероблена продукція має вищу додану вартість при виконанні стандартів якості, український сектор переробки має значний потенціал для розвитку, оскільки з переходом на кожний наступний етап переробки **додана вартість збільшується**.
- Продуктивність агропромислового комплексу України є значно нижчою за країни-конкуренти через нижчі потужності та нижчий ступінь технологічності переробленої продукції. **Частка продукції, що йде на подальшу переробку, є низькою:** ячмінь – 13%, кукурудза – 3%, пшениця – 19%.
- Обсяги переробки молока в Україні мають тенденцію до падіння:** за останні 5 років вони зменшились на 17%.
- Подовження ланцюга створення доданої вартості за рахунок створення кінцевого продукту як і з низькомаржинальних культур (пшениця, кукурудза, ячмінь), так з високомаржинальних культур (ягоди, овочі та баштанні) є суттєвим мультиплікатором не тільки для вартості продукції, а і для розвитку сектору загалом.
- Зважаючи на значний потенціал у **кооперації великих майданчиків** як споживачів продукції та **малих і середніх виробників** як постачальників, модель взаємодії кластерів є **найперспективнішою**.
- Прикладом успішного подовження ланцюга доданої вартості є **збільшення Україною частки переробки насіння соняшнику**. **Зміна умов** експортування соняшнику як сировини сприяло **збільшенню переробки** та дозволило країні стати одним із лідерів з експорту соняшникової олії. В той самий час для інших олійних культур (зокрема, сої) за останні 30 років характерним було падіння обсягів переробки.

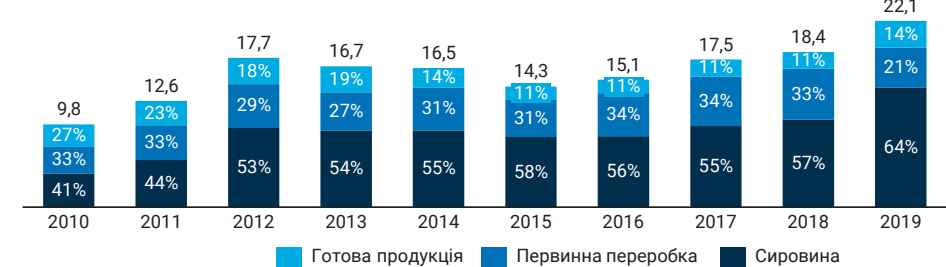
AS IS: (10) Збільшення доходів від продажу агропродукції стане можливим за умов переорієнтації на продукцію з високою доданою вартістю

ПРОДУКЦІЯ ЗБУТУ

Порівняльні переваги напрямків агроекономіки України та глобальне зростання відповідних секторів

Динаміка експорту с/г діяльності з України, 2010–2018, млрд дол. США

Джерело: Центр економічного відновлення, Comtrade, МінАгро

КОМЕНТАРІ

- Лідерські позиції України** в постачанні сировинної с/г продукції на світовому ринку є **визнаними**, водночас поточною перешкодою для збільшення експорту є **якість сировини та зміна природно-кліматичних умов**.
- Основними причинами **зниження якості** є **недоліки, що простежуються вздовж усього ланцюга створення продукції:** **якість та використання** хімічних добрив, рівень автоматизації та технологічності виробництва продукції, **пошкодження продукції під час транспортування** через низьку якість транспортних засобів. Відстежуваність продукції (крок назад та крок вперед) дозволить вирішити це питання.
- Відповідно до **виявленої конкурентної переваги** більшість продукції є **с/г походження**, хоча з низьким ступенем переробки та переважно сировинною.
- Зважаючи на структуру та динаміку експорту сільськогосподарської продукції, протягом останніх років саме **сировина та первинна переробка мали стрімке зростання**, в тому числі, за рахунок збільшення укладених торговельних угод та адаптації положень і вимог до існуючої системи України.
- У той самий час **частка тіньового сектору створює перешкоди** для розвитку сектору в цілому. Відповідно до оцінки експертів виробництво зерна та оренда землі є основними сферами тіні.
- Наявність **нерегульованого тіньового сектору насамперед** впливає на якість продукції. Оскільки якість експортованої продукції переважно контролюється замовником, то переважна більшість продукції тіньового сектору с/г продукції збувається за допомогою тіньових каналів збуту.

Примітка: – культури з виявленою конкурентною перевагою та значною часткою експорту, що відповідає світовим трендам.

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

Поточні бар'єри напрямку «Агросектор»

Державна політика	Інфраструктура	Постачання	Виробництво	Переробка	Збут
- Ефективність державної політики Обмеження реалізації державної політики в агросекторі через реформування Міністерства аграрної політики у Департамент Мінекономіки - Модель ринку землі Поточна модель відкриття ринку землі обмежує розвиток сектору - Взаємодія державних органів Низький рівень співпраці державних органів управління призводить до викривленої комунікації з гравцями на ринку - Програми державної підтримки Низький рівень ефективності державних програм субсидування агросектору спричиняє нераціональне використання державних видатків	- Перевезення продукції Логістичні витрати займають суттєву частку в кінцевій вартості продукції - Земельні ресурси Нерозвинена інфраструктура зрошення та дренажу, що потребує значних інвестицій, спричиняє низьку якість земель - Нестача кваліфікованих кадрів Виявлений дефіцит робочої сили в агросекторі через застарілу освітню базу та еміграцію кваліфікованої робочої сили зменшує пропозицію кадрів на ринку - Технологічний потенціал Недовикористаний потенціал новітніх технологій через низький доступ до фінансів зменшує продуктивність у секторі	- Вартість хімічних добрив Висока вартість та обмежений доступ до імпортованих добрив призводить до використання низькоякісних хімічних добрив - Обладнання та с/г техніка Невідповідність темпів оновлення технічного обладнання до темпів розвитку виробництва - Обсяг сертифікованого насіння Менша за попит пропозиція на ринку сертифікованого насіння створює імпортозалежність - Використання кормових культур Нерозвинена культура використання кормів призводить до зниженої якості продукції тваринництва	- Структура виробництва Фокус на виробництві низькомаржинальних культур призводить до сильної залежності від експорту продукції - Продуктивність виробництва Значний розрив у продуктивності виробництва між малими та великими виробниками спричиняє утворення олігополій на ринку - Тіньовий ринок Наявність тіньового ринку блокує розвиток сектору - Органічний ринок Відсутність належної підтримки зменшує потенційні обсяги прибутку - Поголів'я худоби Продовження скорочення поголів'я худоби може призвести до дефіциту молока та яловичини та збільшити імпортозалежність	- Взаємодія виробників Відсутність кооперації між малими виробниками та низькі фінансові можливості для капітальних інвестицій призводять до низької частки продукції, що переробляється - Завершений цикл переробки Повний цикл переробки існує лише у напрямку птиці через короткий період окупності у порівнянні з ВРХ - Тіньовий ринок Значна тінізація переробки тваринництва та рослинництва обмежує можливість реалізації продукції за прийнятною ціною - Освітня та технологічна бази Поточний стан розвитку малих виробників суттєво зменшує потенційні обсяги прибутку	- Сировинна орієнтація Переважання сировини в експорті створює сильну залежність від трендів на зовнішніх ринках збуту - Обсяги збуту ПВЗВТ передбачає один і той самий обсяг квот на експорт зернових та перероблених продуктів, що не дозволяє повноцінно розкрити потенціал збуту останніх - Експорт продуктів тваринництва Зовнішня торгівля продукцією скотарства у живій вазі обмежує можливості збуту та зменшує обсяг потенційно можливого прибутку - Транспортні витрати Низький логістичний розвиток ланцюгів збуту зменшує якість продукції, що отримує кінцевий споживач, та скорочує обсяг експортованої продукції
Малоефективна державна політика	Деградація земельних та водних ресурсів	Імпортозалежне постачання	Значний фокус на рослинній продукції	Низька залученість виробників у переробку	Сировинна орієнтація продукції збуту

Бачення розвитку напрямку «Агросектор»

МАТРИЦЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ

	Україна (2020) AS-IS	Подолання поточних викликів	Кардинальна зміна функціонування	Україна (2030) TO BE
		RECOVERY		
Стимулююча державна політика	- Негармонізоване законодавство щодо ринку землі, стандартів якості та систем зрошення - Відсутня систематична законодавча підтримка кооперативної, кластерної взаємодії гравців, фермерів - Тінізація сектору через непрозоре регулювання - Брак комплексної підтримки не сільськогосподарської діяльності учасників сектору	- Визначено механізми та інструменти, що визначають ефективну діяльність ринку землі, систем зрошення - Визначено засади створення та шляхи підтримки кооперативної та кластерної взаємодії - Впроваджено ринкові механізми обігу через зменшення державного втручання - Диверсифіковано діяльність представників сектору	- Максимізовано економічний ефект від відкритого ринку землі, обігу якісної продукції та новостворених систем іригації - Реалізовано конкурентну перевагу за рахунок масштабного розвитку кластерів та кооперативів - Суттєве зменшення тіньового ринку - Сталий та всебічний сільськогосподарський розвиток	
Якісна інфраструктура	- Відсутність доступу до фінансової та страхової системи - Низька можливість отримання високоякісної освіти - Стрімка деградація земельних ресурсів	- Урізноманітнено механізми державної та недержавної підтримки та страхування - Покращено освітню базу, створено дорадчу платформу надання практичної допомоги аграріям - Запущено налагоджену систему досягнення та підтримки високоякісних ресурсів	- Кожен учасник має широкий спектр можливостей для фінансування та страхування діяльності - Кожен учасник сектору має у розпорядженні актуальну інформацію та володіє практичними навичками - Стан та якість земельних ресурсів задовольняє потреби виробників	
Доступні матеріально-технологічні засоби	- Низький ступінь проникнення технологій - Цифрові рішення імplementовані лише частково - Частково заблокований доступ до сучасних ресурсів	- Впроваджено новітні технології - Стимульовано впровадження цифрових технологій - Законодавчі перепони щодо доступу до ресурсів усунено	- Передові технологічні рішення інтегровано в діяльність більшості підприємств - Повноцінна цифровізація процесів - Аграрії максимально ефективно використовують ресурси	
Збалансоване виробництво	- Значний фокус виробників на низькомаржинальних культурах та низька залученість у виробництво високомаржинальних культур - Стрімке зниження виробництва продукції тваринництва, а також продукції аквакультури	- Створено механізми заохочення виробництва високомаржинальних культур - Відновлено та примножено поголів'я тваринництва, забезпечено епізоотичне благополуччя - Відновлено виробництво та вилов риби	- Пропозиція вироблених високомаржинальних культур задовольняє попит вітчизняної ланки переробки та є однією з категорій експорту - Виробництво продукції аквакультури, м'яса та продуктів тваринництва є високоприбутковою діяльністю	
Повноцінна переробка	- Критично малий відсоток підприємств беруть участь у комплексній переробці сировини - Відсутня відстежуваність походження та збуту продукції вздовж ланцюга створення доданої вартості - Мала додана вартість продукції переробки	- Запроваджено рамкові умови для продовження ланцюга створення доданої вартості - Налагоджено систему простежуваності створення кінцевого продукту - Примножено додану вартість у кінцевому продукті	- Частка переробленої продукції значно переважає над сировинною у вартості експорту - Автоматизовано систему простежуваності - Переважає на ринку продукції з високою доданою вартістю	
Екосистема збуту	- Переважає сировинної продукції в експорті - Логістичні та регуляторні бар'єри у збуті продукції закордон - Неефективні канали збуту на внутрішньому ринку - Недоотримання доходів с/г виробників через неефективність каналів збуту	- Розширено типи товарів та напрямки збуту закордон - Забезпечено стимулюючі умови діяльності логістики та ефективної роботи регуляторних органів - Створено диверсифіковані канали збуту на внутрішньому ринку	- Українська перероблена продукція користується попитом закордоном - Налагоджено продуктивну співпрацю постачальника та споживачів продукції	

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

Бачення розвитку: (1.1) Стимулююча державна політика

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Відповіді на поточні виклики	
1.	Стимулювання розвитку с/г кооперативів 1. Внести зміни до чинних нормативних документів та розробити окремий Порядок використання коштів, передбачених у держбюджеті для фінансової підтримки с/г кооперативів. 2. Закласти у держбюджеті щорічно цільові кошти для фінансової підтримки с/г кооперативів.
2.	Розвиток с/г кластерів 1. Включити питання розвитку аграрних кластерів до загальної концепції створення кластерів в Україні. 2. Сформувати ефективну організаційну модель кластерного розвитку. 3. Розробити нормативно-правову базу, що забезпечуватиме функціонування аграрних кластерів.
3.	Підтримка фермерського господарства 1. Прийняти концепцію розвитку фермерських господарств, що спрямована на забезпечення належних передумов для масового їх розвитку, впровадження нових інструментів та механізмів підтримки фермерських господарств та стимулів залучення молоді в агросектор. 2. Запровадити інструменти та механізми стимулювання сімейного фермерства.
4.	Підтримка органічного виробництва 1. Прийняти закон щодо підтримки органічних виробників. 2. Запровадити комунікаційну кампанію щодо переваг ведення органічного виробництва.
5.	Гармонізація поточного законодавства 1. Гармонізувати законодавство у питаннях надання субсидії та заробітної плати сезонних виробників. 2. Консолідувати поточну інформацію в єдиний реєстр та розширити її обсяг. 3. Максимально спростити умови трансформації особистих селянських господарств у сімейні фермерські господарства, в тому числі без статусу набуття юридичної особи. 4. Оптимізувати структуру Українського державного фонду підтримки фермерських господарств. 5. Забезпечити повноцінне функціонування Державного аграрного реєстру (ДАР) як системи обліку і моніторингу всіх с/г, в тому числі спрощення їх доступу до програм державної підтримки.
6.	Детінізація секторів агросектору 1. Запровадити систему простежуваності у ланцюгах постачання ресурсів на виробництва та збуту аграрної продукції. 2. Запровадження вирівнювання податкового навантаження у легальних фермерів і «тіньових».
7.	Регулювання ринку землі 1. Створити систему моніторингу земельних відносин, дерегулювати сферу землеустрою, дигіталізувати дозвільні процедури та адміністративні послуги у галузі земельних відносин. 2. Провести земельну децентралізацію та передати державні землі за межами населених пунктів у комунальну власність громад.. 3. Створити Фонд часткового гарантування кредитів для здешевлення доступу до фінансування для дрібних сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств. 4. Розробити й прийняти законопроект про консолідацію земель сільськогосподарського призначення, що перебувають у власності та на правах оренди (включаючи примусову консолідацію). 5. Створити інструменти реалізації переважного права.
8.	Систематизація даних 1. Апробувати європейські практики у сфері адміністрування суб'єктів виробництва с/г продукції та у сфері ефективного електронного моніторингу обліку суб'єктів виробництва. 2. Запровадити електронні сервіси подачі та отримання документів при проходженні відповідних процедур (таких як видача фітосанітарних та ветеринарних документів)
9.	Покращення ефективності регулювання та реалізації політики 1. Вдосконалити інституційне забезпечення в агрополітиці. 2. Повернути Державне агентство рибного господарства у підпорядкування профільного Міністерства. 3. Створити інститут аграрних аташе. 4. Систематизувати роботу зареєстрованих сільськогосподарських дорадчих служб. 5. Вдосконалити функціонування ДПСС: забезпечити прозору діяльність у розрізі видачі документів, перехід функціонування ДПСС на європейські принципи контролю. 6. Приєднатися до міжнародної системи електронного обігу фітосанітарних сертифікатів The HUB

Бачення розвитку: (1.2) Стимулююча державна політика

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Кардинальна зміна функціонування	
1.	Стимулювання розвитку с/г кооперативів 1. Створити правові, податкові та фінансово-кредитні умови для активного розвитку сільськогосподарської кооперації. 2. Створити умови, за яких усі діючі с/г кооперативи відповідають вимогам міжнародних принципів кооперації та отримують державну підтримку. 3. Створити умови, за яких більшість малих виробників с/г продукції об'єднано у с/г кооперативи.
2.	Регулювання ринку землі 1. Забезпечити розбудову національної інфраструктури геопросторових даних (НІГД), передачу повноважень державних органів у галузі регулювання земельних відносин до органів місцевого самоврядування.
3.	Систематизація даних 1. Забезпечити автоматизацію процедур обліку суб'єктів виробництва сільськогосподарської продукції.
4.	Міжнародна ініціатива 1. Ініціювати створення системи світової продовольчої безпеки, де Україна буде займати ключову роль

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

Бачення розвитку: (2) Якісна інфраструктура

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Відповіді на поточні виклики	
1.	Створення кредитної лінії для аграрних кооперативів 1. Розширити перелік фінансових механізмів та інструментів державної підтримки с/г кооперативів. 2. Спростити умови доступу сільгосптоваровиробників до програм державної підтримки.
2.	Створення механізмів для кредитування під заставу землі та речових прав на землю 1. Прирівняти міжнародні фінансові інституції до комерційних банків у праві надавати позики під заставу землі та прав на землю. 2. Чітко передбачити можливість та процедуру обігу (відчуження) прав оренди та емфітевзису в законодавстві, включно з можливістю використання права оренди та емфітевзису як предмета застави. 3. Удосконалити законодавче регулювання процедури обігу переважного права орендаря на придбання земельної ділянки. 4. Передбачити у законодавстві переважне право власника емфітевзису на придбання земельної ділянки, можливість та процедуру обігу такого права. 5. Чітко передбачити право використання земельної ділянки як предмета забезпечення в рамках відносин довірчої власності.
3.	Страхування підприємств аграрного сектору 1. Встановити ефективний і раціональний механізм стимулювання з боку держави відповідних напрямків агровиробництва шляхом належного фінансового забезпечення підтримки страхування. 2. Зменшити витрати агровиробників на оплату страхових платежів (премій) при страхуванні сільськогосподарської продукції. 3. Підвищити базовий рівень захищеності агровиробників від впливу незалежних від них факторів виробництва (насамперед природних).
4.	Розвиток аграрної освіти 1. Запровадити зміни в програми навчання в аграрних ВНЗ (дуальна освіта, кооперація з бізнесом).
5.	Розвиток інфраструктури зрошення 1. Створити законодавчі та організаційні підстави для виникнення організацій водокористувачів. 2. Передати частину об'єктів державної власності у концесію. 3. Впровадити прозору та соціально прийнятну систему формування тарифів. 3. Інвентаризувати існуючу інфраструктуру, збільшити державні інвестиції в зрошувальну інфраструктуру. 4. Запровадити програму підтримки суб'єктів, які використовують зрошення.
6.	Земельні ресурси 1. Провести систематичні спостереження за показниками родючості ґрунтів та їх якістю, запровадити супутниковий моніторинг. 2. Забезпечити корегування технологій вирощування культур з урахуванням результатів GPS-навігації та агротехніки.
Кардинальна зміна функціонування	
1.	Розвиток інфраструктури зрошення 1. Здійснити інституційну реформу управління водними ресурсами та меліорацією земель, забезпечити стаке функціонування Національної водної ради, Фонду, басейнових рад, басейнових управлінь водними ресурсами, ОВК та їхньої ефективної взаємодії, реалізувати цільові інвестиційні та інфраструктурні проекти. 2. Запровадити новітні методи в зрошенні. 3. Залучити міжнародних кредиторів. 4. Передати більшість об'єктів у приватну власність, залучити іноземних партнерів.
2.	Страхування підприємств аграрного сектору 1. Підвищити рівень страхової грамотності серед аграріїв.

Джерело: Центр економічного відновлення, Мінекономіки

Бачення розвитку: (3) Доступні матеріально-технологічні засоби

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Відповіді на поточні виклики	
1.	Насіння 1. Забезпечити заохочення вітчизнянних та іноземних селекціонерів щодо виведення нових видів насіння, включаючи за рахунок державно-приватного партнерства. 2. Створити систему простежуваності в галузі насінництва та контролю обігу насіння.
2.	Корми 1. Забезпечити розвиток дорадчих програм для збільшення поінформованості дрібнотоварних виробників про переваги використання збалансованих комбікормів. 2. Налаштувати системи постачання комбікормів до місця вирощування тварин. 3. Забезпечити розвиток цехів виробників – постачальників кормів для рибних господарств.
3.	Технології 1. Розробити програму впровадження технологій в агросектор за допомогою державної підтримки. 2. Розробити програмне забезпечення для кооперативів (взаємодія між учасниками, стандартизація процесів, облік та планування, навчання, користування базами знань). 3. Створити мережі метеостанцій із щільним покриттям та прийнятною для моделювання точністю даних за рахунок долучення існуючих метеостанцій приватного сектору. 4. Створити програми розвитку та залучення компаній щодо відкриття R&D центрів.
Кардинальна зміна функціонування	
1.	Насіння 1. Впровадити систему контролю за ліцензійним використанням насіння.
2.	Технологічність процесів 1. Впровадити Blockchain (смарт-контракти на торгових майданчиках, форвардні та ф'ючерсні договори для зчитування капіталу, токенизація продукції). 2. Розробити алгоритми Computer Vision, тренування нейронних мереж, створення тренувальних датасетів. 3. Забезпечити розвиток лабораторій клонування, мікробіології та біотехнології для внутрішньої селекції насіння та добрив.

Джерело: Центр економічного відновлення, Мінекономіки

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

Бачення розвитку: (4) Збалансоване виробництво

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Відповіді на поточні виклики	
1.	Високомаржинальні культури 1. Забезпечити часткове відшкодування інвестиційних витрат, пов'язаних з переходом на вирощування високомаржинальних культур. 2. Забезпечити податкове стимулювання виробників високомаржинальних культур. 3. Імплементувати цифрові системи простежуваності виробленої продукції. 4. Направити податкові надходження від продажу високомаржинальних культур на розвиток цього напрямку. 5. Підвищити обізнаність виробників щодо перспектив вирощування високомаржинальних культур. 6. Затвердити обсяг державної підтримки садівництва та виноградарства.
2.	Органічна продукція 1. Розробити програми фінансової та дорадчої підтримки виробників органічної продукції. 2. Відшкодувати часткові витрати, пов'язані з перехідним періодом. 3. Збільшити обсяг земель з органічним статусом.
3.	Поголів'я ВРХ та свиней 1. Посилити контроль за протиепізоотичною ситуацією, зокрема, АЧС та системи відстежування вздовж ланцюга виробництва свинини. 2. Зупинити скорочення поголів'я ВРХ та свиней і відновити їх зростання. 3. Змінити структуру виробництва (збільшення частки с/г підприємств) за рахунок збільшення худоби в організованому секторі. 4. Покращити якісний склад поголів'я шляхом здешевлення (до 50–80% вартості) придбання племінних (генетичних) ресурсів. 5. Стимулювати збільшення продуктивності корів. 6. Залучити інвестиції шляхом відшкодування до 30–50% вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів. 6. Проведення ідентифікації тварин за рахунок державних коштів (і в промисловому виробництві, і в господарствах)
4.	Продукція тваринного походження 1. Збільшити частку надходження на переробку молока. 2. Розробити та реалізувати заходи щодо запобігання фальсифікації молочних продуктів в Україні, посилити контроль (нагляд) з боку компетентного органу за дотриманням регламентів та показників безпечності в сировині молочної продукції.
5.	Бджільництво 1. Удосконалити правове регулювання в галузі бджільництва 2. Забезпечити захист прав пасічників та алгоритм їх дотримання. 3. Сприяти недопущенню порушення законодавства у галузі бджільництва особами, які застосовують засоби захисту рослин для обробки медоносних рослин у період медозбору. 4. Врегулювати відстежуваність виробництва українського меду.
6.	Продукція аквакультури 1. Розробити та затвердити кодекс рибного господарства, що включатиме дерегуляцію галузі, заходи щодо зниження корупції у рибному господарстві. 2. Запровадити систему простежуваності. 3. Реформувати ставові господарства, спростити умови ведення діяльності. 4. Зменшити обсяги тіньового вилову за рахунок прийняття заборони промислового рибного вилову. 5. Привести до європейських стандартів норми відбору біологічного матеріалу для проведення досліджень. 6. Створити кластери фермерів задля зменшення бар'єрів щодо виходу до рітейл-мереж для фермерів. 7. Відцифрувати водні ресурси, організувати моніторинг та облік біологічних активів, розробити платформу з інформацією про наявні водні об'єкти, які можуть бути використані для виробництва аквакультури. 8. Встановити прозорий процес оренди та приватизації водних ресурсів і гідротехнічних споруд.
Кардинальна зміна функціонування	
1.	Нішеві культури 1. Компенсувати витрати, пов'язані з фокусом виробництва на нішевих зернових культурах.
2.	Поголів'я ВРХ та свинарства 1. Сприяти сталому та ефективному виробництву свинини в Україні 2. Забезпечити збільшення частки виробництва та переробки продукції тваринництва організованим сектором.

Бачення розвитку: (5) Повноцінна переробка

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Відповіді на поточні виклики	
1.	Організація співпраці 1. Стимулювати об'єднання малих фермерських господарств, у тому числі сімейних, у сільськогосподарські кооперативи з метою нарощування потужностей виробництва та переробки власно вирощеної продукції за рахунок часткового відшкодування втрат на обладнання переробки. 2. Налаштувати систему поінформованості фермерів про переваги кластеризації виробництва за рахунок ефекту масштабу.
2.	Відстежуваність продукції 1. Цифровізувати обіг продукції для налагодження системи відстежування продукції. 2. Досягти залученості усіх гравців на ринку через впровадження обов'язкової системи обігу продукції, що критично важливо для продовольчої безпеки.
3.	Системи збуту 1. Налаштувати шляхи збуту продукції кооперативів та кластерів за рахунок довготривалих контрактів.
4.	Якість продукції 1. Створити програми кооперації з міжнародними виробниками для обміну досвідом. 2. Адаптувати міжнародні стандарти якості до вітчизняного виробництва.
5.	Підтримка розвитку високомаржинальних культур 1. Створити окрему програму підтримки для продукції з високою доданою вартістю.
Кардинальна зміна функціонування	
1.	Аквакультура 1. Стимулювати створення переробних підприємств для річкової риби, що допоможе скласти конкуренцію імпортним аналогам.

Бачення розвитку: (6) Екосистема збуту

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Відповіді на поточні виклики	
1.	Популяризація української продукції 1. Забезпечити просування бренда українського продукту на зовнішніх ринках. 2. Забезпечити державну підтримку участі виробників у міжнародних організаціях, ярмарках, виставках тощо 3. Просувати споживання риби в Україні шляхом запуску маркетингових кампаній та інформувати населення про важливість риби в раціоні.
2.	Система збуту 1. Налаштувати торговельні зв'язки з ключовими країнами на цільових ринках збуту. 2. Передбачити державну підтримку с/г кооперативів та с/г кооперативних об'єднань, які здійснюють експортну діяльність (податкові, митні пільги, пряма фінансова підтримка тощо). 3. Компенсувати логістичні витрати малим виробникам, кооперативам та кластерам, що знаходяться на ранній стадії збуту продукції на зовнішні ринки. 4. Найняти 21 торговельних аташе на ключові ринку збуту
3.	Експортна продукція 1. Налаштувати сертифікації та узгодження вітчизняних норм з країнами-імпортерами. 2. Вдосконалити нормативно-правову базу для забезпечення експортної діяльності с/г кооперативів та с/г кооперативних об'єднань.
Кардинальна зміна функціонування	
1.	Експорт 1. Стимулювати експорт технологічно інтенсивних сервісів. 2. Зменшити частку логістики в експортній ціні та скоротити час на логістику..

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

ПРОМИСЛОВІСЬ

Стратегічна мета, індикатори та пріоритетні кроки напрямку Промисловість (1/2)

ВІЗІЯ СЕКТОРУ: Промисловість – каталізатор економічного зростання та опора сталого розвитку України

Зв'язок із стратегічними індикаторами економічної візії	Прямий вплив: Реальний ВВП, додана вартість на працівника, експорт			
Стратегічна мета	1. Створити стійкий внутрішній попит на вітчизняну промислову продукцію	2. Забезпечити інтеграцію українського промислового сектору до глобальних ланцюгів вартості, створити умови для розширення експорту промислової продукції	3. Посилити конкурентоспроможність виробленої в Україні промислової продукції, впровадити ресурсо- та енергоефективні технології	4. Створити нові виробничі потужності через стимулювання інноваційної діяльності підприємств у всіх регіонах країни із використання конкурентних переваг кожного з них
Стратегічні цілі	- Забезпечити приріст споживання промислової продукції за рахунок: - Збільшення прямих іноземних інвестицій в промисловий сектор до 10 млрд.дол на рік - Пожвавлення житлового будівництва та оновлення фондів ЖКГ (кількість введених в експлуатацію м2) до 100% - Модернізації державної та комунальної транспортної інфраструктури на 30% - Переорієнтація публічних закупівель на споживання продукції внутрішнього промислового виробництва (не менше 40%) за умов економічної доцільності із застосуванням інструментів що не порушують міжнародних угод та обмежуються застосуванням практик країн ОЕСР	- Збільшити частку експорту товарів середньо- та високотехнологічної переробки в загальній структурі експорту до 25% - Забезпечити зростання промислового експорту до ЄС на 30%, в т.ч. забезпечити збереження досягнутого рівня експорту по окремим категоріям - Підвищити місце України у міжнародному рейтингу Logistics Performance Index до 3,6 - За рахунок укладення нових/перегляду існуючих угод про ЗВТ збільшити промисловий експорт на \$20 млрд./рік	- Досягти здешевлення фінансових ресурсів до середнього показника за східноєвропейськими країнами - Запровадити екологічне регулювання із одночасним забезпеченням стійкого розвитку бізнесу – поступове наближення до стандартів ЄС із урахуванням специфіки місцевої сировини, інвестиційних можливостей українських підприємств та загального соціально-економічного стану України - Підвищити рівень утилізації промислових відходів до 60% - Забезпечити модернізацію 40% основних виробничих фондів - Забезпечення формування економічно обґрунтованої та конкурентної ціни на електроенергію та транспортні перевезенням	- Створення 3 млн нових робочих місць в обробній промисловості - Збільшити частку ПІІ в високотехнологічну та середньотехнологічну промисловість від сукупних ПІІ до 25% - Залучити 8 млрд дол США інвестицій через механізм індустріальних парків - Забезпечити економічний розвиток регіонів – підвищити валовий регіональний продукт на душу населення 75% регіонів з найнижчими показниками на рівень TOP 25%

Стратегічна мета, індикатори та пріоритетні кроки напрямку Промисловість (2/2)

ВІЗІЯ СЕКТОРУ: Промисловість – каталізатор економічного зростання та опора сталого розвитку України

Зв'язок із стратегічними індикаторами економічної візії	Прямий вплив: Реальний ВВП, додана вартість на працівника, експорт			
Стратегічна мета	1. Створити стійкий внутрішній попит на вітчизняну промислову продукцію	2. Забезпечити інтеграцію українського промислового сектору до глобальних ланцюгів вартості, створити умови для розширення експорту промислової продукції	3. Посилити конкурентоспроможність виробленої в Україні промислової продукції, впровадити ресурсо- та енергоефективні технології	4. Створити нові виробничі потужності через стимулювання інноваційної діяльності підприємств у всіх регіонах країни із використання конкурентних переваг кожного з них
Пріоритетні кроки	- Залучення інвестицій у виробничу сферу України, формування інвестиційного попиту на вітчизняну продукцію та послуги - Пожвавлення житлового будівництва – доступне житло - Оновлення фондів ЖКГ із залученням пільгових кредитів, підвищення енергоефективності - Модернізація державних та комунальних основних фондів та транспортної інфраструктури (техніка, міський транспорт, колії, мости, аеропорти, автодороги) з використанням критерію рівня локалізації	- Стимулювання виробництва та експорту продукції з високою доданою вартістю - Оновлення науково-технічної бази та перезавантаження системи підготовки інженерно-технічних кадрів - Перегляд угоди з ЄС в напрямку розширення можливостей для експорту / створення умов для релокації виробництва в Україну - Забезпечення вільного доступу української промислової продукції на глобальні ринки - Розширення угод про ЗВТ, розвиток торгової дипломатії (ключова вимога – самоокупність з премій від угод)	- Збільшення доступного фінансового капіталу - Впровадження в Україні системи торгівлі квотами на викиди парникових газів - Впровадження в Україні системи податкових стимулів для екомодернізації та використання зелених облігацій - Розвиток циркулярної економіки - Стимулювання оновлення основних виробничих фондів переробної промисловості - Зниження тарифів на послуги держмонополій до економічно обґрунтованого рівня - Відміна імпорتنих мит та квот на сировину та матеріали, що не виробляються в Україні	- Стимулювання реалізації R&D проектів та впровадження інноваційних технологій - Впровадження Індустрії 4.0 - Впровадження дуальної форми навчання - Створення стимулів для розвитку українського машинобудування (транспортне та залізничне, виробництво с/г техніки, суднобудування), хімічної, агро- та харчової промисловості - Інтенсифікація співпраці оборонно-промислового комплексу та інших секторів економіки - Розвиток регіонів на основі смарт-спеціалізації - Впровадження практики державно-приватного партнерства для розвитку приватних індустріальних парків та кластерної співпраці (пріоритет – розширення експорту/ імпортозаміщення), де держава сприяє доступу до енергетичної та/або транспортної інфраструктури - Створення передумов для конкуренції між місцевими громадами за залучення інвестора

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

Переробна промисловість України забезпечує 22% ВВП України, при цьому характеризується низькою продуктивністю

22%

791

млрд грн ВВП (2018)

45%

22.7

млрд дол валютних надходжень від зовнішньої торгівлі товарами (2019)

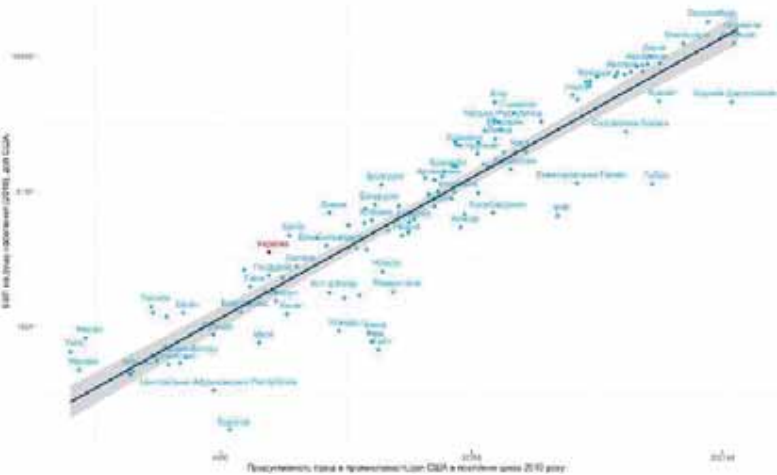
15%

2.46

млн зайнятих осіб (2019)

ВПЛИВ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

Співвідношення між продуктивність праці на одного робітника в промисловості та ВВП на душу населення, дол США в цінах 2010 року

У 2019 році продуктивність праці в промисловості в Україні була на рівні країн Африки та Середньої Азії. Як правило, країни з вищою продуктивністю праці в промисловості демонструють вищі показники ВВП на душу населення

Промисловість забезпечує функціонування ключових секторів економіки. Частка промисловості в проміжному споживанні таких секторів як державне управління та оборона, транспорт, видобувна промисловість, торгівля та агросектор становить 21-48%

Джерело: Центр економічного відновлення, Державна служба статистики, World Bank

ВПЛИВ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ГРАВЦІВ РИНКУ

- Державне управління та оборона** | Розвинена промисловість є необхідною умовою для реалізації функцій та завдань держави в процесі регулювання економічної та соціальної сфер. Також сектор (зокрема машинобудування) відіграє стратегічну роль у формуванні оборонного комплексу України
- Транспорт** | Промисловість одночасно забезпечує як постачання товарів проміжного споживання для транспорту (39% від сукупного проміжного споживання), так і створює попит на транспортні послуги (перевезення сировини для виробництва та готової продукції складає 22% від вантажних перевезень)
- Видобувна промисловість** | Розвинена переробна промисловість, з одного боку забезпечує ефективне функціонування видобувної промисловості, а також створює попит на продукцію видобутку, стимулюючи його ріст
- Агросектор** | Продукція промисловості складає третину проміжного споживання в агросекторі, другому секторі економіки за валютними надходженнями в Україні

ВПЛИВ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ЕКОНОМІКУ ЗАГАЛОМ

- Розвиток промисловості стимулюватиме зростання інших секторів економіки через збільшення попиту на їхню продукцію. Це стане основним каталізатором розвитку економіки України та дозволить збільшити ВВП
- Зростання сектору промисловості дозволить підвищити конкурентоспроможність українських робітників на глобальному ринку праці та зменшити рівень безробіття
- Розвиток промисловості збільшить роль України на міжнародній економічній арені та дозволить збільшити обсяг валютних надходжень
- Модернізація промисловості та впровадження високотехнологічного виробництва дозволить підвищити продуктивність праці в економіці загалом

Структура напрямку Промисловість

2 ЕКОЛОГІЧНІСТЬ ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ

ПРІОРИТЕТИ

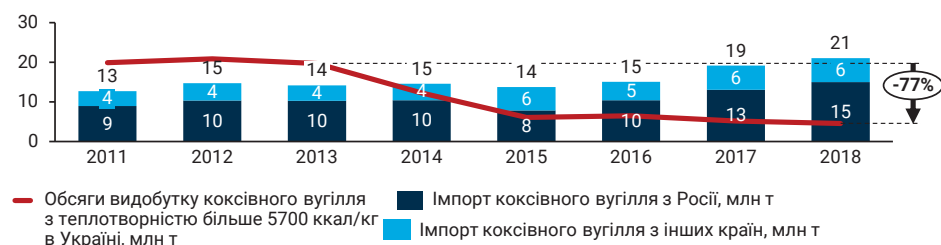
- Створити стійкий внутрішній попит на вітчизняну промислову продукцію
- Забезпечити інтеграцію українського промислового сектору до глобальних ланцюгів вартості, створити умови для розширення експорту української промислової продукції
- Посилити конкурентоспроможність виробленої в Україні промислової продукції, впровадити ресурсо- та енергоефективні технології
- Створити нові виробничі потужності через стимулювання інноваційної діяльності підприємств у всіх регіонах країни із використання конкурентних переваг кожного з них

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

AS IS: (1) Висока волатильність цін на глобальних ринках призвела до падіння обсягу надходжень від реалізації товарів металургії

СТАН МЕТАЛУРГІЙНО ПРОМИСЛОВОСТІ

Видобуток та структура імпорту коксівного вугілля в Україні, 2011-2018

Виробництво сталі та рівень капітальних інвестицій, 2007-2019

Доходи від реалізації товарів металургії та рівень цін у світі, 2010-2020

Джерело: Центр економічного відновлення, Державна служба статистики, ООН, ГМК Центр, НБУ, Нью-йоркська товарна біржа

КОМЕНТАРІ

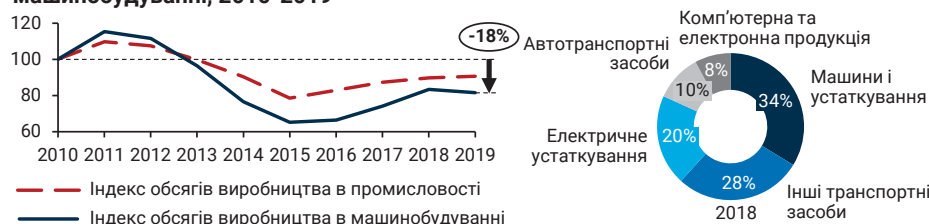
- Високий рівень імпортозалежності за коксівним вугіллем з 2014 року. Внаслідок втрати контролю над частиною території Донбасу, на якій знаходиться значна частка покладів коксівного вугілля, видобувна промисловість забезпечує лише третину потреб внутрішнього ринку, що є основою для доменного коксу та основним видом палива для виплавки металів (кокс складає приблизно 50% собівартості готової металевої продукції). Зменшення видобутку коксівного вугілля в Україні протягом 2013-2018 років на 77% супроводжувалось зростанням його імпорту в 1.5 рази, в основному за рахунок збільшення поставок вугілля з Росії.
- Ризики постачання продукції на ринки, що вимагають від виробників скорочення викидів CO2. Протягом останніх 5 років підприємства в секторі виробництва сталі в Україні, який є показовим для всієї металургії, здійснили в 1.7 разів менше капітальних інвестицій, ніж в середньому у світі. Застарілість обладнання та ризики невідповідності екологічним нормативам ЄС, які планують зменшення викидів CO2 вдвічі до 2030 року, зменшує конкурентоспроможність української продукції на глобальному ринку та ставить під загрозу експорт на один з основних ринків збуту – ЄС.
- Обмеження ЄС щодо імпорту прокату та труб. Очікуване збільшення платежів при імпорті продукції в ЄС на основі викидів CO2 у виробництві створить додатковий фінансовий тиск на виробників сталі обсягом у 10-13%.
- Висока волатильність цін на світових ринках формує ризики для експортоорієнтованого сектору гірничо-металургійного комплексу. З 2019 відбувалось падіння світових цін на металопродукцію, що супроводжувалось значним посиленням протекціоністських заходів на ключових ринках та, відповідно, падінням виручки від реалізації товарів металургії на 22% протягом останніх двох років. За той самий період часу експорт зменшився на 29%, а реалізація на внутрішньому ринку – на 18% внаслідок падіння обсягів виробництва продукції машинобудування.

164

AS IS: (2) Розрив виробничих ланцюгів та втрата частини ринків збуту призвели до падіння виробництва товарів машинобудування

СТАН МАШИНОБУДІВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Динаміка обсягів виробництва та структура валової доданої вартості в машинобудуванні, 2010-2019

Динаміка світової торгівлі товарами машинобудування та роль України в ній, 2010-2018

Структура споживання в машинобудуванні та частка валової доданої вартості у випуску, 2010-2018

Джерело: Центр економічного відновлення, Державна служба статистики, ООН, Укрпромзовнішпекспертиза

КОМЕНТАРІ

- Протягом останніх 10 років обсяги виробництва в машинобудуванні скоротилися на 18%, що вдвічі більше, ніж в переробній промисловості загалом. Основними причинами різкого падіння в 2013-2015 роках були збройна агресія Росії на Сході України та тимчасова окупація територій АР Криму, окремих районів Луганської і Донецької областей. Це призвело до руйнування виробничих потужностей, транспортної інфраструктури та розриву виробничих міжрегіональних зв'язків.
- Падіння експорту та необхідність переорієнтації на нові ринки. Протягом 2010-2018 років експорт товарів машинобудування в Україні зменшувався на 6.2% внаслідок зменшення експорту до Росії з 6.9 млрд дол (52% від сукупного експорту товарів машинобудування) в 2012 році до 963 млн дол в 2018 році.
- Зміна структури виробництва внаслідок переорієнтації ринків збуту та скорочення внутрішнього споживання. В 2014 році частка транспортних засобів, окрім автомобільних, зменшилась з 46% до 34%, в основному через зменшення залізничного машинобудування. Протягом наступних років ця частка поступово зменшувалась до 28%, що спричинено падінням обсягів поставок до Росії, що складала 52% від загального обсягу експорту продукції машинобудування, та скороченням внутрішнього споживання продукції машинобудування.
- Переорієнтація з виробництва готової продукції на виробництво комплектуючих товарів. Частка готової продукції в експорті товарів машинобудування зменшилась в 1.8 разів з 58% до 33% протягом 2010-2018 років. За період 2010-2018 рр. доходи від реалізації готової продукції машинобудування на зовнішніх ринках скоротилися на 65% (до 1.8 млрд дол в 2018 році), а товарів проміжного споживання – на 6% (до 3.6 млрд дол).

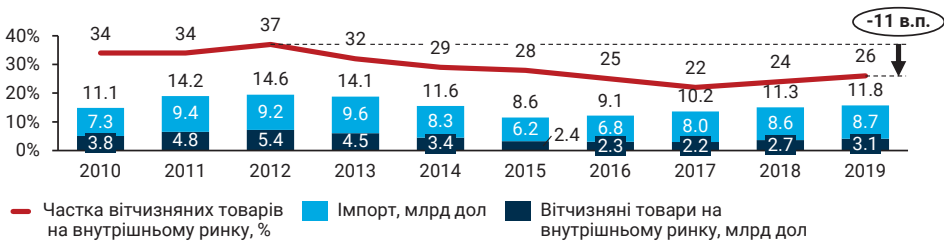
165

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

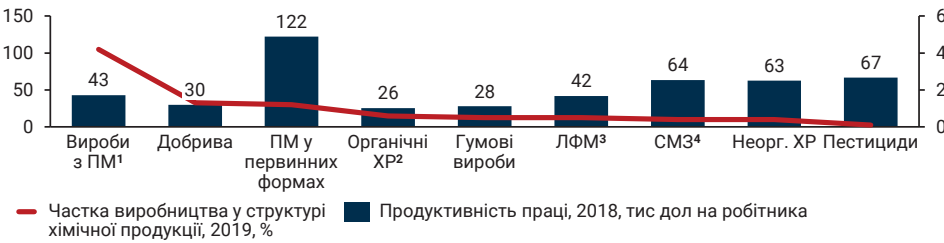
AS IS: (3) Недостатні інвестиції в розвиток хімічної галузі призвели до низької продуктивності праці та скорочення обсягів експорту

СТАН ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

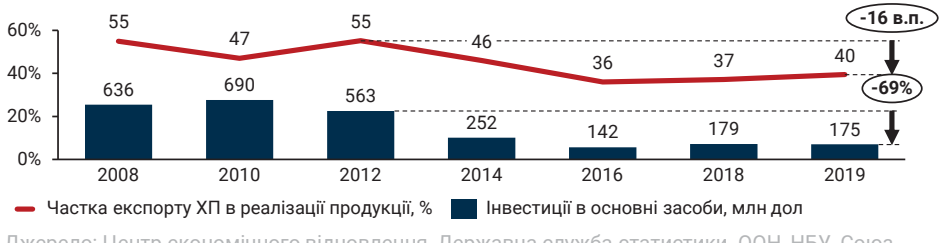
Структура поставок хімічної продукції на внутрішній ринок, 2010-2019

Структура виробництва в хімічній промисловості та відповідна продуктивність праці в кожному секторі, 2018-2019

Частка експорту в реалізації продукції хімічної промисловості та інвестиції в основні засоби виробництва, 2008-2019

Джерело: Центр економічного відновлення, Державна служба статистики, ООН, НБУ, Союз хіміків України

КОМЕНТАРІ

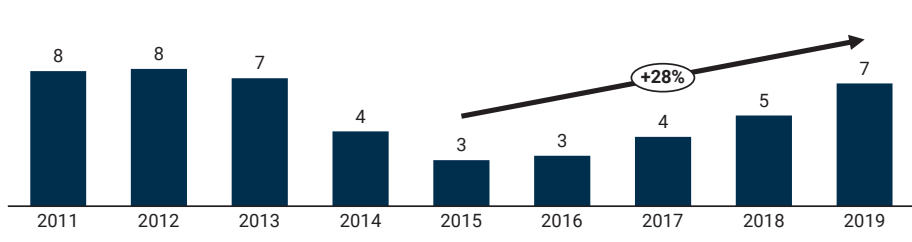
- Споживання вітчизняної хімічної продукції на внутрішньому ринку відновлюється повільніше за споживання імпортової продукції. Після спаду в 2015 році ринок хімічної продукції поступово відновлюється до докризового рівня 2013 року. Окрім того, **приріст вітчизняної продукції в споживанні є на 8% вищим, ніж приріст імпорту за 2016-2019 роки** (35% проти 27%). Однак, незважаючи на позитивний тренд в структурі споживання протягом останніх років, частка вітчизняних товарів на внутрішньому ринку становить 26%, що на 11% нижче, ніж в 2012 році.
- Імпортозалежність за сировиною для виробництва хімічної продукції. Частка сировини у формуванні ціни кінцевої продукції хімічної промисловості становить **від 50 до 90%**, що знижує конкурентоздатність українських виробників та збільшує їхню залежність від коливань світових цін на сировинні матеріали.
- Продуктивність праці в хімічній промисловості України нижча за продуктивність праці у розвинутих країнах та становить **38 тис доларів на 1 працюючого**. Продуктивність праці у промислово розвинених країнах Європи та Східної Азії коливається від 350 до 1100 тис дол на робітника, а середній показник у світі становить **74 тис дол**.
- Українська хімічна галузь фокусується на виробництві та експорті продукції з низькою доданою вартістю, повільно росте частка високотехнологічної та кінцевої продукції. Переважну частку виробництва складають добрива та вироби з пластмас, що формують низьку додану вартість. В експорті частка продукції **низького та середнього технологічного перероблення становить близько 70%**.
- Недостатні інвестиції та високий ступінь зносу основних засобів призвели до падіння експорту продукції хімічної промисловості. Недостатній рівень інвестицій в секторі, насамперед у виробництві основної хімії, призвів до того, **що 60% основних засобів експлуатуються більше 15 років**, що вдвічі більше, ніж норматив у світі.

Примітка: 1- пластамаса; 2- хімічні речовини; 3- лакофарбові матеріали; 4- синтетичні мийні засоби

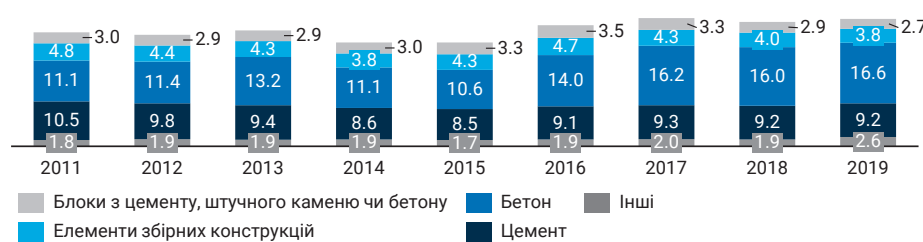
AS IS: (4) Будівництво доріг та заходи з підвищення енергоефективності збільшили попит на будівельну продукцію

СТАН БУДІВЕЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

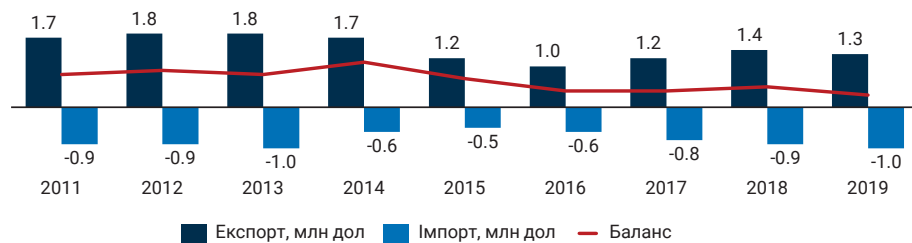
Обсяг виконаних будівельних робіт в Україні, 2011-2019, млрд дол

Виробництво будівельних матеріалів, Україна, млн т

Динаміка імпорту та експорту будівельних матеріалів в Україні, 2011-2019

Джерело: Центр економічного відновлення, Державна служба статистики, Мінекономіки, Всеукраїнська спілка виробників будматеріалів

КОМЕНТАРІ

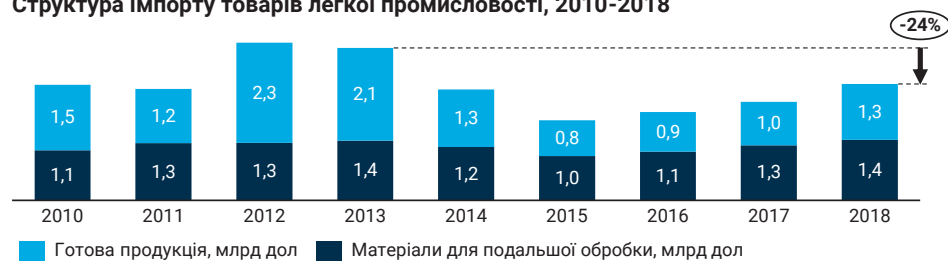
- Попит на будівництво відновлюється та має значний потенціал до зростання. Після спаду у 2014 році, що був зумовлений відкладеним попитом на нерухомість через кризові події 2013-2014, обсяги будівництва почали **зростати з 2016 року** в основному за рахунок **комерційної нерухомості**. Частка будівництва у ВВП України **складає 2.8%**, що є значно нижче, ніж у країнах сусідях (Німеччина – 5.3%, Польща – 7.9%) та свідчить про великий потенціал розвитку виробництва будівельних матеріалів.
- Падіння обсягів капітальних інвестицій у будівництво призвело до скорочення виробництва будівельних матеріалів. Виробництво блоків з цементу, штучного каменю чи бетону, елементів збірних конструкцій, мінеральної вати та цегли протягом кількох років демонструє **спадний тренд**. Така ситуація спричинена, насамперед, **зниженням загальних обсягів капітальних інвестицій у будівництво** (у 2019 році обсяг КІ у будівництво склав 62.3 млрд грн, проте, обсяг 2013 року був вдвічі вищим), виходом міжнародних інвесторів тощо.
- Програма дорожнього будівництва та заходи з підвищення енергоефективності будівель сформували попит на окремі види буд. матеріалів. Порівняно з 2013 роком зросло виробництво бетону (на 49.5%) та сухих будівельних сумішей (на 58%). Зростання обсягів виробництва будівельних матеріалів для **забезпечення термомодернізації будівель**, дозволило збільшити обсяг виробництва мінеральної вати на 52%.
- Внаслідок значних коливань курсів іноземних валют, що позначилося на цінах імпортованої продукції, відбувся **значний спад імпорту**, окрім цього, на це вплинули значні витрати на логістику. Проте з 2017 року імпорт почав знову зростати. Україна імпортує керамічну плитку, а також вапно, вироби з азбестоцементу та іншу продукцію, виробництво котрої скоротилося через зменшення видобутку сировини, родовища котрої знаходяться на території Донецької, Луганської областей та Криму.

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

AS IS: (5) Більшість підприємств легкої промисловості є малими та не можуть сертифікувати продукцію для експорту до ринків ЄС

СТАН ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

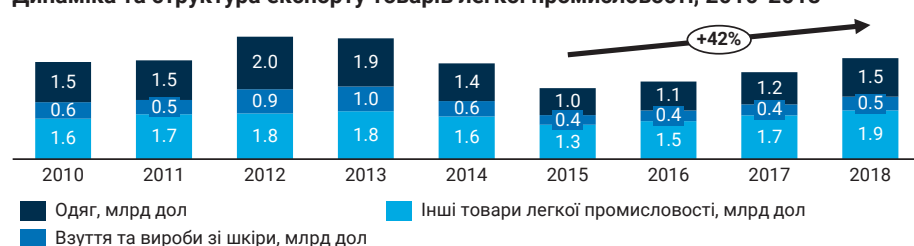
Структура імпорту товарів легкої промисловості, 2010-2018

Динаміка виробництва та інвестицій в легкій промисловості, 2010-2019

Динаміка та структура експорту товарів легкої промисловості, 2010-2018

Джерело: Центр економічного відновлення, Державна служба статистики, ООН

КОМЕНТАРІ

- Імпортозалежність за тканинами та сировиною первинної обробки. Більшість виробників одягу та взуття імпортують тканини та сировину первинної обробки для свого виробництва, лише 32% потреб на ці матеріали задовільняються вітчизняними виробниками.
- Зростання імпорту готової продукції. Протягом кризи 2014-2015 років, імпорт матеріалів для подальшої обробки зменшився лише на 29%, в той час як імпорт готової продукції – на 62%. Враховуючи те, що вартість тканин, полотен та фурнітури може досягати 80% від собівартості готової продукції, відсутність вітчизняного виробництва сировини первинної переробки є значним ризиком для всієї галузі.
- Продуктивність праці у виробництві одягу та взуття становить лише 60% від цього показника в Індії, Пакистані, Бангладеші та Китаї. Основною причиною є неефективна організація виробничих процесів, а не використання застарілих технологій.
- Значна частина виробників є представниками мікробізнесу. В 2018 році 92% українських підприємств налічували менше 10 робітників. МСБ мають складнощі з доступом до капіталу, нових технологій та мають обмежені можливості для експорту.
- Сертифікація продукції є викликом для українських виробників. Протягом двох років кризи експорт одягу та взуття зменшився вдвічі з 2,9 до 1,4 млрд дол. Основною проблемою українських виробників є складність отримання сертифікату EUR-1 для безмитного експорту продукції в країни ЄС. Значна частина виробників знаходяться в тіні та не можуть надати звітність, що вимагається для отримання сертифікату.
- Оскільки українські підприємства переорієнтувалися на виробництво товарів, які не вимагають сертифікації, експорт товарів проміжного споживання відновився протягом наступних трьох років після кризи та є рекордним за останні 10 років.

168

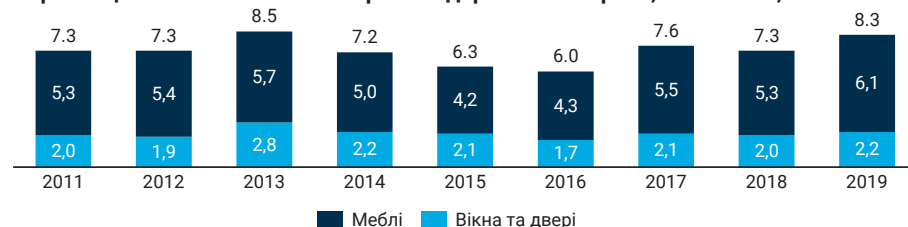
AS IS: (6) Вітчизняні виробники змогли переорієнтуватися на нові ринки та забезпечити зростання деревообробної промисловості

СТАН ДЕРЕВООБРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

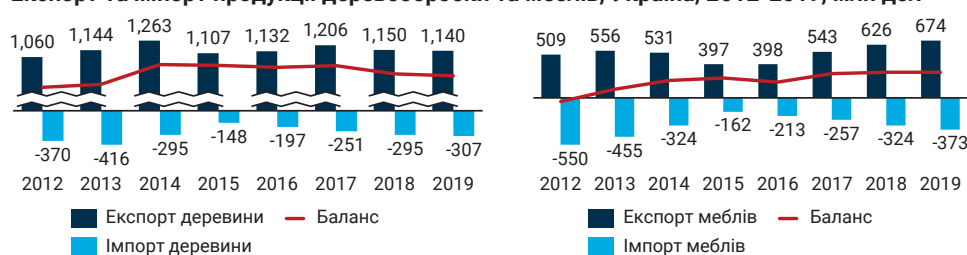
Виробництво матеріалів первинної ланки обробки деревини в Україні, 2011-2019, тис куб м

Виробництво меблів та інших виробів з деревини в Україні, 2011-2019, млн шт

Експорт та імпорт продукції деревообробки та меблів, Україна, 2012-2019, млн дол

Джерело: Центр економічного відновлення, Державна служба статистики, ITC, USAID

КОМЕНТАРІ

- Україна щороку заготовляє приблизно 20 млн куб м деревини і має потенціал до збільшення цього показника, оскільки протягом 2015-2019 років обсяги заготівель деревини становили менше 60% від щорічного приросту деревини в українських лісах. Незважаючи на те, що частина пиломатеріалів імпортується, загалом вони є доступні на внутрішньому ринку і протягом 2011-2018 років обсяги їх виробництва зростали. У 2019 році відбувся незначний спад порівняно з попереднім роком (на 5%).
- Більше половини продукції деревообробного виробництва України припадає на меблеву промисловість. Попри певну стагнацію ринку у 2014-2016 рр., починаючи з 2017 року вітчизняний ринок меблів по більшості позицій поступово демонструє позитивну динаміку та наближається до показників 2013 року. Меблевий ринок сьогодні налічує близько 3 тис виробників, до них входять як невеликі меблеві майстерні, так і великі підприємства з іноземними інвестиціями.
- Від імпортера до експортера продукції деревообробки та меблевої продукції. До 2011 року Україна була чистим імпортером як деревини, так і меблевої продукції. У 2012 році тренд почав змінюватися (частково через девальвацію гривні), що призвело до зменшення імпорту та зростання експорту. Імпорт та експорт зазнали падіння після окупації Криму, однак починаючи з 2017 року показники почали відновлюватися.
- Через втрату російського ринку, українські виробники переорієнтувалися на ринки ЄС та Азії. Експорт продукції відбувається в основному до Польщі, Туреччини, Німеччини, Угорщини. Основні імпортні поставки відбуваються з Білорусі, Туреччини, Румунії та Німеччини та в основному представлені продукцією з високою доданою вартістю.

Примітка: 1 – Лісопромисловий комплекс

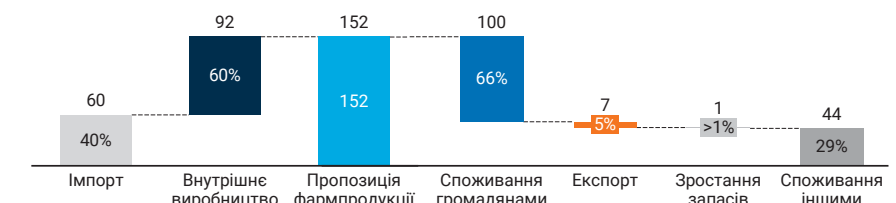
169

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

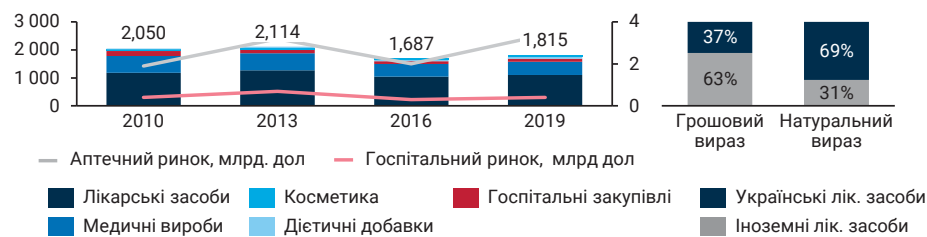
AS IS: (7) Вітчизняні виробники фармацевтичної галузі орієнтуються на виробництво доступних лікарських засобів

СТАН ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Випуск фармпродукції, 2018, млрд грн у цінах споживачів

Обсяги аптечного та госпітального ринку ЛЗ, 2010-2019, млрд дол. та млн. упаковок

Споживання ЛЗ в перерахунку на особу, 2018, Україна, дол на особу

Джерело: Центр економічного відновлення, Центр економічного відновлення. Тижневик АПТЕКА, Держстат, OECD, Top Lead

КОМЕНТАРІ

- Український ринок лікарських засобів повністю не відновився після кризи 2014-2015 років. При цьому структура ринку змінилася на користь вітчизняних виробників. Десять років тому лідерами в Україні були іноземні компанії на чолі з німецькою Berlin-Chemie, але девальвація гривні в 2014 році змінила позиції українських виробників. Аптечний ринок збільшувався на 11% в рік протягом останніх трьох років. Зростанню сприяло збільшення виробництва доступніших українських аналогів імпортованим лікам, які дорожчі в 4-16 разів.
- Споживання імпортованих лікарських засобів переважає над споживанням українських лікарських засобів у грошовому вираженні. У натуральному вираженні на ринку переважають українські лікарські засоби, але у грошовому виразі дорожчі іноземні товари мають більшу частку. Асортимент ліків українських виробників складається в основному з більш доступних категорій лікарських засобів.
- Аптечний сектор становить основу ринку лікарських засобів в Україні. Спостерігається зменшення у натуральному виразі та збільшення у грошовому через зростання частки іноземних виробників. Ринок аптечних продажів висококонкурентний, частка ТОП-20 компаній становить 47%, вона майже порівну розподілена між національними та іноземними виробниками.
- За кількістю придбаних ліків у розрахунку на одну особу Україна посідає одну з найнижчих позицій серед країн світу. Низька купівельна спроможність українців, обмежений перелік ліків за якими пацієнти отримують компенсації витрат на лікарські засоби та відсутність поширеного медичного страхування стримують обсяги споживання ліків.

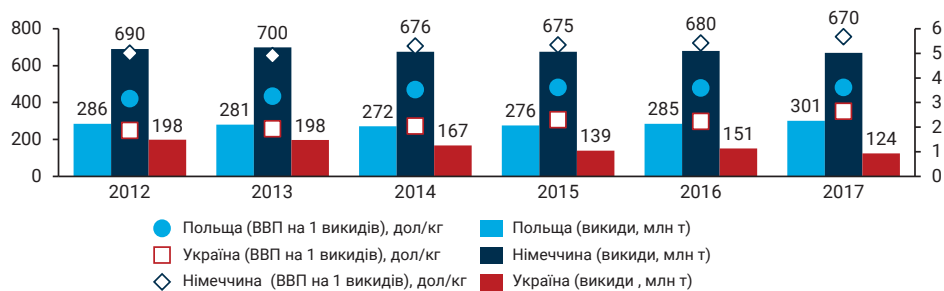
AS IS: (8) Енергоємність української промисловості в декілька разів перевищує аналогічні показники країн ЄС

ЕКОЛОГІЧНІСТЬ ТА РЕСУРСОЕФЕКТИВНІСТЬ

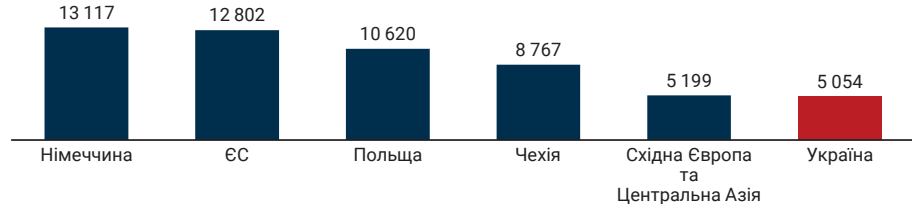
Відходи переробної промисловості, % від загальної кількості, Україна, 2010-2019

Викиди CO₂ від стаціонарних джерел та їх інтенсивність, 2012-2017

Енергетична продуктивність, ВВП на одиницю ЗППЕ, 2010-2017

Джерело: Центр економічного відновлення, Державна служба статистики, Eurostat, OECD, IAE

КОМЕНТАРІ

- Кількість відходів переробної промисловості скорочується внаслідок падіння обсягів промислового виробництва. У 2019 році Україна виробила 442 млн т сміття, з яких відходи переробної промисловості складають 30.7 млн т (7%). Кількість сміття, що створює переробна промисловість, зменшується в абсолютних та відсоткових показниках з 2014 року, що спричинене погіршенням економічної ситуації, зменшенням виробництва через збройну агресію Російської Федерації проти України на Сході та тимчасову окупацію АР Крим.
- Низький відсоток утилізації відходів. Частка відходів переробної промисловості від загальної сукупності відходів в Україні є меншою, ніж в Польщі (16%) чи Чехії (18%), проте відсоток утилізації відходів в Україні - лише 29% всього їх об'єму, в той час, як у країнах ЄС - 49%.
- Зменшення загального обсягу викидів внаслідок падіння обсягів промислового виробництва. Кількість викидів CO₂ від стаціонарних джерел в Україні відносно невелика - 124 млн т у 2017 році. Це менше ніж в сусідній Польщі (301 млн т CO₂) або Німеччині (670 млн т). Окрім цього, в Україні спостерігається щорічне зменшення кількості викидів CO₂.
- Вуглемісткість промислового виробництва набагато вища ніж в країнах ЄС. За створеним ВВП на одиницю енергетичних викидів, Україна має значно нижчі показники, ніж більшість країн ЄС. На 1 кг викидів CO₂ в Україні припадає 2.64 дол, в Польщі цей показник сягає - 3.61 дол.
- Висока енергоємність та низька продуктивність знижують конкурентоспроможність української переробної промисловості. У 2017 році в Україні обсяг виробленого ВВП на одиницю ЗППЕ¹ сягав 5 054 дол, що є близьким за значенням до країн Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії. Хоча, для України характерне щорічне зростання створеного ВВП на одиницю ЗППЕ (в середньому на 100-200 дол). Польща створює 10 620 дол (вдвічі більше) на тис ТНЕ, а в країнах ЄС середній показник у 2.53 рази вищий (12 802 дол), ніж в Україні.

Примітка: 1- Загальне постачання первинної енергії

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

Поточні бар'єри напрямку **Промисловість**

Споживання української промислової продукції	Інтеграція в глобальні ланцюги вартості, розширення промислового експорту	Конкурентоспроможність українських промислових підприємств	Створення нових потужностей та інноваційна діяльність у всіх регіонах країни
- Падіння попиту на внутрішньому ринку Падіння доходів громадян негативно вплинуло на обсяги споживання промислової продукції - Втрата частини підприємств на Сході України Скорочення промислового споживання внаслідок втрати контролю над частиною території Донецької та Луганської областей, та окупацію Криму - Імпортозалежність Високий рівень імпорту готової продукції промислового виробництва	- Доступ до міжнародних ринків Експортна діяльність українських підприємств обмежена відсутністю розуміння та доступу до міжнародних ринків у поєднанні з низьким визнанням українських брендів - Відсутність фінансових інструментів підтримки експорту Робота експортно-кредитного агентства сьогодні орієнтована на страхування, а не фінансування експорту - Складність отримання сертифікатів продукції Відсутність гармонізованого законодавства з ЄС стосовно промислової продукції - Посилення митно-тарифних, технічних бар'єрів Активна протекціоністська політика значної частини країн обмежує канали збуту для українських виробників шляхом запровадження екологічних податків - Дотримання регуляторних вимог Високі витрати на дотримання регуляторних вимог при імпорті складових та експорті кінцевої продукції - Втрата основних ринків збуту Втрата значного ринку збуту, в тому числі експорту продукції машинобудування до РФ, та необхідність переорієнтації на нові ринки	- Висока вартість кредитування та страхування Відсутність доступу до дешевого капіталу на внутрішньому ринку стримує розвиток підприємств - Дефіцит інвестиційних ресурсів Реалізація екологічних проєктів потребує значного збільшення інвестицій, оскільки останні 10 років галузь діяла в умовах дефіциту інвестиційних ресурсів - Поглиблення розриву в технологічному та інноваційному розвитку Інвестиції в модернізацію виробництв в Україні є нижчими, ніж в інших країнах, що зменшує конкурентоспроможність вітчизняних виробників - Низький рівень автоматизації виробництва Вища собівартість продукції в порівнянні з іншими країнами внаслідок низького рівня модернізації - Економічно необґрунтовані тарифи на залізничні перевезення та передачу електроенергії, завищені портові збори Нечіткий та непрозорий механізм тарифоутворення без прив'язки до собівартості перевезень; портові збори виконують фіскальну функцію, ризик зростання тарифу на передачу е/е через кризу на ринку електроенергії - Коливання цін на світових ринках Коливання цін на глобальних сировинних ринках формує ризики для стабільності економічної системи - Нестабільність видобутку та поставок окремих видів сировини Ймовірність перериву поставок енергоресурсів формує ризики для сталості роботи промислових виробництв	- Висока вартість та довготривалість підключення виробничих потужностей до енергомереж Вартість підключення до електромереж в Україні в декілька разів вища за вартість в країнах ЄС - Низький рівень фінансування науково-дослідницьких робіт Інвестування у низькотехнологічне виробництво та низькі витрати на науково-дослідні роботи - Відсутність тісної співпраці наукових установ та промислових підприємств Відірваність української науки від реальних потреб промисловості та відсутність ефективної співпраці між наукою та промисловістю - Зростаючі темпи трудової міграції Більш вигідні умови працевлаштування, зокрема для висококваліфікованих працівників, за межами України утворили дефіцит кадрів на внутрішньому ринку праці - Несприятливі умови для розміщення виробництва Недосконала регуляторна база, відсутність якісних майданчиків для розгортання виробництв та високі витрати на приєднання до електромереж - Смарт-спеціалізація Незавершений процес становлення як ІП, у деяких регіонах не мають необхідного інфраструктурного забезпечення у форматі «під ключ», відсутній аналіз впливу від приходу інвестора для громади - Неефективні індустріальні парки Території, які визначені як ІП, у деяких регіонах не мають необхідного інфраструктурного забезпечення у форматі «під ключ», відсутній аналіз впливу від приходу інвестора для громади
Падіння споживання української промислової продукції	Значні бар'єри для експорту української промислової продукції	Висока собівартість української промислової продукції	Недостатні обсяги фінансових ресурсів та високі ризики реалізації інвестиційних проєктів

Джерело: Центр економічного відновлення

Бачення розвитку напрямку **Промисловість**

МАТРИЦЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ

	Україна (2020) ↓ AS-IS	Подолання поточних викликів	Кардинальна зміна функціонування	Україна (2030) ↓ TO BE
		RECOVERY		
Створення стійкого внутрішнього попиту	- Низький рівень внутрішнього споживання продукції промисловості - Наявність регуляторних бар'єрів у сфері житлового будівництва - Дефіцит фінансових ресурсів для оновлення об'єктів ЖКГ - Низький рівень фінансування модернізації транспортної інфраструктури	- Забезпечений внутрішній попит на продукцію промисловості - Переглянуто регулювання будівельної галузі - Завершено реформування ЖКГ, налагоджено механізми фінансування оновлення об'єктів ЖКГ - Забезпечене фінансування модернізації інфраструктури за рахунок державного бюджету, через концесії, механізм ДПП, створення залізничного фонду	- Збільшилися внутрішні продажі промислової продукції - Високий рівень внутрішнього споживання продукції промисловості за рахунок інтенсивного житлового будівництва, оновлення об'єктів ЖКГ, модернізацію транспортної інфраструктури	
Забезпечення інтеграції до глобальних ланцюгів вартості, створення умов для розширення експорту	- Низький рівень інтеграції промисловості в глобальні ланцюги доданої вартості, експортна сировинна спрямованість - Законодавство стосовно промислової продукції не гармонізовано з ЄС - Україна, як торговельний партнер залишається невідомим для більшості країн світу - Відсутня ефективна мережа підтримки інтересів України та українського бізнесу за кордоном	- Розширені канали збуту промислового експорту - Зростання експорту продукції з високою доданою вартістю та нарощення експортних можливостей підприємств, у т.ч. внаслідок збільшення обсягів держпідтримки - Більшість промислової продукції не вимагає додаткової сертифікації для експорту в ЄС - Налагоджене функціонування ЕРО, ЕКА, РЕІ що забезпечує підтримку експортерів	- Українські підприємства знаходяться в списку провідних експортерів країн на обраних пріоритетних ринках - Збільшено кількість експортоорієнтованих проєктів - Вітчизняна промислова продукція не вимагає додаткової сертифікації для експорту в ЄС - Українське брендування впізнаване за кордоном. - Ефективно функціонує мережа представництв інтересів експортерів в ключових країнах світу	
Конкурентоспроможність української промисловості	- Висока вартість фінансових ресурсів - Високий рівень викидів CO2 від стаціонарних джерел, що ускладнює доступ до європейських ринків збуту - Високий рівень ресурсо- та енерговитратності - Тарифи природних монополій (залізниця, морські порти, електроенергія) є економічно необґрунтованими - Імпортне мито для сировини, яка не виробляється в Україні - Високий рівень зношеності основних засобів виробництва (51%)	- Покращено позицію України у світових кредитних рейтингах - Знижено рівень викидів CO2 - Збільшено частку відходів промисловості, які використовуються для вторинної переробки - Створена національна комісія, що здійснює ефективне регулювання у сфері транспорту, забезпечено конкурентоспроможну ціну на електроенергію - Скасовано імпорتنі мита на сировину, що не виробляється в Україні - Рівень зношеності основних засобів наблизився до середнього показника в країнах ЄС	- Зменшено вартість обслуговування залучених/позичених фінансових ресурсів - Виконані вимоги ЄС щодо викидів CO2 та мінімізований рівень викидів CO2 - Запроваджено практики циркулярної економіки - Послуги державних монополій є економічно обґрунтованими - Для промислових виробників встановлена справедливої вартості сировини, яка не виробляється в Україні - Рівень зношеності основних засобів нижче середнього показника в країнах ЄС	
Нові виробництва та інноваційна діяльність у всіх регіонах країни	- Превалювання виробництва напівфабрикатів - Значна регіональна концентрація промисловості - Несприятливі умови для розміщення виробничих потужностей в Україні - Низький рівень інвестування в переробку промисловість - Низький рівень технологічності промислового виробництва та продукції - Низький рівень діджиталізації промисловості	- Відбувся перехід до виробництва товарів з вищою доданою вартістю - Залучено іноземні технології та збільшено частку високотехнологічного виробництва - Збільшено обсяги промислового виробництва в усіх регіонах - Запроваджена smart-спеціалізація, розвинена кластерна співпраця в промисловості, створені індустріальні парки - Відбувається перехід до Індустрії 4.0	- Превалювання виробництва високотехнологічних товарів з високою доданою вартістю - Українська промисловість конкурентоспроможна в секторі високотехнологічної продукції - Розвинені регіональні виробничі ланцюги - Збільшено надходження інвестицій в Українську промисловість - Повністю впроваджена Індустрія 4.0, промисловість діджиталізована	

Джерело: Центр економічного відновлення

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

Бачення розвитку: (1) Створення стійкого внутрішнього попиту на вітчизняну промислову продукцію

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Відповіді на поточні виклики	
1.	Формування внутрішнього попиту 1. Забезпечити поживлення житлового будівництва – впровадження програми ‘доступне житло’. 2. Забезпечити оновлення фондів ЖКГ. 3. Забезпечити модернізацію державної транспортної інфраструктури.
2.	Залучення інвестицій 1. Підвищити рівень інформування потенційних інвесторів. 2. Розробити пакет проектів та ініціатив, спрямованих на залучення інвестицій в виробництво. 3. Покращити систему державно-приватного партнерства у сфері промисловості.
3.	Зростання житлового будівництва через дерегуляцію галузі 1. Завершити реформу ДАБІ. 2. Врегулювати питання з видачами дозволів та децентралізувати дозвільні процедури.
4.	Оновлення житлових фондів ЖКГ 1. Забезпечити виконання державних програм і заходів у сфері ЖКГ, які передбачають збільшення частки самоврядування в житловому фонді. Заохочувати процес створення ОСББ та інших форм самоорганізації мешканців будинків шляхом проведення капітальних ремонтів будинків в момент передачі з балансів ЖЕКів на баланси ОСББ.
5.	Фінансування модернізації транспортної інфраструктури 1. Забезпечити фінансування оновлення основних активів у портах через зниження норми відрахування дивідендів АМПУ до Бюджету до 30%. 2. Створити залізничний фонд (наповнення через направлення 2% акцизу від дизельного пального. Передбачити спрямування коштів фонду на інвестиційні проекти, в т.ч. інфраструктурні). 3. Забезпечити фінансування та розширити «Національну програму відновлення мостів. 4. Забезпечене фінансування модернізації інфраструктури за рахунок державного бюджету, через концесії, механізм ДПП.

Кардинальна зміна функціонування	
1.	Зростання житлового будівництва через дерегуляцію галузі 1. Дерегулювати дозвільні процедури, віддати функції приватним особам під наглядом держави з обов’язковим страхуванням їх діяльності. 2. Відмовитись від процедури видачі дозволу на будівництво. 3. Змінити порядок розробки проектної документації (орієнтація на моделювання всього життєвого циклу об’єкта та його оцінку).
2.	Фінансування модернізації транспортної інфраструктури 1. Створити фонд для розвитку річкового транспорту за рахунок акцизного збору на паливо.

Бачення розвитку: (2) Забезпечення інтеграції до глобальних ланцюгів вартості, створення умов для розширення експорту

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Відповіді на поточні виклики	
1.	Гармонізація норм у сфері стандартизації та сертифікації 1. Гармонізувати національні стандарти з міжнародними і регіональними (ЄС) нормами, а саме впровадити регламенти REACH, CLP. 2. Створити механізм переходу центрів сертифікації до стандартів ЄС. 3. Адаптувати промислових виробників до екологічних вимог. 4. Підписати угоду АССА (Угоди про оцінку відповідності та прийнятності промислової продукції), що дозволяє використовувати сертифікати відповідності видані українськими центрами метрології на території ЄС та брати участь у тендерах. 5. Усунути дублювання у сфері державного нагляду за відповідністю продукції.
2.	Географічна диверсифікація партнерств 1. Оновити існуючі торговельні угоди про вільну торгівлю.
3.	Усунення торгових бар’єрів та спрощення процедур 1. Спростити відкриття філіалів за кордоном з метою супроводження експортних контрактів, здійснення сервісного обслуговування товарів з високою доданою вартістю, організації маркетингової діяльності, участі у тендерах. 2. Оптимізувати функціонування митних органів. 3. Забезпечити узгодження процесів, процедур, потоків інформації на основі електронного оформлення.
4.	Експортна підтримка 1. Розширити функції Експортно-кредитного агентства 2. Збільшити державне фінансування для страхування та кредитування експортних контрактів по виробництву товарів з високою доданою вартістю. 3. Забезпечити державну підтримку участі у промислових виставках. 4. Активізувати роботу торгових представництв для стимулювання експорту та підтримки інтересів українських інтересів на зовнішніх ринках. 5. Впровадити ефективну систему державного гарантування операцій ЗЕД. 6. Вдосконалити систему експортного контролю (зокрема для продукції військового призначення). 7. Забезпечити розвиток військово технічного співробітництва.
5.	Державна протекціоністська політика 1. Обмежити застосування протекціоністських заходів, які можуть призвести до зростання собівартості інших українських виробників або стати приводом для впровадження симетричних/асиметричних заходів проти продукції України
6.	Підготовка професійних кадрів 1. Реалізувати концепцію дуальної освіти. 2. Сприяти розвитку альтернативних форм навчання на робочому місці, навчальних центрів при промислових підприємствах. 3. Забезпечити надання грантів на освіту, проведення тренінгів. 4. Забезпечити необхідне державне замовлення фахівців у відповідності до потреб роботодавців. 5. Осучаснити професійні стандарти промислових спеціальностей. 6. Вдосконалити систему перепідготовки фахівців.

Кардинальна зміна функціонування	
1.	Гармонізація норм у сфері стандартизації та сертифікації 1. Повномасштабно адаптувати національні стандарти та норми до міжнародних та регіональних.
2.	Географічна диверсифікація 1. Укласти нові торговельні угоди про вільну торгівлю з ширшим колом країн, що перспективні для українського експорту. 2. Переглянути угоди з ЄС в напрямку розширення можливостей експорту.
3.	Усунення торгових бар’єрів 1. Уніфікувати законодавство з регулювання торгівлі. 2. Гармонізувати транспортно-логістичну інфраструктуру для того, щоб вона мала єдині технічні параметри з ЄС.
4.	Експортна підтримка 1. Розглянути створення спеціальних експортних зон. 2. Забезпечити брендинг національного виробництва.

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

Бачення розвитку: (3) Конкурентоспроможність української промисловості

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Відповіді на поточні виклики
1. Здешевлення фінансових ресурсів 1. Підвищення позиції України у світових кредитних рейтингах, зниження витрат Бюджету на % по боргу. 2. Забезпечувати дотримання стабільної та прогнозованої монетарної політики. 3. Збалансувати публічні фінанси, скоротити дренаж ресурсів з приватного сектору в публічний через ОВДП. 2. Стимулювання модернізації основних засобів 1. Забезпечити пролонгацію механізму розстрочення/повернення ПДВ на імпорт обладнання для модернізації секторів промисловості, орієнтованих на виробництво товарів з високою доданою вартістю. 2. Надати тимчасові пільги для виробництва частини обладнання на території України. 3. Посилити адміністрування політики безпеки промислового виробництва. 4. Забезпечити прозорий та ефективний механізм державних гарантій для модернізації виробництва при отриманні кредитів/позик. 3. Ефективність роботи промислових підприємств 1. Стимулювати підприємства до заходів системного підвищення ефективності роботи. 2. Сприяти створенню максимально повного циклу виробництва. 4. Економічна обґрунтованість тарифів та зборів природних монополій 1. Знизити тарифи на послуги держмонополій до економічно обґрунтованого рівня. 2. Створити національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері транспорту. 3. Вдосконалити регулювання ринку електроенергії шляхом вдосконалення механізмів підтримки населення та вдосконалення механізмів підтримки ВДЕ з метою уникнення фінансової кризи на ринку електроенергії та забезпеченню конкурентоспроможної ціни на електроенергії для промислових виробників 5. Зменшення регуляторного тиску 1. Переглянути існуючі дозвільні процедури у сфері промисловості. 6. Циркулярна економіка 1. Створити прозорі і конкурентні ринки вторинної сировини шляхом удосконалення та наближення законодавства України до відповідного законодавства та норм і правил ЄС. 2. Стимулювати скорочення обсягів відходів. 3. Спростити порядок здійснення операцій з металобрухтом. 4. Сформувати політики циркулярної економіки. 5. Запровадити ринок торгівлі квотами. 6. Переглянути функції та призначення Фонду енергоефективності. 7. Ресурсоефективність 1. Підвищити рівень поінформованості про впровадження ресурсоефективних технологій. 2. Впровадити ефективне регулювання у сфері ресурсозбереження та використання відновлюваних джерел енергії. 3. Забезпечити гранти і кредити для ресурсозберігаючих та енергозберігаючих технологій. 4. Забезпечити доступ до високоякісних енергетичних аудитів. 5. Забезпечити впровадження програм енергоменеджменту. 6. Сформувати систему державних зелених закупівель. 7. Впровадити систему податкових стимулів для екомодернізації. 8. Справедлива державна протекціоністська політика 1. Відміна імпортних мит на сировину та матеріали, що не виробляються в Україні. 2. Обмежити застосування протекціоністських заходів, які можуть призвести до зростання собівартості інших українських виробників або стати приводом для впровадження симетричних/асиметричних заходів проти продукції України
Кардинальна зміна функціонування
1. Досягнення здешевлення фінансових ресурсів 1. Впровадження програм для здешевлення кредитних ресурсів для промислового сектору. 2. Забезпечити розвиток фондового ринку та альтернативних джерел фінансування промислового сектору. 2. Циркулярна економіка 1. Стимулювати та підтримувати скорочення обсягів відходів. 2. Запровадити систему розширеної відповідальності виробника. 3. Впровадити комплекс заходів щодо комерційного освоєння промислових відвалів. 4. Забезпечити повноцінну реалізацію циркулярної економіки.

Бачення розвитку: (4) Нові виробництва та інноваційна діяльність в усіх регіонах країни(1/2)

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Відповіді на поточні виклики
1. Залучення інвестицій 1. Підвищити рівень інформування потенційних інвесторів. 2. Розробити пакет проектів та ініціатив, спрямованих на залучення інвестицій в виробництво. 3. Покращити систему державно-приватного партнерства у сфері промисловості. 2. Доступ до фінансів 1. Сформувати банк розвитку для підтримки новостворених бізнесів. 2. Використати кошти регіонального фонду на налагодження виробничої інфраструктури - запуск нових виробництв. 3. Розширити повноваження і збільшити фінансові обсяги фонду розвитку інновацій. 4. Збільшити обсяги фінансування інновацій у промисловості, зокрема за рахунок ресурсів фінансово-кредитних установ, інвестиційних фондів. 3. Індустрія 4.0 1. Популяризувати концепцію "Індустрія 4.0" та її окремі елементи як обов'язкового фактору підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств на міжнародних ринках. 2. Інституціоналізувати Індустрію 4.0 – синхронізувати стратегії. 3. Залучити промислові компанії до запровадження концепції "Індустрія 4.0" за рахунок фондів ЄС, зокрема, за програмою Horizon 2020. 4. Сприяти проведенню просвітницьких заходів щодо перенесення передового досвіду з сектору інформаційних технологій до промислових секторів. 5. Забезпечити інтеграцію інновацій 4.0 в стратегії оборонного комплексу та безпеки країни. 4. Регіональний розвиток 1. Забезпечити використання та реалізацію підходу smart-спеціалізації кожно згідно з методикою ЄС. 2. Створити пілотні проекти для розвитку взаємопідтримки між регіонами. 3. Створити передумови для конкуренції між місцевими громадами за залучення інвестора. 5. Індустріальні парки 1. Сприяти розвитку індустріальних парків як інвестиційних майданчиків з усією необхідною інженерно-технічною інфраструктурою, включно шляхом державно-приватного партнерства. 2. Забезпечити необхідні стимули для резидентів індустріальних парків. 3. Створити міжвідомчу координаційну комісію. 4. Забезпечити використання регіональних програм розвитку мережі індустріальних парків. 6. Впровадження інноваційних технологій 1. Створити майданчики для обміну досвідом із впровадження інноваційних технологій. 2. Створити єдиний веб-портал для оприлюднення інструментів, інформації та статистичних даних щодо практик впровадження інноваційних технологій. 3. Вдосконалити механізми комерціалізації науково-технічних розробок, науково-дослідних робіт. 4. Зменшити ризики реалізації інноваційних проектів через інструменти страхування таких проектів. 5. Створити сприятливі умови для розвитку кластерів. 7. Розвиток українського машинобудування (транспортне та залізничне, виробництво с/г техніки, суднобудування), хімічної, агро- та харчової промисловості 1. Розширити фінансові можливості секторів та їх спроможність залучати інвесторів. 2. Розглянути та адаптувати чинні політики та практики встановлення тарифів до потреб сектору в частині здійснення імпорту. 3. Усунути надмірну зарегульованість галузей. 4. Підтримувати інновації та популяризувати кращі практики в секторах. 8. Розвиток ОПК 1. Забезпечити фінансову стабільність підприємств ОПК. 2. Забезпечити довгострокове планування та інвестиції держави в інновації. 3. Забезпечити державну підтримку оборонних науково-технічних досліджень. 4. Стимулювати впровадження сучасних технологій в ОПК. 5. Надати гранти на реалізацію технологій ОПК в інших галузях.

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

Бачення розвитку: (4) Нові виробництва та інноваційна діяльність в усіх регіонах країни(2/2)

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Кардинальна зміна функціонування	
1.	Залучення інвестицій 1. Реалізувати програми державно-приватного партнерства в промисловості (пріоритет – розширення експорту/ імпортозаміщення), де держава сприяє доступу до енергетичної та/або транспортної інфраструктури
2.	Регіональний розвиток 1. Приєднати Україну до Європейської Платформи смарт-спеціалізації (S3 Platform).
3.	Індустріальні парки 1. Забезпечити умови для створення індустріальних парків, як інвестиційних майданчиків з усією необхідною інженерно-технічною інфраструктурою. 2. Компенсація частини витрат індустріальних парків спрямованих на стандартне підключення до енергомереж за рахунок коштів ДФРР.
4.	Індустрія 4.0. 1. Сформувати нові компетенції персоналу в промисловості з метою впровадження цифрових технологій. 2. Повномасштабно діджиталізувати ключові сектори промисловості. 3 Забезпечити кластеризацію в області 4.0 – на національному та регіональному рівнях.
5.	Впровадження інноваційних технологій 1. Сформувати взаємовідносини та посилити співробітництво між закладами вищої освіти, науковими центрами та промисловістю. 2. Інтегрувати промислові кластери України з Європейською платформою співпраці кластерів. 3. Створити науково-технічні кластери за участю базових підприємств. 4. Впровадити кращі доступні технології відповідно до EU Best Available Techniques reference documents (BREFs).
6.	Розвиток українського машинобудування (транспортне та залізничне, виробництво с/г техніки, суднобудування), хімічної, агро- та харчової промисловості 1. Впровадити стимулюючі та компенсаційні механізми на державному, регіональному та місцевому рівнях для підтримки пріоритетних підсекторів машинобудування, хімічної, агро- та харчової промисловості, придатних для експорту. 2. Залучити молодь до участі в освітніх програмах, пов'язаних із машинобудуванням, агро- та хімічною промисловістю, та створити можливостей для талановитих українців, що виїжджають за кордон.
7.	Розвиток ОПК 1. Забезпечити інтеграцію ОПК з класичними секторами економіки. 2. Забезпечити інтеграцію ОПК зі сферами освіти та науки.

ЕНЕРГЕТИКА

Візія, стратегічна мета, індикатори та пріоритетні кроки напрямку Енергетика

ВІЗІЯ НАПРЯМКУ: Україна- економічно ефективний та екологічно визнаний європейський партнер з високим рівнем енергетичної безпеки

Зв'язок із стратегічними індикаторами	Прямий вплив - Реальний ВВП, додана вартість на працівника, експорт товарів та послуг Другорядний вплив - Іноземні інвестиції, бюджет			
Стратегічна мета	1. Забезпечити високий рівень енергетичної безпеки та інтеграцію України в європейський енергетичний ринок	2. Забезпечити функціонування розумної, модернізованої та надійної енергосистеми, яка повністю задовольняє вимоги та потреби кінцевих споживачів	3. Забезпечити функціонування вільних, ефективних та конкурентних ринків	4. Підвищити енергоефективність економіки та забезпечити екологічність енергетичного сектору
Стратегічні цілі	- Сформувати і забезпечити збереження запасів сирої нафти і нафтопродуктів в обсязі щонайменше 90 діб середньодобового споживання в Україні - Знизити імпортозалежність (брутто імпорт енергоресурсів у ЗППЕ, %) до 33% - Підвищити інтеграцію ринків електроенергії та газу України та ЄС - Зменшити частку одного постачальника на ринку ядерного палива до 60% - Інтеграція з континентальною частиною європейської енергосистеми ENTSO-E - Імплементацию 3-го та 4-го Енергопакетів ЄС	- Забезпечити формування обсягу накопичувальних потужностей для забезпечення високої гнучкості енергосистеми - Забезпечити формування обсягу маневрених потужностей достатнього для забезпечення економічно ефективної роботи всіх генерацій - Зменшити технологічні витрати та втрати енергії у процесі її виробництва та постачання до 8% - Запровадити «розумні» енергетичні мережі (smart grids) - Зменшити рівень перерв у електропостачанні за показником SAIDI до <175 хвилин	- Сформувати вільну ціну на енергоносії для всіх категорій споживачів із передбаченням ефективних механізмів підтримки незахищених верств населення - Залучити 32 млрд дол інвестицій в розвиток енергетичної системи (генерація 15 млрд дол, передача та розподіл 17 млрд дол) - Забезпечити відсутність боргового навантаження на суб'єктів енергетичного ринку - Збільшити частку біржової торгівлі енергоресурсами від внутрішнього споживання	- Зменшити вуглецевий слід паливно-енергетичного комплексу - Залучити 10 млрд дол інвестиції у відновлювану енергетику - Скоротити частку вугільної генерації - Сформувати частку генерації з відновлювальних джерел енергії в загальному виробництві електроенергії на рівні 25% - Збільшити утилізацію відходів паливно-енергетичного комплексу
Пріоритетні кроки	- Забезпечення енергетичної незалежності за газом та нафтою - Забезпечення стабільних та диверсифікованих імпорتنних поставок нафтопродуктів з метою підвищення рівня енергетичної безпеки - Формування системи мінімальних запасів енергоносіїв - Забезпечення інтеграції енергетичних ринків, відповідних транспортних мереж в енергетичний простір ЄС - Розглянути можливість експорту водню до ЄС	- Формування цільового енергобалансу з врахуванням заміщення вибуваючих потужностей генерації новими, відповідно до прогнозу ЗППЕ¹ - Забезпечення гнучкості енергосистеми для сталого економічного розвитку країни - Забезпечення ефективного використання та створення стимулів для модернізації наявної енергетичної системи - Приведення до ЄС стандартів безпеки, сталості та якості енергозабезпечення в Україні - Розглянути економічну доцільність виробництва та використання водню в Україні	- Забезпечення фінансової стабільності учасників ринку - Лібералізація та забезпечення прозорості функціонування енергетичних ринків за єдиними правилами гри - Підтримка здорового конкурентного середовища, безперешкодного доступу до ринків і існуючої інфраструктури - Проведення стабільної та прогнозованої політики залучення інвестицій - Забезпечення стимулів для модернізації наявної енергетичної системи - Підвищення рівня корпоративного управління суб'єктів господарювання	- Підвищення енергоефективності при використанні електричної та теплової енергії та/або видів палива в усіх секторах економіки та домогосподарствах - Забезпечення повноти та доступності обліку всіх форм енергії та паливно-енергетичних ресурсів (електро- та теплоенергоносії, природного газу тощо) - Обмеження негативного впливу енергетики на довкілля, зокрема скорочення викидів - Підвищення енергоефективності в секторі виробництва, трансформації, транспортування та генерації енергії - Збільшення виробництва та споживання електричної енергії з відновлюваних джерел, першочергово за рахунок розподіленої генерації - Стимулювання енергозощадження на рівні споживачів, формування енергоефективної свідомості у громадян

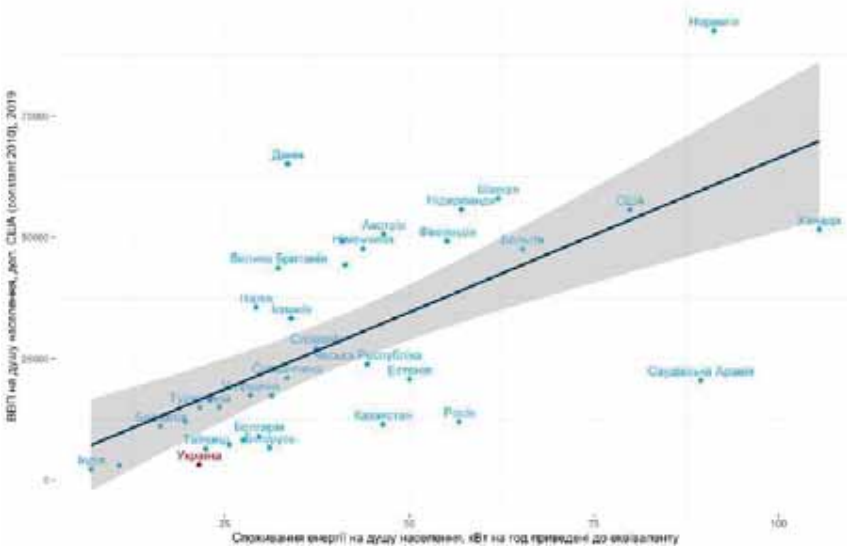
НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

Конкурентоспроможність економіки країни залежить від ефективного використання ресурсів енергетичного сектору

15%	596	млрд грн ВВП (2019)	5%	400	тис. людей зайнятих в галузі (2018)	16%	140	млрд грн податкові надходження
-----	-----	---------------------	----	-----	-------------------------------------	-----	-----	--------------------------------

ВПЛИВ ЕНЕРГЕТИКИ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

Співвідношення між споживанням енергії на одну особу та ВВП на одну особу, 2019

У 2019 році Україна знаходиться у групі країн, які характеризується **низьким споживанням енергії на одну особу**, а її сусідами є Таїланд, Бразилія, Білорусь, Болгарія

Як правило, країни з **більшим споживанням енергії на одну особу** демонструють **вищі показники ВВП на одну особу**

Джерело: Центр економічного відновлення, World Bank, IEA, British Petroleum

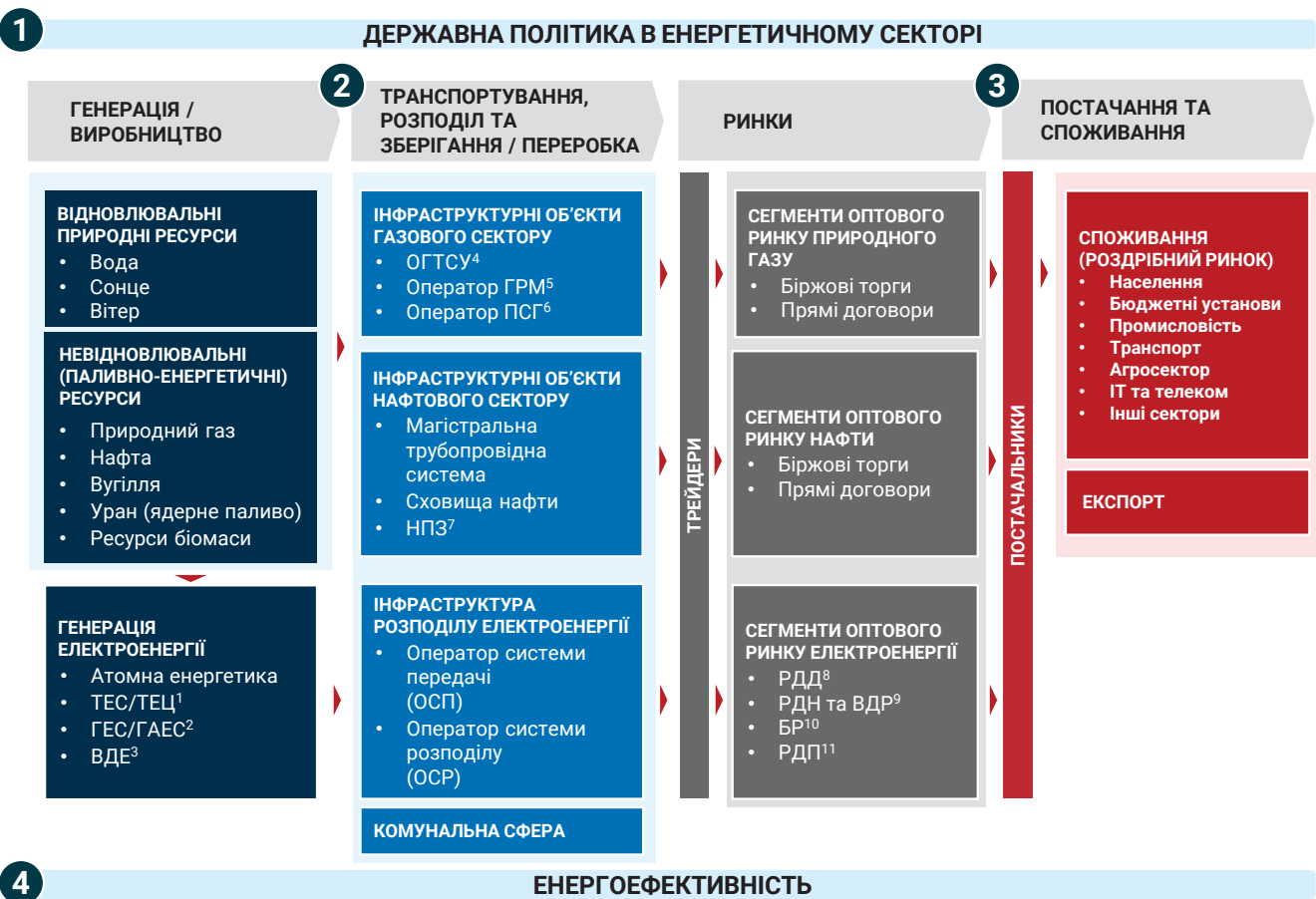
ВПЛИВ ЕНЕРГЕТИКИ НА ГРАВЦІВ РИНКУ

- Населення** | Підвищення рівня якості послуг доступної та надійної енергетики дозволить створити умови для забезпечення базових потреб населення
- Промисловість** | Зростання попиту на енергетичні ресурси першочергово буде відбуватися за рахунок стрімкого розвитку промисловості. Конкурентоспроможність промисловості та її продукції напряму залежить від доступу до енергетичної інфраструктури та ціни на енергетичні ресурси
- Транспорт** | Розвиток ВДЕ та альтернативних видів палива дозволить зменшити негативний вплив транспортної системи на навколишнє середовище
- Міжнародні інвестори** | У зв'язку з новими можливостями у енергетиці збільшиться об'єм інвестицій в сектор, а завдяки швидкій системі підключення та надійній системі енергопостачання міжнародні компанії розпочинатимуть ведення бізнесу в Україні

ВПЛИВ ЕНЕРГЕТИКИ НА ЕКОНОМІКУ ЗАГАЛОМ

- Розвиток енергетики забезпечить сприятливі умови для запуску нових виробничих потужностей та стане **потужним мультиплікатором, здатним пришвидшити зростання української економіки**
- Розвиток енергетики дозволить **зменшити енергоємність економіки**, таким чином скоротити споживання енергоносіїв та зменшити енергетичну залежність
- Енергетика виступить платформою для зміни ринкових умов, створення **нових сегментів та галузей**
- Потенціал загального обсягу інвестицій у енергетику – сягає 40 млрд доларів**
- Розвиток енергетики буде каталізатором для **створення додаткових нових робочих місць**
- Держава зможе **збільшити ВВП та надходження до бюджету**

Структура напрямку Енергетика

ЦІЛІ НАПРЯМКУ

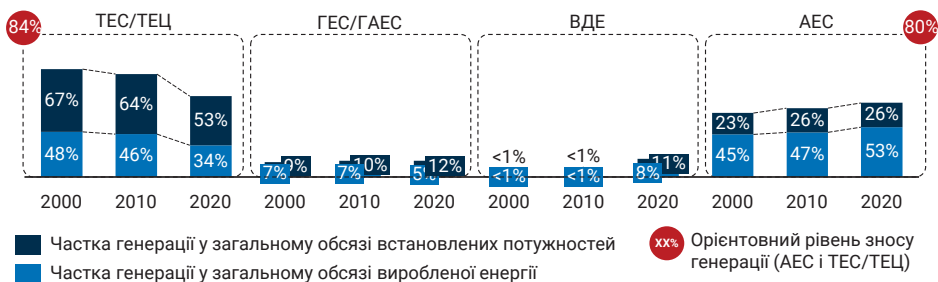
- Забезпечити повну **енергетичну незалежність країни та інтеграцію енергетичного сектору** в європейський простір
- Забезпечити функціонування **розумної, модернізованої та надійної енергосистеми**, яка повністю задовольняє вимоги та потреби кінцевих споживачів
- Забезпечити функціонування **вільних, ефективних та конкурентних ринків**
- Підвищити енергоефективність та забезпечити екологічність** енергетичного сектору

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

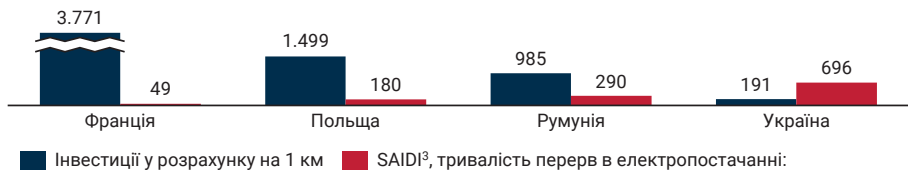
AS IS: (1) Викривлені ринкові механізми та систематичне недофінансування електроенергетичної галузі призвели до кризового стану сьогодні

СТАН ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

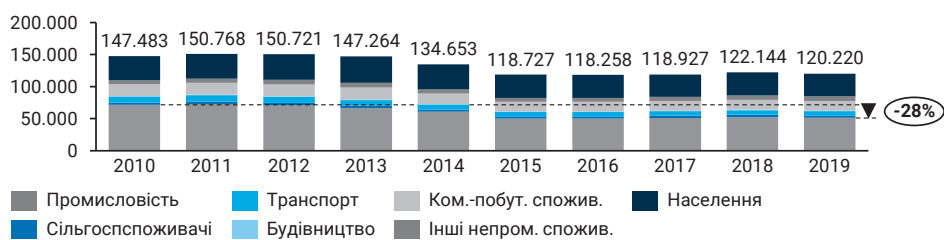
Структура виробництва та встановлених потужностей електростанцій ОЕС¹ України, 2000-2020², %

Інвестиції у розрахунку на 1 км мережі та втрати в розподільчих мережах в Україні порівняно з іншими країнами, 2018

Споживання електроенергії, тВт/год

Джерело: Центр економічного відновлення

Примітка: 1- Об'єднана енергетична система України; 2- Дані за 8 місяців 2020 року; 3- Показник SAIDI- це відношення сумарної тривалості довгих перерв в електропостачанні до загальної кількості точок продажу електричної енергії. Чим нижчий показник, тим вищий рівень надійності; 4- Національний план скорочення викидів

КОМЕНТАРІ

- Відсутність механізму коригування ставок "зеленого тарифу" у відповідь на скорочення вартості технологій генерації з використанням ВДЕ призвела до стрімкого зростання "зеленої" генерації (за останні три роки обсяг потужностей ВДЕ в Україні зріс в 4 рази). Потужності ВДЕ характеризуються низькою маневреністю генерації та високою залежністю від погодних умов, що ускладнює процес прогнозування попиту та пропозиції на ринку електроенергії. Додатковий ефект на вже недостатньо маневрену систему генерації призвів до появи технологічних викликів балансування системи в певні періоди, а також в обмеженні ВДЕ у виробництві електроенергії, що призводить до формування надлишку енергії та унеможливує подальше підключення потужностей ВДЕ за поточних умов. Розглядається можливість трансформації залишку енергії у водень для подальшого експорту до ЄС
- Високий рівень зносу маневрених генеруючих потужностей. Значна кількість ТЕС/ТЕЦ відпрацювала більше 50 років та буде виводитися з експлуатації починаючи з 2021 року (при невиконанні природоохоронних заходів згідно НПСВ⁴), що формує ризики балансування енергосистеми та виклики для міст, в яких теплова генерація була ключовим роботодавцем та формувала значні надходження до бюджету
- Поточна фінансова криза на ринку електроенергії стримує подальший розвиток галузі. Викривлені ринкові механізми та неефективна підтримка незахищених верств населення, сформували ланцюжок заборгованостей між учасниками ринку, що сягне 40 млрд грн до кінця 2020 року
- Високий рівень зносу енергомереж призводить до значних втрат енергії та перерв у постачанні енергії. Через відсутність фінансування рівень зносу електромереж перевищує 70%. Така ситуація спричиняє значні перерви в електропостачанні України – вони є найвищими в Європі і складають 696 хвилин у 2018 році, а також великі втрати при розподілі електроенергії, що сягають 10%
- Споживання електроенергії в Україні скоротилося на 18% з 2010 року, в основному за рахунок зниження на 28% споживання промисловості (її частка у споживанні скоротилася з 48% у 2010 році до 43% у 2019 році) та внаслідок окупації Криму та окремих регіонів Донбасу

183

AS IS: (2) Падіння обсягів транзиту газу та високий рівень імпортозалежності формують високі ризики для економіки країни

СТАН ГАЗОВОЇ ГАЛУЗІ

Баланс ринку газу, 2019, млрд куб. м

Транзит через українську ГТС, млрд куб. м

Споживання природного газу в Україні, млрд куб. м

Джерело: Нафтогаз, Укртрансгаз, Держстат

КОМЕНТАРІ

- Україна має значний потенціал власного видобутку газу, проте через ряд причин (високий рівень виснаженості родовищ, зношеність основних засобів та відсутність стимулів для дослідження нових родовищ) не забезпечує власні потреби та вимушена імпортувати газ. У 2019 році імпортований газ становив більше 30% від сукупного надходження природного газу в Україні
- Диверсифікація імпорту дозволила знизити ризики переривання постачання газу. До 2011 року включно Україна імпортувала газ виключно з Російської Федерації. З 2016 року Україна повністю позбулася імпортозалежності за газом від Росії внаслідок заходів з диверсифікації імпорту. Наразі, Україна повністю імпортує газ з 3-х країн ЄС (Угорщина, Словаччина, Польща)
- Високий рівень розвитку газової інфраструктури дає змогу забезпечувати енергетичну безпеку України та ЄС. З одного боку, Україна є транзитною країною, а транзит газу є значною складовою надходжень до бюджету (більше 1 млрд дол у 2018 році). Водночас, існує ризик суттєвого зменшення транзиту після введення в експлуатацію трубопроводу Північний потік-2. За умовами підписаного контракту у 2019 році, Газпром зменшить обсяги газу, що транспортується через Україну в 2020 році, з 90 до 65 млрд куб. м з подальшим скороченням до 40 млрд куб. м в середньому протягом 2021-2024 років. Плани з формування водневої економіки ЄС надає можливості для використання української газотранспортної системи для транспортування водню до ЄС
- Загальна ємність всіх ПСГ становить близько 31 млрд куб. м, що складає понад чверть загальноєвропейських обсягів. ПАТ "Укртрансгаз" є оператором найбільшого в Європі комплексу з 12 підземних газосховищ (ПСГ). Введення Україною послуги зберігання газу в режимі "митного складу", збільшило зацікавленість європейських трейдерів у сезонному зберіганні газу в українських газосховищах
- Споживання газу в Україні в період з 2000 року до 2019 року скоротилося більш ніж у 2 рази (з 70 млрд куб.м до 30 млрд куб.м). Ключовими причинами скорочення споживання є падіння промислового виробництва, перехід ТЕС/ТЕЦ на використання вугілля у якості палива, втрата контролю над частиною території та запровадження заходів з підвищення енергоефективності (опалення)

184

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

AS IS: (3) Виробництво нафтопродуктів за 28 років зменшилося у більш ніж 12 разів, призвівши до **70% імпоротної залежності**

СТАН НАФТОПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВOSTI

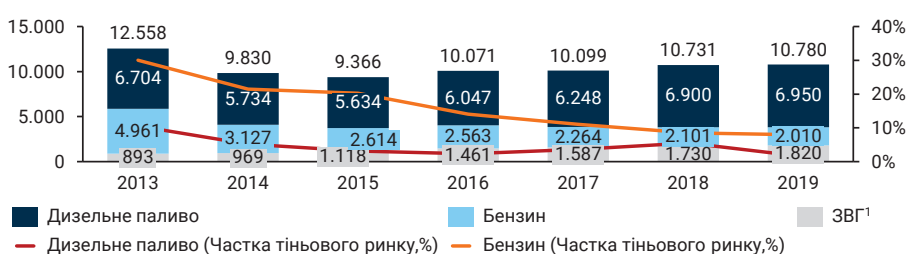
Динаміка переробки нафти та стан українських НПЗ (рік закриття), 1991-2019, тис тонн

Транспортування нафти, Україна, 1991-2019, млн тонн

Споживання нафтопродуктів в Україні, 2013-2019, тис тонн

Джерело: Укртранснафта, Консалтингова Група А-955, Нафтогаз, Ліга Закон, Держстат

КОМЕНТАРІ

- Падіння обсягів видобутку нафти призвело до високої імпортозалежності України за нафтою. Україна має значний потенціал видобутку нафти, проте внаслідок виснаженості родовищ та відсутності інвестицій у розробку нових, видобуток нафти скоротився майже у 2 рази за період незалежності.
- Зупинка НПЗ призвела до імпортозалежності за нафтопродуктами. В 1991 році діяло 6 НПЗ та 1 ГПЗ, сумарною потужністю понад 50 млн тон, що аж в 4 рази перевищує річний обсяг споживання Україною нафтопродуктів. Найбільше падіння переробки відбулося в період з 2009 до 2012 року (закриття найбільших НПЗ), коли обсяг переробки скоротився з 11,5 млн тонн до 4,5 млн тонн. У 2019 році, частка поставок нафтопродуктів які мають походження з РФ у балансі українського ринку нафтопродуктів складала більше 40%.
- Транзит російської нафти продовжено до 2030 року. Український нафтопровід має високу залежність від постачання нафти з Росії, а ринкова та політична нестабільність негативно впливають на завантаженість українського нафтопроводу, що призводить до значних недоотримань бюджету. АТ «Укртранснафта» та ПАТ «Транснефть» продовжили дію контракту на транзит нафти на десять років – з 1 січня 2020 року до 1 січня 2030 року. Деталей про обсяги прокачки українська компанія не розкриває.
- В структурі споживання переважає імпортований дизель. В структурі споживання нафтопродуктів дизельне паливо складає 65%, за яким Україна є імпортозалежною на 75%. Упродовж останніх 10 років, через різницю у вартості дизельного пального та бензину на ринку України, спостерігається тенденція поступового переходу споживачів із бензину на ДП та ЗВГ.
- Нелегальна торгівля нафтопродуктами призводить до недоотримання 10 млрд.грн до бюджету щорічно. Незважаючи на значне скорочення обсягів тіньового ринку нафтопродуктами з 2013 року (майже у 8 разів), за рахунок закриття більш ніж 800 точок збуту, обсяг нелегального збуту залишається значним.

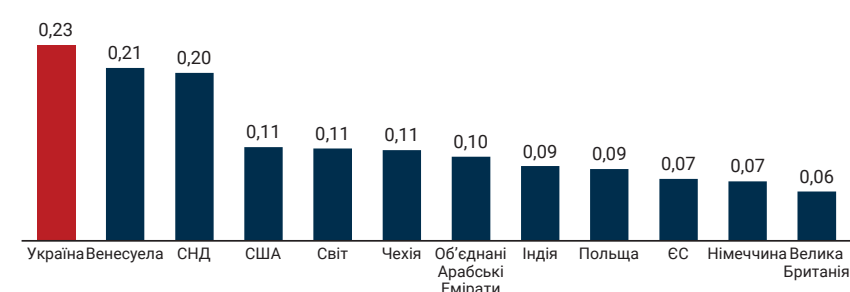
Примітка: ¹ Дані щодо обсягів тіньового ринку ЗВГ відсутні

185

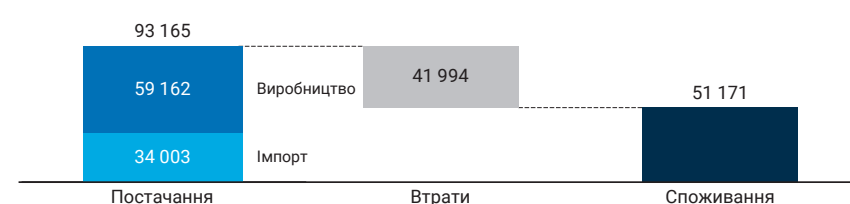
AS IS: (4) Відсутність стимулів до модернізації виробництв призвели до одного з найнижчих рівнів енергоефективності економіки в світі

СТАН СФЕРИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

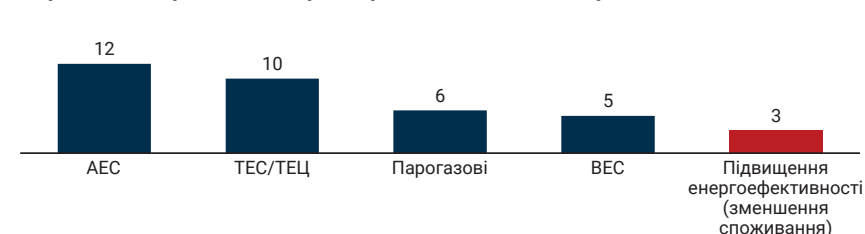
Енергоємність ВВП України та в світі, 2019, кг н.е./\$ (constant 2015)

Баланс споживання енергії в Україні, 2018. млн тне

Нормована вартість електроенергії залежно від джерела, центів дол. США/квт-год

Джерело: IEA, WBG, WEF, LAZARS, ACEEE

КОМЕНТАРІ

- Висока енергоємність ВВП 1000 дол ВВП. За даними 2019 року енергоємність ВВП України становить 0.238 кг нафтового еквіваленту на долар виробленої продукції (у цінах 2015 року). Енергоємність українського ВВП більше, ніж вдвічі перевищує середньосвітовий показник та є в 2-3.33 разів вищою ніж в країн-сусідів (Польща, Румунія). Так, на кожні 1000 доларів ВВП, в Україні витрачається приблизно в два рази більше енергії, ніж у Польщі.
- Ключовими причинами високої енергоємності є застарілість обладнання та технологічних процесів, висока доля енергоємних виробництв у ВВП країни, недостатньо розвинені сфери інформаційних технологій та послуг та висока частка тіньового сектору економіки, що спотворює показник енергоефективності.
- Високий рівень зносу енергосистеми призводить до значних втрат енергії. 44% енергії втрачається при перетворенні та транспортуванні до кінцевого споживача (в той час як в ЄС середній показник становить 32%) – з 92 млн тне постачання первинної енергії, кінцеве споживання становить 52 млн тне.
- Застарілість систем постачання газу, електроенергії та централізованого опалення призводить до значних втрат енергії. Розрахункові втрати при транспортуванні енергії є значно вищими, ніж у більшості країн Європи та варіюються від 3,99% до 14,3%. Основними причинами такої ситуації є критичний стан інфраструктури для виробництва та транспортування енергії в Україні, а також невідповідність поточним економічним потребам, що на сьогодні є значно нижчими ніж за часів Радянського Союзу.
- Потенціал скорочення витрат енергії при споживанні може досягати 60%. Тільки за оцінкою в трьох секторах – житловий, бюджетний та постачання енергії (разом близько 63% енергетичного балансу України) потенціал енергоефективності дорівнює заощадженню близько 19 млн тне або 8,0 млрд євро щорічно. За розрахунками Міжнародного енергетичного агентства, кожен долар, витрачений на енергоефективність, економить 2 долари інвестицій в енергопостачання.

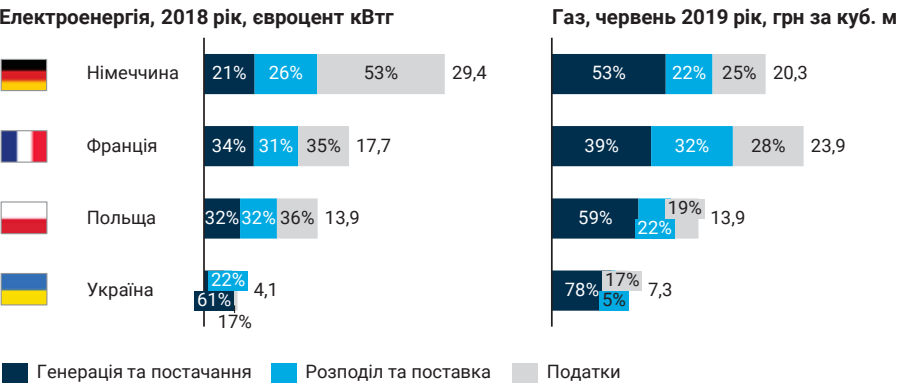
186

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

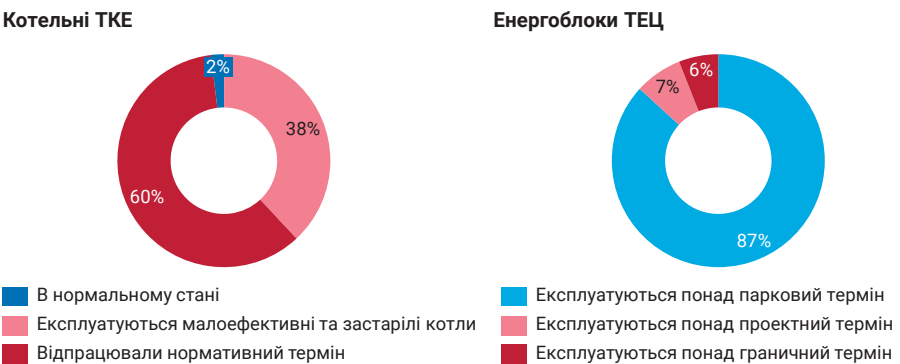
AS IS: (5) Комунальна сфера знаходиться в зношеному стані та потребує реформування

СТАН СФЕРИ КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Обсяги і структура тарифів в Європі та Україні для населення, 2018, євро-цент/кВтг

Технічний стан теплогенеруючих підприємств, 2018

Джерело: Звіти ТКЕ/ТЕЦ, Держстат, НКРЕКП, РГК

КОМЕНТАРІ

- Значна частина бюджету домогосподарств України припадає на комунальні послуги.** Витрати на комунальні послуги складають **більше 13% у 2019 році** від загального обсягу витрат домогосподарства, що є однією зі значних складових бюджету домогосподарства
- Перехресне субсидування є неефективним механізмом підтримки населення, що призводить до покладання додаткового навантаження на учасників ринку.** На відміну від європейських країн, де запроваджуються адресні субсидії, підтримка населення через встановлення пільгової ціни призводить до покладання навантаження на учасників ринку, та стримує розвиток виробничих потужностей
- Економічно необґрунтовані тарифи та відсутність засобів індивідуального обліку призводять до зношення енергосистеми та стримують підвищення енергоефективності.** Більше 1 млн споживачів газу не мають індивідуальних засобів обліку, що унеможливорює моніторинг споживання газу та не формує стимулів до його ощадного споживання
- Високий рівень боргів в комунальній сфері стримує розвиток комунальної сфери.** Борги в комунальній сфері між учасниками ринку, що сформувалися внаслідок недосконалої нормативно-правової бази та збитковості ТКЕ сягають близько 100 млрд грн та обмежують можливості ефективної приватизації та модернізації об'єктів комунальної інфраструктури
- Рівень зношеності інфраструктури є критичним:** 40% теплових пунктів перебувають в аварійному стані (призводить до постійних перебоїв), 15,8% загальної протяжності тепломереж є аварійними, зношеність електромереж оцінюють в 70%, з 309 тис км газорозподільчих мереж, термін експлуатації спливає для 18.5 тис км, ще щонайменше 15 тис км мереж перебувають в аварійному стані

Поточні бар'єри напрямку Енергетика

Самозабезпеченість ресурсами та мережева інтеграція	Гнучкість та ефективність наявної енергетичної системи	Модель функціонування ринків	Енергоефективність та екологічність
Імпортозалежність за ядерним паливом Внаслідок виснаження діючих родовищ урану та високої собівартості видобутку, Україна забезпечує лише третину урану власним видобутком Висока імпортозалежність за газом У 2019 році імпортований газ становив більше 30% валового споживання природного газу в Україні Високий рівень виснаження свердловин з видобутку вуглеводнів Левова частка свердловин виснажені на 80%, що формує ризик падіння обсягів видобутку та зростання імпортозалежності за енергоносіями Висока імпортна залежність за нафтопродуктами Більше 70% імпортозалежність за нафтопродуктами, та низький рівень диверсифікації формують високий ризик можливих перебоїв у постачанні енергоресурсів для потреб економіки Відсутність сформованого МЗНН Відсутність сформованого мінімального запасу енергоносіїв формує ризик перебоїв у постачанні Зупинка нафтопереробних заводів Зупинка діючих НПЗ та зменшення обсягів переробки нафти формує ризики зростання енергетичної залежності Незавершена інтеграція ринків Інтеграція газового й електроенергетичного ринків в енергетичний простір ЄС не відбулася повноцінно Закриття шахт та трансформація вугільних регіонів Формує ризики для роботи теплової генерації та ставить під загрозу існування населених пунктів, що мають високу залежність від вугільних шахт та ТЕС	Низька гнучкість та маневреність енергосистеми Стрімке зростання ВДЕ та високий рівень зносу теплової генерації, (станції відпрацювали в середньому 50 років, що призводить до скорочення великої кількості енергоблоків ТЕС) Низький рівень інформатизації ОСР Відсутність базових інструментів дистанційного відслідковування стану ліній електропередач Низька завантаженість нафтопроводів що призводить до значних потенційних недоотримань бюджету Низький рівень технологічного оснащення НПЗ Збільшує їх неконкурентоспроможність на внутрішньому ринку Зношена комунальна інфраструктура Значна частина інфраструктури ТКЕ, газотранспортних та газорозподільних мереж значно вичерпала свій ресурс і перебуває в аварійному стані	Неефективний механізм підтримки незахищених верств населення Крос субсидування ринку електроенергії покладає навантаження на учасників ринку та формує нерівні ціни для різних категорій споживачів Незавершена реформа ринку електроенергії Від початку реформи не були запроваджені зелені аукциони для ВДЕ та не було передбачено формування балансувальних потужностей Боргова криза на ринку електроенергії Викривлений ринок та дефіцит коштів для виробників електроенергії призвів до кризи неплатежів на ринку електроенергії Накопичена заборгованість на ринку природного газу Заборгованість між учасниками ринку сягає 100 млрд грн Незаконна реалізація нафтопродуктів Станом на 2019 рік налічується більше 1500 об'єктів роздрібного продажу нафтопродуктів, які нелегально або напівлегально реалізують паливо для споживачів	Високі втрати при перетворенні енергії Втрати від перетворення енергії в Україні досягають 38471 тис тне (складає 41% від загального постачання енергії) Втрати при транспортуванні та розподілі Електроенергії : ОСП- 2.33%, ОСР- 10.35%, що пов'язано з критичним станом інфраструктури для транспортування та розподілу, а також її технологічної структури, що розрахована на значно більший об'єм споживання Відсутність комерційного обліку більше 1 млн споживачів Відсутність засобів індивідуального обліку стримує запровадження заходів енергоефективності Відсутність стимулів до енергозбереження Брак інформації, знань та зацікавленості споживачів у енергоощадному використанні ресурсів та запровадженні енергозберігаючих технологій Низькі стандарти енергоефективності житла 70% житла було збудовано у 1946-1990 р із застосуванням низьких стандартів енергоефективності, що призводить до надмірного споживання енергії (у 2-3 рази більше, ніж у Європейських країнах) Проблема неефективного енергоспоживання Рівень енергоспоживання підприємств України у 3 рази вище, ніж в ЄС та в 2 рази вище за світовий
Висока імпортозалежність та незавершена інтеграція з енергетичною системою ЄС	Неефективна енергетична система	Застаріла та неефективна модель функціонування ринків	Низький рівень енергоефективності та екологічності

Джерело: Центр економічного відновлення

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

Бачення розвитку напрямку **Енергетика**

МАТРИЦЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ

	Україна (2020) ↓ AS-IS	ПОДОЛАННЯ ПОТОЧНИХ ВИКЛИКІВ	КАРДИНАЛЬНА ЗМІНА ФУНКЦІОНУВАННЯ	Україна (2030) ↓ TO BE
		RECOVERY		
Здобуття незалежності сектору	- Зростання імпортозалежності та низький рівень диверсифікації джерел постачання енергоносіїв - Відсутність системи мінімальних запасів енергоносіїв - Незавершена інтеграція газового та електроенергетичного ринків в енергетичний простір ЄС	- Відбувається поступове заміщення імпорتنної сировини на сировину власного видобутку - Відбувається поступове накопичення обсягів стратегічних запасів енергоресурсів - Повна інтеграція газового та електроенергетичного ринків в енергетичний простір ЄС		- Здобуто енергетичну незалежність за газом та нафтою за рахунок повного заміщення імпортованих енергоресурсів власними, та за рахунок залучення значних інвестицій в розвідку та видобуток - Експортуються ресурси електроенергетичного, газового та нафтового секторів в рамках інтегрованого європейського енергетичного простору
Створення гнучкої та надійної енергосистеми	- Дисбаланс на ринку електроенергії за видами генерації - Високі втрати при розподілі та постачанні ресурсів (електроенергія, газ), що спричинені застарілими основними фондами - Відсутність достатньої кількості функціонуючих потужностей для виробництва нафтопродуктів	- Переглянута Енергетична стратегія, впроваджено систему прогнозування виробництва електроенергії, впроваджена програма заміщення потужностей - Розроблено та розпочато реалізацію плану впровадження «розумних» енергетичних мереж (Smart Grids)		- Запроваджені та розвинуті потужності акумуляції енергії, розвинена відновлювана енергетика та забезпечена робота атомної генерації - Втрати в інфраструктурних мережах на рівні країн ЄС - Запроваджені «розумні» системи обліку та управління енергоспоживанням
Оптимізація моделі функціонування ринків	- Надмірні обмеження ринку та криза розрахунків між учасниками ринку електроенергії та газу - Дефіцит стимулів для модернізації основних фондів та інвестування в енергетичну інфраструктуру	- Ліквідовано обмеження на ринку електроенергії - Здійснено фінансове оздоровлення учасників ринку електроенергії та газу - Основні фонди енергетичної інфраструктури значно оновлені		- Створені конкурентні енергетичні ринки забезпечують фінансову та операційну стабільність гравців ринку і високу якість та доступну ціну споживачам - Якісне правове забезпечення роботи підприємств комунальної сфери
Підвищення енергоефективності та екологічності	- Один з найгірших показників енергоемності ВВП у світі - Низькі стандарти енергоефективності - Суттєвий вплив на довкілля (значні обсяги забруднення довкілля, передусім викиди пилу, оксидів азоту та сірки, а також викиди парникових газів)	- Показники енергоемності ВВП зменшені - На всіх суб'єктах генерації, транспортування та розподілу відбувся щорічний аудит енергоефективності - Повноцінно виконано план інвестиційних проектів у рамках Національного плану скорочення викидів		- У сфері охорони довкілля забезпечено дотримання високих екологічних норм виробництва, транспортування, трансформації та споживання енергії - Один з найнижчих рівнів енергоемності ВВП у порівнянні з іншими країнами світу

Джерело: Центр економічного відновлення

Бачення розвитку: (1) **Здобуття незалежності сектору**

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Відповіді на поточні виклики
1. Стабільні безперебійні імпорتنі постачання енергоресурсів 1. Прийняти законодавчу базу на відповідність зобов'язань ЄЕС по формуванню запасів та забезпечити формування мінімальних запасів нафти та нафтопродуктів. 2. Забезпечити гарантовану відповідність генеруючих потужностей обсягам та режимам споживання електроенергії в ОЕС України, зокрема в частині наявності регулюючих потужностей. 2. Мережева інтеграція 1. Забезпечити повноцінну імплементацію положень директив і регламентів ЄС відповідно до зобов'язань України в рамках Договору про приєднання до Енергетичного Співтовариства. 2. Забезпечити виконання технічних заходів щодо інтеграції енергосистем України та Європи. 3. Розробити та прийняти необхідну нормативну базу для можливого переходу на опалення за рахунок електричних котлів за умови економічної доцільності, та за умови стабільності мережі та достатності постачання. 4. Розглянути можливість експорту водню до країн ЄС з використанням потужностей атомної генерації та ВДЕ.
Кардинальна зміна функціонування
1. Стабільні безперебійні імпорتنі постачання енергоресурсів 1. Забезпечити розвиток інфраструктури для формування запасів енергоресурсів. 2. Мережева інтеграція 1. Забезпечити інтеграцію української енергосистеми із зоною континентальної Європи ENTSO-E в режимі експлуатації. 2. Забезпечити проведення повної технічної, інституційної та законодавчої інтеграції до європейських мереж транспортування газу, співробітництво з країнами Північно-Західної, Південної Європи та інших регіонів стосовно спільної реалізації проектів диверсифікації постачання газу до Центрально-Східної Європи. 3. Розширити пропускну здатність енергетичних зв'язків з ENTSO. 4. Забезпечити розділення тарифу на розподіл на 2 складові: за приєднану потужність та за електроенергію.

Джерело: Центр економічного відновлення, GCI 2019, Український інститут майбутнього

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ — 2030

Бачення розвитку: (2) Створення гнучкої та надійної енергосистеми

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Відповіді на поточні виклики	
1.	Модернізація та оптимізація роботи потужностей 1. Переглянути енергетичну стратегію до 2035 року з врахуванням заміщення вибуваючих потужностей генерації новими, відповідно до прогнозу ЗППЕ із суміжним нарощуванням обсягів накопичувальних потужностей. 2. Забезпечення компенсації за обмеження виробітку для ВДЕ (Компенсація за обмеження виробітку для ВЕС и СЕС: затвердження НКРЕКП схеми компенсацій обмежень, з урахуванням напрацювань робочої групи НЭК Укренерго-ВДЕ; за результатами проведеної реструктуризації визначити квоти з метою проведення аукціонів (Закон 2712-VIII). 3. Забезпечити операційну діяльність АЕС і ТЕС обіговими коштами (скасувати штучні обмеження по заявці на РСВ ДП «Гарантований покупець»; зобов'язати компанію подавати заявки за економічно обґрунтованою ціною з урахуванням виконання зобов'язань по ПС; забезпечити обсяг товарного доходу АЕС в сумі, що компенсує зниження фізичного відпуску для покриття витрат і забезпечення нормальної роботи. 4. Визначити доцільність консервації потужностей ТЕС із урахуванням динаміки розвитку ринку електроенергії. 5. Врегулювати роботу агрегаторів розподіленої генерації та постачальників послуг балансування. 6. Визначити планові рішення та план дій щодо заміщення потужностей АЕС, які будуть виводитися з експлуатації після 2030 р. 7. Сформувати сприятливу політику для технічного переоснащення та модернізації НПЗ та ГПЗ із використанням сучасних технологій глибокої переробки.
2.	Розвиток інфраструктури 1. Підтримати реконструкцію та розбудову розподільчих мереж відповідно до розвитку розподіленої генерації електроенергії. 2. Сформувати та виконати конкретні економічно доцільні проекти для оптимізації та модернізації ГРМ, виконати реконструкцію необхідних застарілих мереж. 3. Запровадити стимулююче тарифоутворення на ринку газу. 4. Забезпечити НТС України в належному технічному стані шляхом передбаченого нормативними документами обслуговування, обстеження, ремонту, реконструкції, технічного переоснащення обладнання, систем і об'єктів нафтопровідної системи. 6. Вивільнити замкнені потужності завдяки програмі розбудови електромереж та реалізації проектів, спрямованих на зняття внутрішніх обмежень. 7. Надати чітке визначення призначенню та межах використання МСР.
3.	Система управління 1. Запровадити системи стратегічного управління, в тому числі на основі сценарного моделювання ринків. 2. Забезпечити підготовку персоналу до роботи за новими моделями функціонування енергетичних ринків, кадрів та сучасного науково-технічного забезпечення. 3. Запровадити систему державно-приватного партнерства в резервуванні енергетичних ресурсів та системи стратегічних запасів енергоресурсів.
Кардинальна зміна функціонування	
1.	Модернізація та оптимізація роботи потужностей 1. Забезпечити поступове скорочення обсягів потужностей теплової генерації в енергосистемі. 2. Забезпечити нарощування обсягів накопичувальних потужностей energy storage. 3. Здійснити кроки з оптимізації попиту з метою стабілізації рівня попиту протягом доби. 4. Розглянути можливість виробництва водню із використанням надлишкової електроенергії в системі, з метою подальшого експорту водню до ЄС. 5.Врегулювати роботу локалізованої генерації з ВДЕ, що приєднується безпосередньо до мереж споживача, без плати за розподіл та передачу електричної енергії. 6. Модернізація діючого технологічного обладнання та встановлення систем очистки.
2.	Розвиток інфраструктури 1. Забезпечити встановлення лічильників для обліку газу та встановити системи дистанційного обліку та автоматизації балансування природного газу. 2. Оптимізувати потужності та технологічні параметри функціонування ГТС відповідно до очікуваних сценаріїв завантаження. 3. Створити хаб на базі Українських газових сховищ із збільшенням пропускних спроможностей. 4. Залучити нові обсяги для транспортування нафти на вітчизняні НПЗ, а також транзитом через Україну 5.Розглянути питання формування інфраструктури для забезпечення інтеграції України до водневої економіки. 5. Здійснити розділення тарифу на розподіл на 2 складові: за приєднану потужність та за електроенергію.

Джерело: Центр економічного відновлення, GCI 2019, Український інститут майбутнього

Бачення розвитку: (3) Створення ефективних ринків

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Відповіді на поточні виклики	
1.	Конкурентні ринки 1. Створити конкурентні ринки газу, електроенергії, теплової енергії, вугілля, нафти та нафтопродуктів; забезпечити конкурентоспроможні умови їх транспортування територією України. 2. Запровадити прозорий і недискримінаційний механізм формування тарифів і виділення пропускних потужностей для транскордонної торгівлі, забезпечити спрощення процедур організації транзиту за принципом свободи доступу до транзитних потужностей. 3. Запустити повноцінне функціонування всіх сегментів ринку: ринок двосторонніх договорів; ринок «на добу наперед»; внутрішньо-добовий ринок; балансуєчий ринок; ринок допоміжних послуг. 4.Створити Datahub для забезпечення вільної зміни постачальника послуги. 5. Забезпечити виконання зобов'язань Гарантованого Покупця перед виробниками ВДЕ; 6. Запровадити економічно обґрунтовану методику розрахунку тарифу на постачання електроенергії.
2.	Державне стимулювання 1. Підвищити ефективність та економічність роботи розподільчих електричних мереж шляхом переведення на більш високий клас напруги.
Кардинальна зміна функціонування	
1.	Державне стимулювання 1. Сприяти розвитку місцевих енергетичних ініціатив, зокрема малого та середнього підприємництва в енергетичній сфері та енергетичних кооперативів, генерації та постачання електричної і теплової енергії з урахуванням регіональних особливостей, розвитку розподіленої генерації.

Джерело: Центр економічного відновлення, GCI 2019, Український інститут майбутнього

Бачення розвитку: (4) Підвищення енергоефективності та екологічності

ПОТРЕБА У ЗМІНАХ

Відповіді на поточні виклики	
1.	Свідома енергоефективність 1. Запровадити та забезпечити постійне вдосконалення системи енергетичного менеджменту на державному, муніципальному рівнях, а також на підприємствах, зокрема відповідно до вимог стандартів та міжнародних угод. 2. Стимулювати енергозаощадження на рівні споживачів, сформувати енергоефективну свідомість у громадян. 3. Підвищити ефективність та економічність роботи розподільчих електричних мереж шляхом переведення на більш високий клас напруги. 4. Оцінити потенціал оптимізації системи центрального опалення шляхом переходу на індивідуальне опалення у регіонах та на об'єктах, де це є економічно доцільним. 5.Скоротит витрати енергії у системах транспортування та розподілу електричної і теплової енергії шляхом технічної, технологічної модернізації та концептуального перегляду схем енергозабезпечення із врахуванням досягнень у сфері децентралізованого енергопостачання, зокрема за рахунок використання ВДЕ та управління енергоспоживанням.
2.	Чиста енергія 1. Переглянути Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок (SO2, NOx і пилу) та виконання заходів з реконструкції та модернізації теплоелектростанцій і теплоелектроцентралей відповідно до оновленої енергетичної стратегії до 2035 року. 2. Запровадити системи екологічного менеджменту та аудиту (EMAS). 3. Забезпечити впровадження новітніх технологій та обмін інформацією щодо утилізації відходів ПЕК.
Кардинальна зміна функціонування	
1.	Свідома енергоефективність 1. Створити необхідну енергетичної інфраструктури для подальшого сталого розвитку країни на конкурентних засадах. 2. Забезпечити застосування договорів енергосервісу (ЕСКО) у бюджетній сфері та житловокомунальному секторі. 3. Забезпечити проведення приладного обліку споживання енергоресурсів та формування інституту власності (управління) багатоквартирними житловими будинками, що дозволить суттєво підвищити ефективність використання енергоресурсів населенням, запровадити стабільні механізми державної підтримки об'єднань співвласників багатоквартирних будинків на принципах співфінансування для здійснення заходів з термомодернізації будівель.
2.	Чиста енергія 1. Забезпечити застосування кращих практик з охорони навколишнього природного середовища та впровадження Висновків найкращих доступних технологій та методів управління в енергетичному секторі. 2. Встановити та забезпечити виконання вимог до якості енергопостачання, зокрема щодо безперервності (надійності) енергопостачання; комерційної якості послуг та енергії; безпеки їх надання. 3. Завершити будівництво сховищ відпрацьованого ядерного палива та високорадіоактивних відходів його переробки.
3.	Сталий розвиток 1. Стимулювати наукові організації на дослідження в сфері енергоефективності та водневих технологій. 2. Врегулювати ринкові, регуляторні та технічні можливості виробництва та експортної передачі водню з ВДЕ та АЕС з гарантованою ціною в євро та довгостроковими контрактами.

Джерело: Центр економічного відновлення, GCI 2019, Український інститут майбутнього

ВІСТІ ЗВІДУСІЛЬ

Місто торгівців сіллю

АРТЕФАКТ. Археологи знайшли 6000-річну маску інопланетянина. Її назвали знахідкою 2020 року, яка вражає

Ярослав САДОВИЙ,
«Урядовий кур'єр»

У Болгарії археологи під час розкопок на місці стародавнього городища виявили доісторичну маску, яка поєднує риси людини і тварини. Вона дивовижно схожа на образ інопланетянина, який створила наукова фантастика.

Як повідомляє видання Archaeology in Bulgaria, доісторичну глиняну маску, яка зображає обличчя якоїсь міфічної істоти без рота, датують V тисячоліттям до нашої ери. Її знайшла археологічна група під керівництвом професора Василя Ніколова в доісторичному поселенні Соляна Яма неподалік городища Провадія у північно-східній частині Болгарії.

Місцеві ЗМІ, що розповіли про це відкриття, одноставно порівняли артефакт з інопланетянином у космічному скафандрі. І справді, візуально ця химерна доісторична маска нагадує прибульця з космосу науково-фантастичного фільму.

Городище Провадія, яке, вважають існувало у V тисячолітті до нашої ери, відоме як найдавніше місто в Європі. На думку науковців, артефакт належить до періоду пізнього енеоліту, або мідно-

кам'яної доби. Тобто маску прибульця створили близько 4000 року до н.е. Фахівці вже назвали її однією зі знахідок, які найбільше вражають, зроблених під час недавніх розкопок в поселенні Соляна Яма. Проте навряд чи до цієї маски було б прикуто стільки уваги, якби не її вигляд, що інтригує.

Артефакт має майже правильну трикутну форму. Його лицьовий бік рельєфно виступає вперед, а тильний ніби втиснутий усередину й досить грубо оброблений. Обидва кути верхньої частини цієї доісторичної маски мають короткі виступи. На думку

археологів, це можуть бути стилізовані вуха.

У вухах було виявлено невеликі отвори. Можливо, в них просилияли нитку для носіння маски на обличчі. Є припущення, що це була не маска для обличчя, а фігурка або амулет, який носили на грудях і який був пов'язаний з культом Сонця. Археологи зазначають, що риси обличчя, зображені на артефакті, було чітко вирізано, а деякі ділянки відполіровано.

Експерт доісторичної археології професор Василь Ніколов демонструє глиняну маску V тисячоліття до н.е.

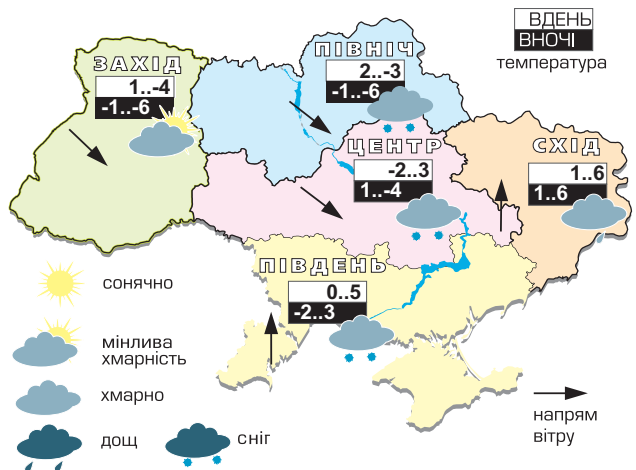
«Маска має брови, стилізований ніс і очі еліптичної форми, — пишуть дослідники. — Артефакт, мабуть, був символом статусу. Його носили на грудях люди, гідні високого звання».

Стародавній майстер зробив акцент на очах, надавши їм незвичайної форми і великого розміру. А вертикальні відполіровані смуги під ними, на думку археологів, говорять набагато більше, ніж рот, якого немає.

«Дивлячись в очі доісторичної маски, відчуваєш силу, впевненість, мудрість, — кажуть науковці. — Цікаво, що якщо подивитися на це зображення під іншим кутом, стають видимими сліди різних емоцій. Можливо, це був не бажаний ефект, а сприйняття криз призму сучасного погляду. Однак ця маска епохи пізнього енеоліту — це одна перлина в короні знахідок у найстарішому місті й солевому центрі на європейському континенті».

Стародавня Провадія процвітала. Тамешні жителі розбагатіли, добуваючи кам'яну сіль і торгуючи нею навіть з найвіддаленішими регіонами протягом приблизно чотирьох тисячоліть.

ПОГОДА НА ЗАВТРА

ТЕМПЕРАТУРА ПО ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ НА 28 СІЧНЯ

Область	Ніч	День	Область	Ніч	День
Київська	-1 -6	+2 -3	Черкаська	+1 -4	+1 -4
Житомирська	-1 -6	+1 -4	Кіровоградська	+1 -4	+1 -4
Чернігівська	-1 -6	+2 -3	Полтавська	+2 -3	+2 -3
Сумська	+1 -4	-2 +3	Дніпропетровська	-1 +4	+1 +6
Закарпатська	-2 -7	-2 +3	Одеська	+1 -4	-2 +3
Рівненська	-1 -6	+1 -4	Миколаївська	+1 -4	-2 +3
Львівська	-1 -6	+1 -4	Херсонська	-2 +3	0 +5
Івано-Франківська	-1 -6	+2 -3	Запорізька	+1 +6	+1 +6
Волинська	-1 -6	+1 -4	Харківська	-1 +4	+1 +6
Хмельницька	-1 -6	+1 -4	Донецька	+1 +6	+1 +6
Чернівецька	-1 -6	+2 -3	Луганська	+1 +6	+1 +6
Тернопільська	-1 -6	+1 -4	Крим	0 +5	+2 +7
Вінницька	0 -5	+2 -3	Київ	-1 -3	-1 +1

Укргідрометцентр

Золоті арабські монети віком 1000 років здивували вчених

Олесь ГОРИЦВІТ
для «Урядового кур'єра»

СКАРБ НАД СКАРБАМИ. Члени дайвінг-клубу виявили на дні Середземного моря поблизу давнього портового міста Кесарія в Ізраїлі багато цінних скарбів. Знахідка вразила і дайверів, і археологів. За інформацією «Урядового кур'єра», що посилається на ізраїльські ЗМІ, всього було знайдено понад 2000 різних предметів, вік яких — понад 1000 років. Один з дайверів розповів, що пірнав з аквалангом на пляжі й під час занурення побачив на дні моря щось блискуче. Спершу думав, що це просто відблиски, але коли підплив ближче, зрозумів, що знайшов золоті монети. Дайвери вирішили витягти знахідку з моря. Це не сподобалося фахівцям з Ізраїльського управління старожитностями (ІАА), але дайвери пояснили, що на морі міг початися шторм і скарби загубилися б. Пізніше, працюючи з ІАА, дайвери повернулися під воду й допомогли знайти більше монет. Вони були з 24-каратного золота, а чистота металу становила 95%. На обох боках монет є написи арабською мовою.

Фахівці припускають, що монети опинилися на морському дні після корабельної аварії. Імовірно, на дно пішло судно, яке прямувало до Єгипту. Можливо, що монети було призначено для виплат військовому гарнізону, який захищав Кесарію від ворогів. Є й інша теорія, згідно з якою скарб був на великому торговому кораблі, який вів справи з прибережними містами і портом у Середземному морі. «До того, як знайти монети, ми й гадки не мали, що громада в Кесарії в той час була такою великою і багатогою. Тож це змінило наші уявлення про той час», — кажуть науковці.

Скарб — понад 2000 предметів, серед яких золоті арабські монети

Температура людського тіла нижчає — уже не 36,6

Орест ГОРЯНСЬКИЙ
для «Урядового кур'єра»

МЕДИЦИНА. Несподіваний феномен виявила група американських науковців на чолі із професором Джулією Парсоннет. Нормальна температура тіла сучасної людини порівняно з температурою людей, що жили в XIX столітті, знизилася майже на 0,4 градуса. Такий висновок зроблено на підставі даних понад 677 мільйонів вимірювань з 1860 року.

Першим нормальну температуру людського тіла встановив 1851-го німецький лікар Карл Вундерліх, провівши вимірювання приблизно у 25 тисяч людей. За його даними, норма — це 36,6 градуса під час вимірювання під пахвою і 37 — в роті.

Але останнім часом науковці з різних країн звернули увагу, що нормальна температура поповзла вниз. У британців

під час вимірювання в роті — це вже не 37 градусів, а 36,6. Жителі США за останні півтора десятиріч охололи до 36,3 градуса.

Чому людське тіло холодне? На перший погляд, відповідь очевидна: успіхи медицини. Адже наші предки страждали від багатьох хвороб, з яких

ми тоді не могли боротися. У разі таких недуг середня температура тіла, як правило, вища. Але за останні 100 років санітарні умови стали кращими, і тому люди рідше стикаються з інфекціями, а якщо і хворіють, то швидко виліковуються. Простіше кажучи, люди злегка охолонули, тому що

стали більш здоровими. Крім того, організму не потрібно напружуватися, щоб регулювати температуру тіла: влітку використовуємо кондиціонери, а взимку — системи опалення.

Але для науки немає нічого очевидного, а тому цю гіпотезу вирішили перевірити на бразильських індійцях чімане, до яких не долетіла медицина, а й сучасна цивілізація. Вони ведуть натуральний спосіб життя, добуваючи їжу полюванням і риболовством, вирощуючи рис та банани. Вивчаючи їх з 2002 року, науковці помітили, що за 18 років температура тіла індійців знизилася на 0,5 градуса. Але ж вони не стали менше хворіти, не вживають ліків. Кондиціонерів і опалювальних систем у них теж немає. Одне слово, вищезгадана гіпотеза не може пояснити цього феномена. Науці доведеться шукати нові версії.

Науковці не можуть пояснити феномена зниження температури людського тіла

УРЯДОВИЙ КУР'ЄР

Засновник — Кабінет Міністрів України
Реєстраційне свідоцтво КВ № 2 від 12 квітня 1994 року
Передплатні індекси «Урядового кур'єра» —
61035, 40227 (соціальний)

Головний редактор — Сергій БРАГА
Перший заступник
головного редактора
Леонід САМСОНЕНКО
Заступник головного редактора
Павло БЕБА

Адреса в Інтернеті: www.ukurier.gov.ua
Адреса редакції: 01008, Київ, вул. Михайла Грушевського, 14
Телефон для довідок: 253-12-95.
Телефони відділу реклами: 253-55-09,
факс: 230-06-71, e-mail: adv@ukcc.com.ua
«Урядовий кур'єр» виходить у вівторок, середу, четвер,
п'ятницю та суботу
Зам. № 82 329
Загальний тираж за січень 181 937

Листування з читачами тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність інформації та реклами несуть автори та рекламодавці.
Набрано і зверстано у комп'ютерному центрі «Урядового кур'єра».
Друк: ТОВ «Міга-Поліграф»,
04073, Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14
www.mega-poligraf.kiev.ua